T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BURSA İLİ KENT PARKLARININ, REŞAT OYAL KÜLTÜRPARKI, SOĞANLI BOTANİK PARKI VE MERİNOS PARKI ÖRNEKLERİNDE PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Ayşenur BEKTAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

KONYA, 2010

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BURSA İLİ KENT PARKLARININ, REŞAT OYAL KÜLTÜRPARKI, SOĞANLI BOTANİK PARKI VE MERİNOS PARKI ÖRNEKLERİNDE PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Ayşenur BEKTAŞ

Selçuk Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sertaç GÜNGÖR

Doğru planlama, tasarım ve uygulamalar ile oluşturulan ve bakım çalışmaları ile devamlılığı sağlanan kent parkları, kentin yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen, kenti çekici ve yaşanır kılan, kentin karakter ve imajına olumlu katkıda bulunan, rekreasyonel kullanım potansiyeli yüksek, işlev, estetik ve ekoloji arasında dengeyi sağlama özellikleri ile kentteki açık-yeşil alanlar içerisinde öne çıkan mekanlardır.

Bu çalışmada, kentlerde fiziksel, sosyal ve biyolojik yönden ortaya çıkan sorunların çözümünde kent parklarının açık-yeşil alanlar içerisindeki öneminin ortaya konulması yanında Bursa ilinde yer alan Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı, konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları, bitkisel durumları, içerdikleri kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım durumları olarak belirlenen başlıklar altında peyzaj tasarım kriterlerine göre incelenmiş, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konularak incelenen kent parklarının etkin ve sürdürülebilir kullanımları için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

2010, 159 sayfa

Anahtar Kelimeler: Kentsel Yeşil Alan, Kent Parkı, Bursa Kent Parkları, Bursa.

ABSTRACT

Master Thesis

REVIEW OF THE BURSA PROVINCE TOWN'S PARKS EXAMPLES REŞAT OYAL CULTURE PARK, SOĞANLI BOTANIC PARK AND MERINOS PARK, ACCORDING TO THE LANDSCAPE DESIGN CRITERIA

Ayşenur BEKTAŞ

Selçuk University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture
Supervisor: Asst. Prof. Dr. Sertaç GÜNGÖR

Urban parks which are created through right planning, designs and implementations and the continuity of which is provided through maintenance works are outstanding places among the outdoor-green fields in the city with their features that affect the life quality of the city positively, that make the city attractive and a place to live, that contribute positively in the character and image of the city with high potential of recreational sage and having features of providing balance between function, aesthetics and ecology.

In this paper, the significance of urban parks among outdoor-green fields in the city for solutions of the problems arising in the cities in terms of physical, social and biological aspects. Additionally Reşat Oyal Culture Park, Soğanlı Botanic Park and Merinos Park have been examined in accordance with landscape design criteria under the titles of position and environmental relations, transport conditions, area usage, vegetal conditions, urban accessories they contain as well as security and maintenance conditions and the pros and cons have been revealed and suggestions for solutions for the efficient and sustainable usage of urban parks have been developed.

2010, 159 pages

Key Words: Urban Green Areas, Urban Park, Bursa City Parks, Bursa.

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca yardımını esirgemeyen ve çalışmalarımı yönlendiren danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sertaç GÜNGÖR'e ve Selçuk Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümündeki değerli hocalarıma,

Tezin çeşitli aşamalarındaki destek ve yardımlarından dolayı TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Bursa İl Temsilcisi ve Öğretim Görevlisi Sayın Dr. Gül SAYAN ATANUR'a,

Bu mesleği sevmemde ve bu aşamaya gelmemde büyük katkıları olan başta Değerli Hocam Dr. E. Figen DİLEK olmak üzere Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümündeki tüm hocalarıma,

Yaşamım boyunca yanımda olduklarını hissettiren, vatanımı ve insanları sevmeyi öğreten, her türlü emek ve özveride bulunan anneme, babama, kardeşime ve katkısı olan herkese sonsuz teşekkürlerimle…

Ayşenur BEKTAŞ
KONYA, TEMMUZ 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET……i
ABSTRACT……ii
TEŞEKKÜR…….....iii
ŞEKİLLER DİZİNİ……...vi
ÇİZELGELER DİZİNİ…….xi
1. GİRİŞ…….. 1
2. KURAMSAL TEMELLER…….. 3
2.1. Açık ve Yeşil Alan Kavramları……...3
2.1.1. Kentsel kullanımda yeşil alanların işlevleri……5
2.1.2. Kentsel açık-yeşil alanların sınıflandırılması…….8
2.2. Park Tanımı ve Park Kategorileri……10
2.3. Kent Parkı……...12
2.3.1. Kent parkı tanımı……12
2.3.2. Tarihsel süreç içinde kent parkları……...13
2.3.3. Kent parkı planlama ve tasarım ilkeleri……...14
2.3.4. Kent parklarının işlev ve yararları……...16
2.4. Kimlik, Kent Kimliği Kavramları ve Katılımcı Kent Kimliğinin Oluşumunda Kent Parklarının Rolü……...…18
2.4.1. Kimlik – kent kimliği kavramları……..18
2.4.2. Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kent parklarının rolü……..20
2.5. Kentsel Yaşam Kalitesi ve Kaliteli Kent Parkı……...22
2.5.1. Kentsel yaşam kalitesi…….22
2.5.2. Kent parkları ile ilgili kalite kriterleri……..23
2.5.3. Kent parklarında ekolojik kalite kriterleri……..28
2.6. Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısı……29
3. MATERYAL VE YÖNTEM……34
3.1. Materyal……..34
3.2. Yöntem……34

4. BURSA İLİ KENT PARKLARININ, REŞAT OYAL KÜLTÜRPARKI, SOĞANLI BOTANİK PARKI VE MERİNOS PARKI ÖRNEKLERİNDE PAEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ……36

4.1. Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı'nın Değerlendirilmesinde Kullanılan Kriterler……36

4.1.1. Kent parklarının konumu ve çevresel ilişkileri ……...36

4.1.2. Ulaşım durumları……36

4.1.3. Alan kullanımları……37

4.1.4. Bitkisel durumları……...37

4.1.5.Kentsel donatılar……..37

4.1.6. Bakım……...42

4.1.7. Güvenlik……...43

5. BURSA İLİ GENEL ÖZELLİKLERİ……44

6.REŞAT OYAL KÜLTÜRPARKI'NIN PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ……..…….49

6.1. Kültürpark Kavramı…….49

6.2. Reşat Oyal Kültürparkı Tarihçesi……50

6.3. Reşat Oyal Kültürparkı Çevresindeki Alan Kullanımları…….54

6.4. Reşat Oyal Kültürparkı Ulaşım Durumu……55

6.5. Reşat Oyal Kültürparkı Alan Kullanımları……56

6.6. Reşat Oyal Kültürparkı Bitkisel Özellikleri……63

6.7. Reşat Oyal Kültürparkı Kentsel Donatıları……64

6.8. Reşat Oyal Kültürparkı Bakım ve Güvenlik Durumu……...70

6.8.1. Bakım……...70

6.8.2. Güvenlik……...72

7. SOĞANLI BOTANİK PARKI'NIN PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ……...73

7.1. Botanik Parkı Kavramı…….73

7.2. Soğanlı Botanik Parkı Tarihçesi……...74

7.3. Soğanlı Botanik Parkı Çevresindeki Alan Kullanımları……75

7.4. Soğanlı Botanik Parkı Ulaşım Durumu……...…75

7.5. Soğanlı Botanik Parkı Alan Kullanımları……...76

7.6. Soğanlı Botanik Parkı Bitkisel Özellikleri……...85
7.7. Soğanlı Botanik Parkı Kentsel Donatıları……...90
7.8. Soğanlı Botanik Parkı Bakım ve Güvenlik Durumu……..97
7.8.1. Bakım……...97
7.8.2. Güvenlik ……..99
8. MERİNOS PARKI'NIN PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ……..100
8.1. Kentsel Dönüşüm ve Endüstri Parkı Kavramları……100
8.2. Merinos Parkı Tarihçesi……..101
8.3. Merinos Parkı Çevresindeki Alan Kullanımları…….....104
8.4. Merinos Parkı Ulaşım Durumu……..104
8.5. Merinos Parkı Alan Kullanımları……..105
8.6. Merinos Parkı Bitkisel Özellikleri……..112
8.7. Merinos Parkı Kentsel Donatıları……..116
8.8. Merinos Parkı Bakım ve Güvenlik Durumu……122
8.8.1. Bakım…….....122
8.8.2. Güvenlik……124
9. TARTIŞMA VE SONUÇ……...125
9.1. Tartışma……...125
9.2. Sonuç…….....130
KAYNAKLAR……132
EK 1. Reşat Oyal Kültürparkı Parsellere Ayrılarak Oluşturulan Bitki Listesi……...136
EK 2. Soğanlı Botanik Parkı Bitki Listesi……142
EK 3. Merinos Parkı Bitki Listesi……146
ÖZGEÇMİŞ……148

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 5.1. İl ve ilçe sınırları…….44
Şekil 6.2.1. Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması öncesi parkın karmaşık yol dokusu……52
Şekil 6.2.2. Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması öncesi parka ait hava fotoğrafı……...53
Şekil 6.3.1. Parkın genel görünümü……55
Şekil 6.5.1. Reşat Oyal Kültürparkı vaziyet planı……..56
Şekil 6.5.2. Parkın Stadyum (Bursaspor) kapısı…….57
Şekil 6.5.3. Park içinde bulunan Arkeoloji Müzesi……57
Şekil 6.5.4. Kültürpark Camii…….58
Şekil 6.5.5. Lunaparkta bulunan oyun-eğlence ekipmanları……...59
Şekil 6.5.6. Çocuk oyun alanı…….59
Şekil 6.5.7. Sağlıklı yaşam alanı…….60
Şekil 6.5.8. Satranç alanı…….60
Şekil 6.5.9. Piknik alanı……..61
Şekil 6.5.10. Gölet……..62
Şekil 6.5.11. Kullanım dışı olan havuz……...62
Şekil 6.5.12. Park içinde bulunan otoparklar……..63
Şekil 6.7.1. Bilgi ve yön panoları……...65
Şekil 6.7.2. Bitki kasaları ve yolu trafiğe kapatan engeller……65
Şekil 6.7.3. Oturma birimleri……..66
Şekil 6.7.4. Çöp kutuları…….66
Şekil 6.7.5. Aydınlatma elemanları…….67
Şekil 6.7.6. Çeşme……..67
Şekil 6.7.7. Atatürk büstü……...68
Şekil 6.7.8. Çocuk oyun elemanları……69
Şekil 6.7.9. Spor aletleri……..69
Şekil 6.7.9. Üst örtü elemanı……...70

Şekil 6.8.1.1. Piknik alanlarındaki bakımsızlık ve çöplerin sebep olduğu kötü görünüm……..71
Şekil 7.5.1. Soğanlı Botanik Parkı yerleşim planı……..76
Şekil 7.5.2. Parkın Soğanlı girişi……77
Şekil 7.5.3. Büyük gölet……..78
Şekil 7.5.4. Su oyunları havuzu……..78
Şekil 7.5.5. Şekilli bitkiler bahçesi…….79
Şekil 7.5.6. Fransız Bahçesi……80
Şekil 7.5.7. Gül bahçesi……..80
Şekil 7.5.8. Çocuk oyun alanı…….81
Şekil 7.5.9. Masa tenisi alanı……..82
Şekil 7.5.10. Sağlıklı yaşam alanı……...82
Şekil 7.5.11. Tarihi Bursa Evleri……83
Şekil 7.5.12. WC…….83
Şekil 7.5.13. Parkın doğusunda bulunan piknik alanı…….84
Şekil 7.5.14. Gösteri alanı…….……..84
Şekil 7.5.15. Parkın Çukurca girişinde bulunan otopark……85
Şekil 7.6.1. Nilüfer havuzu…….86
Şekil 7.6.2. Büyük gölet…….…….87
Şekil 7.6.3. Parkta oluşturulan bitkisel tepeler……...87
Şekil 7.6.4. Parkta erken ilkbaharda lalelerle yapılan düzenlemeler……..88
Şekil 7.6.5. Şekerakçaağaçlar'la tanımlanan bisiklet yolu…….88
Şekil 7.6.6. Gül bahçesindeki demir konstrüksiyonlu üst örtü elemanları…….89
Şekil 7.6.7. Parkın batısında bulunan çocuk oyun alanı…….89
Şekil 8.6.8. Soğanlı Botanik Parkı bitkisel projesi…….90
Şekil 7.7.1. Bilgi ve yön panoları…….……..91
Şekil 7.7.2. Bitki kasaları……91
Şekil 7.7.3. Oturma birimleri……..92
Şekil 7.7.4. Çöp kutuları…….....93
Şekil 7.7.5. Aydınlatma elemanları…….....93
Şekil 7.7.6. Çeşmeler……..94
Şekil 7.7.7. Toplumsal duyarlılık anıtı……95

Şekil 7.7.8. Çocuk oyun elemanları……95
Şekil 7.7.9. Spor aletleri…….....96
Şekil 7.7.10. Japon bahçesi içinde bulunan üst örtü elemanı ile parkın doğusunda yer alan bir üst örtü elemanı……..97
Şekil 7.7.11. Gül bahçesi içinde bulunan üst örtü elemanları…….....97
Şekil 7.8.1.1. Bitkisel ve yapısal elemanlardaki bakımsız görünüm……..99
Şekil 8.2.1. Merinos fabrika alanının 2004 yılına ait hava fotoğrafı……102
Şekil 8.2.2. Parkın yapım aşamasından bir görünüm……103
Şekil 8.5.1. Merinos Parkı vaziyet planı……...105
Şekil 8.5.2. Parkın doğu ve güney girişleri……...106
Şekil 8.5.3. Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi……107
Şekil 8.5.4. Kafeterya……108
Şekil 8.5.5. Kafeterya ve restauranta dönüştürülen soğutma kulesi ve salaş ambarları……...108
Şekil 8.5.6. Seyir kulesi……109
Şekil 8.5.7. Çocuk oyun alanı……...109
Şekil 8.5.8. Bisiklet kiralama evi……..110
Şekil 8.5.9. Sağlıklı yaşam alanı……...110
Şekil 8.5.10. Afet yönetim ve açık gösteri alanı……...111
Şekil 8.5.11. Gölet ve kültür merkezi yakınındaki su elemanları…….111
Şekil 8.5.12. Parkın doğu girişinde yer alan tuvalet……112
Şekil 8.6.1. Gölet çevresindeki bitkisel düzenleme……..113
Şekil 8.6.2. Merinos Parkı'nın batı kısmındaki yoğun ağaç varlığı……..114
Şekil 8.6.3. Alanın Batı kısmındaki afet yönetim ve açık gösteri alanı olarak ayrılan çim alan…….114
Şekil 8.6.4. Merinos Parkı bitkisel projesi……115
Şekil 8.7.1. Bilgi ve yön panoları…….116
Şekil 8.7.2. Bitki kasaları……..117
Şekil 8.7.3. Oturma birimleri……118
Şekil 8.7.4. Çöp kutuları……...118
Şekil 8.7.5. Aydınlatma elemanları……...119
Şekil 8.7.6. Çeşme……...…….120

Şekil 8.7.7. Atatürk büstü…….120
Şekil 8.7.8. Çocuk oyun elemanları……..121
Şekil 8.7.9. Spor aletleri……121
Şekil 8.7.10. Üst örtü elemanının bahar ve kış aylarındaki görünümü…….122
Şekil 8.8.1.1. Alanda bakım konusundaki eksikliklerden kaynaklanan kötü görünümler……123
Şekil 8.8.1.2. Park yeşil alanlarında bakım eksikliğinden kaynaklanan görünümler……123
Şekil 8.8.2.1. Merinos Parkı gece görünümü……
……124

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.2.1 Park Kategorileri……...11
Çizelge 5.1. İlçelerin Yüzölçümleri ve 2008 Yılı Nüfus Sayımına Göre Nüfus Yoğunlukları……...47

1.GİRİŞ

Kentler, sürekli olarak gelişen fiziksel mekânlar oldukları için, bu mekânlarda yer alan unsurların sürekli olarak düşey ve yatay yönlerde değişimi ve yoğunlaşması söz konusu olmaktadır. Kentsel mekânlarda görülen bu değişim ve yoğunlaşmalar, bir taraftan kentsel mekân içinde sıkışıklığa neden olarak serbest ve rahat yaşama olanağını ortadan kaldırmakta, diğer taraftan ise, çevreye doğru olan yayılmalarla ekonomik ve teknik zorluklara neden olmaktadır. Bugün endüstrileşme ve hızlı kentleşmenin görüldüğü büyük kentlerin çoğunda, nüfus artışına paralel olarak artan yapı yoğunluğu ve plansız gelişmeler ile yanlış yer seçimleri, kentlerin kırsal alanlarla olan ilişkilerinin kopmasına, kentte yer alan mevcut açık ve yeşil alanların hızla tüketilmesine, kent yaşamının monotonlaşmasına ve kentlerin insan yaşamı için sosyal, kültürel ve biyolojik açıdan yetersiz çevreler haline dönüşmesine neden olmaktadır (Kuter 2007). Kent parkları fiziksel, sosyal ve biyolojik yönden ortaya çıkan bu tip sorunların ortadan kaldırılmasında açık-yeşil alanların önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kentlerde fiziksel, sosyal ve biyolojik yönden ortaya çıkan sorunların çözümünde kent parklarının açık-yeşil alanlar içersindeki öneminin ortaya konulması, kaliteli kent parklarının oluşturulmasında peyzaj tasarım kriterlerinin öneminin vurgulanarak, kent parklarının etkin ve sürdürülebilir kullanımları için çözüm önerilerinin geliştirilmesidir.

Bu amaçlarla, çalışmada ilk olarak açık-yeşil alan ve park kavramları hakkında bilgilere yer verilmiş, kent parkı kavramı, planlama ve tasarım ilkeleri, işlev ve yararları ile kent parklarının tarihsel gelişiminden bahsedilmiş, bunun yanında kalite, kimlik, kentlilik kavramlarıyla ilişkileri ortaya konulmuş ve kent parklarında görsel peyzaj algısına değinilmiştir.

Daha sonra ise çalışmanın ana konusu olan Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı, konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları, bitkisel durumları, içerdiği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım olarak belirlenen başlıklar altında peyzaj tasarım kriterlerine göre incelenmiş, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konularak, daha etkin ve sürdürülebilir kullanımları için çözüm önerileri geliştirilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Açık ve Yeşil Alan Kavramları

Kentleşme olgusuyla birlikte ortaya çıkan ve kentlerin fiziksel kalıpları içerisinde sürekli var olan açık ve yeşil alan kavramları, kentlerin biçimleriyle doğrudan ilişkili olduğu gibi, kentlerin fiziksel karakterlerinin oluşmasında da belirleyici olmuşlardır. Kent planlama uygulamalarında yüzyıllık bir geçmişe sahip olan açık alan - yeşil alan – açık ve yeşil alan kavramları farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Gold (1980) açık alanları, kentsel yerleşim alanlarında ve kent çeperinde fiziksel sınırlar oluşturarak, kentlerin doğal kimliklerinin ve peyzaj özelliklerinin sürdürülmesini sağlayan, doğal olarak bulunan veya insan eliyle şekillenmiş arazilerin genel adı olduğunu belirtmektedir. Yeşil alanları ise, kentsel doku içinde estetik, kültürel ve sürdürülebilir arazi kullanımına yönelik olarak çok amaçlı planlanan ve tasarlanan kamu veya özel mülkiyetteki alanlar olarak tanımlamaktadır (Kuter 2007).

Keleş (1980)'e göre açık alan, insanın yaşantısını sürdürdüğü, üzerinde yapı bulunmayan ve kapalı mekânların dışında kalan, ya doğal olarak bırakılmış ya da tarım ve konut dışı dinlenme amaçlarına ayrılmış kent parçalarıdır. Yeşil alan ise, kent ve kasabalarda insanların eğlenme ve dinlenmesine, çocukların oynamasına ayrılan ve bu yerlerin yapı blokları vb kullanımlar tarafından işgal edilmesini önlemek için kent yönetimlerince düzenlenen geniş, ağaçlı yol gibi ortak kullanım alanlarıdır (Çelik ve Yılmaz 2007).

İngiliz peyzaj mimarı Slyvia Crowe'a göre açık-yeşil alanlar; "mimari elemanların dominant olduğu yoğun kent dokusu içinde yer alan küçük park, çocuk

bahçesi, meydanlar gibi oturma ve seyretmeye yönelik pasif rekreasyona hizmet eden ve kentin kalabalığından uzak aktif rekreasyon olanağı sağlayan alanlar" olarak tanımlanmaktadır. Açık alanların bitki materyali ile bilinçli ve planlı bir şekilde düzenlenmesi sonucu yeşil alanlar oluşmaktadır (Önder ve Ülger 2006).

Yerleşmelerin fiziki planlamalarında barınma, çalışma, hizmetler ve ulaşım dışında kalan alanları, yeşil veya boş zamanları değerlendirme alanları / bölgeleri olarak tanımlanmaktadır.

Açık ve yeşil alanlar, kent içi ve kırsal karakterdeki yerleşmelerde, insanların çeşitli rekreatif ihtiyaçları için yararlandıkları küçük – büyük yüzeyler ve boşluklardır. Bu tür alanlar kentte yaşayanların fiziksel ve psikolojik gereksinimleri için dinlenme, eğlenme, spor yapma gibi aktivitelerine olanak tanırlar.

Toplumbilimci Geray, açık ve yeşil alanları "kentleşme, endüstrileşme ile yoğunluk artışı sonucunda doğadan kopmakta, doğayı bozmakta olan insanın doğaya yakınlaşmasını, onu korumasını, kullanmasını sağlayan alanlar" olarak tanımlamaktadır (Kuter 2007).

Tüm bu tanımlar kapsamında kentsel açık alanlar; sadece orada yaşayanların değil, tüm kentlilerin ortak kullanım alanı olup, üzerinde yapı bulunmayan, sokak, cadde ve meydan vasıtasıyla kent içinde yer alan çeşitli bölüm ve yapıları birbirine bağlayan kamusal mekânları içermektedir. Açık alanlar, kentlerin fiziki yapılarında kitle boşluk ayarlamasına yardımcı oldukları için denge elemanıdırlar. Kentsel yeşil alanlar; insanların bir araya gelerek eğlenmesine, dinlenmesine olanak sağlan, sosyal ilişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve toplumsal ilişkilerin geliştirilmesinde büyük öneme sahip çocuk bahçesi, dinlenme alanı, gezinti alanı, oyun alanı, piknik alanı, eğlence ve kıyı alanlarının toplamıdır. Metropol ölçekte ise; fuar, hayvanat ve botanik bahçeleri ile bölgesel parklar da yeşil alan olarak nitelendirilmektedir. Yalnızca kentlinin doğrudan faydalandığı alanlar olmayıp, kent yakınında bulunan işlevsel yeşil alanları da kapsayan kentsel açık ve yeşil alanlar ise; kentleşme, endüstrileşme ve kente yapılan göçler sonucunda oluşan nüfus artışı nedeniyle

doğadan kopmakta olan insanların, fiziksel ve psikolojik gereksinimlerine olanak sağlayarak onların doğaya yakınlaşmalarını sağlayan alanlardır (Kuter 2007).

Kentsel mekânda açık ve yeşil alanlar, genelde bir bütünlük içinde yer alır ve birbirini tamamlar. Bu nedenle açık-yeşil alanlar, kentin fiziksel yapısını ortaya koyan ve biçimlendiren temel alan kullanımlarından birisi olup diğer alan kullanımlarını bütünleştiren bir denge unsurudur.

Kent yerleşim planları incelendiğinde, kent içerisindeki açık-yeşil alanlar bazen belli planlar çerçevesinde bazen de plansız olarak kendiliğinden oluşabilmektedir. Her iki durumda da açık-yeşil alanlar, kentin topografyası, jeomorfolojisi, iklimi, kentin politik ve mimari yapısı, en önemlisi de kent insanın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı bu konuda önemli rol oynamaktadır. Genel olarak yeşil doku sistemi iki ana kompozisyon içinde incelenebilir.

1- Dağınık Yeşil Alanlar: Kent içinde lekeler halinde ayrı ayrı büyük veya küçük birimler halinde yer alır. Dağınık yeşil alanlar sistemi daha çok arazi politikasından yoksun ve plansız gelişen kentlerde yaygındır.

2- Yeşil Bandlar Sistemi: Bu sistem kentin bölgelerini veya belli kısımları birleştiren bandlar şeklinde bütünlük arz eden ve organik bir yeşil dokudur. Yeşil band, kentin morfolojik, klimatik, jeomorfolojik kent karakteri gibi pek çok etkenlere bağlı olarak zincirleme eksen, yıldız veya kama şeklinde olabilmektedir (Gül ve Küçük 2001).

2.1.1. Kentsel kullanımda yeşil alanların işlevleri

Kentsel kullanımda yeşil alanların işlevleri, arazi kullanım planlaması, iklimsel, rekreasyon, ruh sağlığı, ekolojik ve ekonomik olmak üzere sıralanabilir (Dedeoğlu 2006);

- **Arazi kullanım planlaması açısından işlevleri**

Yeşil alanlar şehirle organik sistem arasında ilgi kurarlar. Şehirlerin geometrik yapı kalıpları arasına girerek monotonluğu giderir; birbirleri arasında bağlayıcı unsur olarak hizmet görürler. Bu nedenle bir yandan şehrin fiziksel yapısının kuruluğunu giderirken öte yandan da şehrin yapı kitlelerine yumuşak bir ifade verir ve bütün unsurları organik bir düzen içinde bir araya getirir.

- **İklimsel yönden işlevleri**

Kent içinde yer alan yeşil alanlar kent içinde çeşitli mikro klimaların oluşmasına neden olurlar. Yeşil alanlar özellikle kent ısısı üzerinde etkili olmaktadırlar. Yapılaşan yoğun alan ile yeşil alanlar arasında bir hava sirkülâsyonu oluşur. Kentsel alanlardaki yapılar ve sert zeminlerle kaplı alanlar yeşil alanlara nazaran daha fazla güneş enerjisini absorbe ederler. Yeşil alanlar yağışın hızını azaltarak yüzey akışının neden olduğu erozyonu engellemektedir.

- **Rekreasyon işlevleri**

Yeşil alanlar şehirlerde yaşayan kişilerin günlük ve haftalık rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayan, aktif ve pasif rekreasyonları içeren alanlardır. Aktif rekreasyon kişinin eğlendirici, dinlendirici eylemlere aktif olarak katılıp enerji harcamasıdır. Yüzme, tenis, binicilik, golf, ok atma, yelken, kürek, paten kayma, kayak, özürlülerin katılabileceği spor olanakları, çocuk oyun alanları aktif rekreasyonu oluşturmaktadır. Pasif rekreasyon alanları ise; açık, kapalı müze ve sergi alanları, açık hava konserlerine ayrılan mekanlar, hayvanat bahçeleri ve botanik bahçeleridir.

- **Ruh sağlığı açısından işlevleri**

Kişiler kentsel yeşil alanlarda stres atar, rahatlar, zevk alır, hayal kurar, sosyalleşebilir veya yalnız kalarak dinlenebilir. Kişiler yeşil alanlarda kültürel, sosyal aktivitelerde bulunur, bilgi alışverişi yaparlar. Yeşil alanlar insanların sosyal açıdan birlikte olmasını sağlarken; botanik parkları, çocuk oyun alanları, hayvanat bahçeleri gibi alanlarda çocuklar çevreyi keşfeder, yeni bilgiler kazanırlar (Dedeoğlu 2006).

Açık ve yeşil alanlar, kent içinde kırsal peyzajı temsil ederek, kentin yoğun yapı kitleleri arasında doğadan uzaklaşmış, doğaya özlemi olan kent insanına doğal peyzaj özelliklerini ve güzelliklerini sunarlar. Böylece kentin doğa ile ilişkisini korumanın yanında kentte yaşayanlara da fiziki ve psiko-hijyenik yararlar sağlarlar. İnsanların ruhsal benliklerini etkiler, mekana bağlılığını artırırlar (Tosun 2007).

- **Ekolojik işlevleri**

Kentlerde bulunan yeşil alanlar kenti ekolojik ve mikroklimatik yönden olumlu etkiler. Yeşil alanlar çevre kirliliği üzerinde oldukça etkilidir. Bitkiler toprak ve su korumasında da önemli rol oynarlar. Çok sayıda bitki ve hayvan türü için bir yaşam mekanı oluştururlar. Koruma alanı olarak ayrılan yeşil alanlarda ise hayvan ve bitki türlerinin varlıklarını sürdürmesi de mümkündür.

- **Ekonomik işlevleri**

Yeşil alanlar; yaşam kalitesini arttırmakla birlikte, yeşil alanın yakınındaki arsa, konut ve işyeri fiyatlarını da artırmaktadır. Yeşil alanlar kentin prestijini artırmaktadır. Yeşil alanların bakımı, güvenliği gibi konular kişilere istihdam olanağı da sağlamaktadır. Kamusal yeşil alanların ekonomide mal olarak değeri tam olarak belirlenememekle birlikte, kente ve kentte yaşayan kişilere sağlık, estetik, iş olanağı gibi faydalar sağlamaktadırlar (Dedeoğlu 2006).

2.1.2. Kentsel açık-yeşil alanların sınıflandırılması

Yıldızcı (1987) kentsel açık-yeşil alanları kullanım durumuna göre genel, yarı özel ve özel alanlar olarak üç gruba ayırmıştır(Gül ve Küçük 2001);

- **Kamusal (genel) açık-yeşil alanlar**

Toplumun yararlandığı veya tüm rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılandığı kamusal alanlardır. Kent ve mahalle parkları, kent ormanları ve koruluklar, mezarlıklar, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, fuar ve sergi alanları, yol-bulvar ve refüjler, spor alanları vb. alanlar bu grupta değerlendirilebilir.

- **Yarı- özel açık yeşil alanlar**

Çoğunlukla toplumun tümünün yararlanamadığı sadece kurum ve kuruluşların çalışanları, ailesi veya belirli bir kesim tarafından belli şartlarda kullanıma açık alanlardır.

- **Özel açık-yeşil alanlar**

Özel mülkiyette olup mülk sahipleri tarafından kullanılan alanlardır. Özel mülkiyetli konutlar ve toplu konutlar gibi.

Gül (2001) kent içindeki açık-yeşil alanları, hizmet ettikleri kent birimine bağlı olarak işlev ve etkinliklerine göre bina düzeyinde, komşuluk düzeyinde, mahalle düzeyinde ve kent düzeyinde olmak üzere dört gruba ayırmıştır (Gül ve Küçük 2001);

- **Konut düzeyinde yeşil alanlar**

Yeşil alanların en küçük birimini oluşturur. Tek veya çok katlı konutların bahçeleri, teras ve çatı bahçeleri, balkon düzenlemeleri bu birim içinde değerlendirilir.

- **Komşuluk ünitesi düzeyinde yeşil alanlar**

Yaklaşık olarak 6 ile 400 konutu içeren ve 30 ile 5000 nüfusu barındırabilen kent birimidir. Alan olarak en fazla 15 ha lık bir alanı kaplayabilmektedir. Bu düzeydeki yeşil alanlar, çocuk bahçeleri, spor ve oyun alanları ve toplu konut bahçelerinden oluşurlar.

- **Mahalle-semt düzeyinde yeşil alanlar**

Mahalle parkları, spor alanları, çocuk bahçeleri, oyun alanları ve okul bahçelerinden oluşurlar.

- **Kent düzeyinde yeşil alanlar**

Kent düzeyindeki yeşil alanlar, kent parkları, spor kompleksleri, rekreasyonel alanlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, fuar ve sergi alanları, kent içi yol-bulvar ve refüjler, yaya yolları, kent ormanları, koruluklar, yeşil kuşaklar ve mezarlıklar olarak sayılabilir.

2.2. Park Tanımı ve Park Kategorileri

Park alanları, kent içi yeşil alan oluşturma niteliği ile yeşil alan ve yapılı çevre arasında dengeli arazi kullanımının sağlanması açısından kentsel bir öneme sahip olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal rolü yüksek olan ortak kulanım mekânlarıdır.

Tanrıverdi (1987), parkları; " kentin çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış, sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlardır" diye tanımlamaktadır.

Thompson (2002), ise parkları, oyun mekanları ve spor alanlarını da bünyesinde barındırması, kentte daha geniş alan kaplaması ve yapay ve/veya doğal bitki örtüsüyle kent içerisinde ekolojik çeşitliliği desteklemesi nedeniyle kentsel açık alan planlamasının temel öğelerinden biri olarak tanımlamaktadır.

Park alanları için gerekli standartları belirleyen etmenler; nüfus, kentin boyutu, coğrafi konumu, iklimi, kullanım mesafesi ve yoğunluğu ile açıklanabilir.

Park alanları, kent içinde "yeşil" sistemi oluşturma özelliği ve bu sistemin devamlılığını sağlama açısından hem bir kentsel öğe hem de sosyal bir mekan olma özelliğine sahiptir. Kentsel kültür birikiminin yansıdığı ve kentsel iletişimin gerçekleştiği odak noktalarıdır. Parklar, işlevlerine, hizmet alanlarına ve konumlarına göre çeşitli sınıflara ayrılırlar. Hem ekolojik açıdan hem de sosyal açıdan bu sınıflama, parkların ayrışmasını sağlamasının yanı sıra, parkların hizmet kalitesi, donatıları, peyzaj değeri, erişilebilirliği ve estetik değeri, parkların kentsel yaşam kalitesine katkısını da belirlemektedir. "Yeşil" kavramının, doğallığı çağrıştırmasının yanında, kentsel yaşamın "kaliteli" yanını da sergilemesi, kentsel yaşam kalitesi üzerinde hem ekolojik, hem de sosyal etkisini de ortaya koymaktadır (Emür ve Onsekiz 2007).

ÖLÇEK	DONATI	KAPSAM
Bölge	Orman-koruluk alanlar,bölge parkı, milli park	Doğa yürüyüş parkları, tırmanma, avlanma vb.,aktif ve pasif sportif eylemlere uygun, donanımlı kamp alanı
Kent	Kent Parkı	Kültürel (konser, gösteri, sergi vb.), sportif (açık veya kapalı spor ve oyun alanları, koşu, balık tutma, vb.), piknik ve eğlence işlevlerine olanak tanımalıdır. İnsanların birbirleriyle sosyal ilişki kurmasını sağladığı kadar bireysel mahremiyetin de korunduğu ortamlar bulunmalıdır.
	Kent Ormanı, Kent Korusu	Kent içinde biyolojik çeşitliliğin yaşatıldığı doğa alanları Az yoğun kullanılmalı, ekolojik taşıma kapasitesi aşılmamalıdır.
	Kentsel Bölge Parkı (Birkaç semte hizmet veren)	Piknik, amatör doğa araştırma/gözleme, spor eylemlerine elverişli, doğal/ yapay su alanlarının varlığı tercih edilir.
	Hayvanat Bahçesi	Hayvan yada insan öncelikli olabilir. Hayvanat bahçesi içerisinde hayvanlara hizmetin gençlerce yapıldığı kent çiftliği de yer alabilir. Dinlenme, bilgilenme, alışveriş mekanları olabilir.
	Botanik Bahçesi	Dinlenme, bilgilenme, alışveriş mekanları olabilir.
	Tarihi Bahçeler	
	Sanat Parkları	
	Eğlence Parkları	Lunapark, Disneyland türü eğlence alanlarıdır. Hizmet verdiği nüfusa göre kapsamı ve içeriği değişir.
Semt	Semt Parkı	Doğaya yakın olma, piknik, spor, oyun gereksinimlerine yanıt vermelidir. Trafik eğitim alanı, rekreasyon merkezi, kır kahvesi vb. tesisler de yer alabilir.
	Oyun Parkı	Spor alanı ve macera oyun alanı, oyun parkı bünyesinde yer alabileceği gibi ayrı da olabilirler.
Mahalle	Mahalle parkı	Spor, seyir, dinleti, oyun, sosyalleşme, dinlenme vb. etkinliklere uygun olmalıdır.
	Macera Oyun Alanı	Gelişmiş oyun elemanları yer almalıdır.
Komşuluk Birimi	Komşuluk Birim Parkı	Spor, seyir, dinleti, oyun, sosyalleşme, dinlenme, donanımlı yada donanımsız oyun eylemleri yer alabilir.
Konut Grubu	Dinlenme alanı	Konuta yakın, konutun uzantısı anlamında dinlenme, sosyalleşme, çocukları gözleme vb. etkinlik alanı
	Çocuk Oyun Alanı	Konut grubunda oturan çocuklara hizmet edebilecek oyuncaklar

Çizelge 2.2.1 Park Kategorileri (Arkun 2006).

2.3. Kent Parkı

Sanayileşme ile gelişen kentler, insanların doğayla olan ilişkilerini tamamen koparmakta ve bu gereksinmeyi önemli ölçüde sağlayan kent içi açık ve yeşil alanlar her geçen gün gittikçe azalmaktadır. Kentlerde insanlar iç ve dış mekân yönünden çevrelenmiş küçük, doğa güzelliklerinden uzak bir monoton yaşam içinde bedensel, psikolojik ve sosyal sorunlar ile iç içe kalmışlardır.

Günümüz modern insanı ve sosyal topluluğu fiziki ve psikolojik sağlığını rekreasyon ihtiyaçları ve aktiviteleri ile gidermeye çalışmaktadır. Rekreasyon insanların ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme seviyelerine göre ilgi alanlarına girmekte ve önem kazanmaktadır. Bu nedenle, kentlerdeki yeşil alanların miktar, dağılım ve kullanım açısından bir bütün olarak geliştirme ve uygulama çabaları önem kazanmaktadır.

Fiziksel, sosyal ve görsel yönden yeterli, üstün standartlı dış mekan düzenleme anlayışı günümüzde yerini bulmaya başlamıştır. Günlük yaşam çevresi içinde bu yöndeki gereksinmelerin karşılanmasında kent içi mekanlar büyük önem taşımaktadır. Bu tür mekanların en önemlisi pek çok rekreasyonel olanağı ve tesisi birlikte bulunduran kent parklarıdır (Önder ve Polat 2004).

2.3.1. Kent parkı tanımı

Kent parkları; kentsel yeşil alan sistemi içerisinde, farklı ölçek, farklı amaç, fonksiyon ve donatılara sahip olan ve kent bütününe hizmet veren yeşil alanlardır.

Yıldızcı (1982), kent parklarını; mahalle parkından daha büyük bir çerçevede kent halkına fiziksel, psikolojik ve sağlık yönünden hizmet veren, bazı grup elemanlarıyla donatılmış büyük yeşil alanlar şeklinde tanımlamaktadır.

Çeşitli fonksiyonlardan oluşmuş kent dokuları (konut, endüstri, ticaret eğitim vb.) arasında kent parkları, her yaş grubu için her türlü aktif ve pasif rekreasyon olanakları sağlayan, halkın günlük boş zamanlarını değerlendirebileceği en önemli kentsel yeşil alanlardır (Kart 2002).

Kent parkları, karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşul olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkisinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanlarıdır (Kızılaslan 2007).

Bir kent parkı, semt parkında bulunanlardan farklı olarak, spor kompleksi, gölet veya büyük su alanı, hayvanat bahçesi, lokanta, seyir kuleleri, minyatür köyler, piknik alanları, kamp alanları, koruluk alanlar vb. elemanları bulundurabilir (Zaloğlu 2006).

2.3.2. Tarihsel süreç içinde kent parkları

Rekreasyonel, estetik, eğitsel ve kültürel kullanımlar için ayrılmış kamuya açık, planlı yeşil alanlar olarak tanımlayabileceğimiz kent parkları, ilk kez 19. yy. İngiltere'sinde endüstri kentlerinin sağlıksız koşullarından rahatsız halkın yoğun talepleri sonucu oluşmuştur. 1843 yılında Liverpool yakınlarında Birkenhead Parkı'nın tasarımı ile, bu döneme kadar yalnızca soylular ve üst sınıfların kullanımı için ayrılmış olan parklar, ilk kez tüm kent halkı için oluşturulmuş ve böylelikle kamusal bir nitelik kazanmıştır. Bir yandan İngiltere başta olmak üzere Almanya, Fransa ve diğer Avrupa ülkelerinde kent parklarının oluşturulması ile ilgili gelişmeler, diğer taraftan Olmsted'in İngiltere ziyareti sırasında edindiği fikirleri Amerika'ya taşıyarak New York Central Park örneğinde uygulamaya geçirmesi ile birlikte her iki kıtada birden "Parklar Harekâtı" adı verilen dönem başlamıştır. Bu

dönemde kent parklarının asıl amacı sınıf; ırk, cins vb. ayrımlar olmadan bütün insanları parka çekmektir.

Kent parklarının ülkemizdeki öyküsü batılılaşma sürecindeki İstanbul'da 1860'larda başlamıştır. Çamlıca Millet Bahçesi, Taksim ve Tepebaşı Parkları bu dönemde, parklar harekâtından esinlenerek oluşturulmuştur.

Anadolu'nun ortasında küçük bir yerleşim olan Ankara'nın 13 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak ilan edilmesiyle başlayan modernleşme çalışmaları kentin planlı olarak düzenlenmesi ve bu düzenleme içinde "kent parkı" kavramının da gündeme gelmesi ile sonuçlanmıştır. Türkiye'nin ilk planlı kenti olan Ankara'nın imarı ve ilk büyük kent parkı olan Gençlik Parkı'nın yapımı, Atatürk Cumhuriyeti'nin ve rejiminin ideolojisini yansıtması bakımından son derece önemlidir. Ülkemizin Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kent parkı kavramıyla tanışması ise Türk halkına çağdaş toplum modelini benimsetmek için bir araç olarak düşünülmüştür (Zaloğlu 2006).

2.3.3. Kent parkı planlama ve tasarım ilkeleri

Kent parkı planlama ve tasarım ilkeleri genel hatlarıyla aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Parkın yapılacağı yerin etüdü iyi yapılmalı, alanın topografyası, iklimsel özellikleri ile yön durumu dikkate alınmalıdır.

- Fiziksel planlama, çevre ile ilişkili olmalı, kentin diğer açık ve yeşil alan sistemi içinde bir bütünlük yaratmalıdır.

- Kent parkları kendi içinde bir tasarım bütünlüğüne sahip olmalıdır (Sarıkaya 2007).

- Kentte yaşayanların ve özellikle çevre halkının sosyo-ekonomik yapısı, kültürel özellikleri ile açık ve yeşil alanlardan beklenti ve istekleri dikkate alınmalıdır.

- Her yaş ve kültür grubuna hizmet verebilecek üniteleri içermeli, çeşitli rekreasyon olanakları sunmalı, kullanıcıları kaynaştırıcı ve sosyal aktiviteleri arttırıcı özelliği bulunmalıdır.

- Kullanıcılara rahat ve huzur veren, gürültü ve kirlilikten izole edilmiş mekanlar oluşturulmalıdır (Kart 2002).

- Kent parkları tüm yıl boyunca ve geceleri de kullanılabilir yapıda projelendirilmeli, yoğun kullanım da düşünülerek uygun döşeme malzemeleri tercih edilmelidir (Kart 2002).

- Tasarım ve uygulama aşamasında bedensel engellilerin de parkı kullanabileceği düşünülerek gerekli peyzaj erişimi sağlanmalıdır.

- Kent paklarına güvenli, kolay ulaşım sağlanmalı, toplu taşıma sistemleriyle doğrudan bağlantılı olarak planlanmalıdır.

- Kullanıcıların belirli ihtiyaçları için alanın uygun olan yerlerinde sıhhi tesislere yer verilmeli, alanın büyüklüğü doğrultusunda yeterli sayıda ve genişlikte düzenlenmelidir (Kart 2002).

- Bitkilendirme yapılırken kent ekolojisine uygun, birbirlerine renk ve tekstürde uyumlu türler kullanılmalıdır (Kart 2002).

2.3.4. Kent parklarının işlev ve yararları

Kent parklarının işlev ve yararlarını maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Bulundukları yerleşim alanının fiziksel yönden dengesini sağlarlar. Kentlerin strüktürüne, önemli oranda katkıda bulunarak konaklama, ticaret ve endüstri karakterleri yönünden uyuşmazlık gösteren farklı alanlar arasında tampon görevi görürler (Sarıkaya 2007).

- Kent parkları, kentler ve organik sistem arasında ilgi kurarlar. Kentlerin geometrik yapı kalıpları arasına girerek monotonluğu giderirler. Böylelikle bir yandan kentin fiziki yapısının kuruluğunu giderirken öte yandan da kentin yapı kitlelerine, yumuşak bir görünüm kazandırıp tüm unsurları organik düzen içinde bir araya getirirler (Sarıkaya 2007).

- Diğer açık alanlarda olduğu gibi kent parkları da, kent içindeki bir insanla çevresi arasında ölçü yönünden bir denge yaratır.

- İyi bir tasarım sonucu oluşturulan kent parkları, estetik yönden kente katkı sağlar.

- Kent kimliğinin oluşması ya da yansıtılmasında da büyük önem taşır.

- İyi planlanan ve yönetilen kent parkları bir bölgenin ekonomik ve sosyal yaşantısını canlandırır (Al-Qudah 2006). Arazi değerini artırır.

- Kent parkları kapsadığı yeşil alanlar sayesinde kente mikroklimatik özellik kazandırırlar. Bitkiler sayesinde katı ve gaz emisyonlarının filtrasyonunu ve tutulmasını sağlar, gürültüyü elimine eder. Rüzgara açık ve rüzgarı kanalize eden alanlardaki ağaçlar rüzgar hızını azaltarak, rüzgarın etkisini uygun düzeye

indirir. Kent iklimini, su döngüsünü düzenleyerek kent ekosistemi üzerine olumlu etki yapar.

- Koruma alanları oluşturarak, kuşlar, böcekler ve kentlerdeki diğer yaban yaşamın korunması ve geliştirilmesi için önemli habitatlardır (Kızılaslan 2007).

- Kent parkları kapladığı alan ve sahip olduğu bitkisel doku ile kentlerdeki yeşil alan sisteminin önemli bir bileşenidir.

- Karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşul olarak gelişen kopuk doğa-insan ilişkisinin yeniden kurulmasında büyük öneme sahiptir.

- Özellikle çocuklar açısından kültür, botanik, yaban yaşamı yönünden ilgi çekici alanlar olup eğitime önemli katkıları vardır.

- Sosyal ilişkilerin kurulabileceği mekanlardır. Farklı yaşlardaki kullanıcıların, karşılaşma, yürüme, oyun, sohbet etme vb. etkinliklerde bulunmasına olanak sağlar.

- Rekreasyon amaçlı organize edilmiş dış mekanlar sağlarlar. İnsanların eylemli ve eylemsiz rekreasyonları için farklı olanaklar hazırlarlar (Sarıkaya 2007).

- Sanatsal etkinliklere olanak sağlamasının yanı sıra, Central Park ve Hyde Park örneklerinde olduğu gibi kente kültürel ve turizm amaçlı tanıtım yönünden katkıda bulunurlar (Al-Qudah 2006).

2.4. Kimlik, Kent Kimliği Kavramları ve Katılımcı Kent Kimliğinin Oluşumunda Kent Parklarının Rolü

2.4.1. Kimlik – kent kimliği kavramları

Kimlik, bir şeyi diğerlerinden farklı kılan benzerlik veya birlikteliktir. Bir yerin kimliği; o yerin diğer yerlerden ayrı bir varlık olarak tanınabilmesini ve kolayca ayırt edilebilmesini sağlamaktadır. Bu tanımlamalara göre bir yerin kimliği, o yeri diğer yerlerden ayıran, ancak kendi içinde tutarlı bir benzerliği ve/veya birlikteliği olan özelliklere sahip olmasıyla ortaya çıkar.

Norberg-Schulz (1979), bazı yerlerin bulundukları ilginç konumların o yerin kimliğine katkısının olduğunu, bazı yerlerde ise insan yapımı elemanların o yerin kimliği üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle kentlerin kimlikleri, doğal kimlik elemanları ile sosyo-kültürel kimlik elemanlarının özelliklerine bağlıdır (Kiper ve Köylü 2007).

Lynch (1960) kent kimliğini, bir kenti diğer kentlerden ayırt etmeye, bir anlamda başkalaştırmaya yardımcı olan nitelikler ve kente özgü olduğu tartışma götürmeyen öğeler olarak tanımlamaktadır.

Çöl (1998), Lynch'in (1960) tanımını biraz daha detaylandırarak, kent kimliğini, kent imajını etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkardığı anlam bütünlüğü olarak tanımlamaktadır (Uçkaç 2006).

Kentsel kimlik, bir kentin veya çevrenin doğal, yapay elemanları ve sosyo-kültürel özellikleriyle tanımlanır. Bu özelliklerin içinden belirgin, etkileyici olabilenleri kentin kimliğini oluşturmaktadır.

Doğal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları; kentin topografik yapısından, iklim koşullarından, su öğesinden, bitki örtüsünden, jeolojik durumdan ve genel konumundan oluşan doğal çevre verileri ile ilgilidir.

İnsan eliyle yapılmış çevreden kaynaklanan kimlik elemanları ise, kentlerde süregelen insan gereksinimlerinden kaynaklanan eylem alanları ve bu eylem alanlarının karşılıklı ilişkileri ile biçimlenen, insan eliyle yapılmış objelerden oluşur.

Sosyal çevreden kaynaklanan kimlik elemanları da; birey ve toplumdur. Kişilerin kimlikleri yaşadıkları çevre içinde oluşurken, çevrenin kimliği de orada yaşayanların kimliklerine bağlı olarak gelişir.

Bu anlamda kent kimliği, kenti oluşturan topografya, yapılar, açık mekânlar gibi fiziksel çevrelerin yanında; aktiviteler, yaşayanlar, anlamlar gibi sosyal olgularla birlikte ele alınmalıdır. Çünkü, tek başına fiziksel elemanlar bir kentin kimliğini oluşturamaz. Bu anlamda Hacıhasanoğlu ve Hacıhasanoğlu (1995)'nun belirttikleri gibi; Akdeniz Bölgesi ılıman iklimiyle, Moskova Kremlin Sarayı ile, Londra Hyde Park ile, Viyana valsleri ile kimlik kazanmış ve özgünlüklerini sosyo-kültürel değerleri ile birlikte geliştirerek sürdürmüşlerdir (Kiper ve Köylü 2007).

Kent parkları, kentsel kimlik üzerinde dolaylı olarak etkili olabileceği gibi Londra Hyde Park örneğinde olduğu gibi kenti tanımlayan direkt unsur olarak da karşımıza çıkabilmektedir.

2.4.2. Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kent parklarının rolü

Kentsel yeşil alanların önemli bir işlevi de kültürel ve kişisel çeşitliliğin sergilenmesi, demokratik ve açık görüşün vurgulanmasıdır. Tanımlı kent boşlukları olarak işlev gören kent parkları, insanları bir araya getiren yerler ve simgeler olmaları nedeniyle birey ile toplum arasında iletişim sağlanmasına yardımcı olurlar. Birden fazla insanın aynı mekânda bir araya gelmesi her an bir sosyal aktivite oluşturmaktadır. Bu kapsamda, insanların kentsel açık mekanda geçirdikleri süre ne kadar çok olursa, diğer kentlilerle karşılaşma olasılığı o kadar artacaktır. Bu karşılaşmalar, kutlamalar, eylemler, konserler, gösteriler ve pasif iletişim olarak niteleyebileceğimiz hareketlerle gerçekleşebilmektedir. Diğer insanlarla bir arada bulunmak, onları izlemek ve onlardan etkilenmek yalnız kalmaya oranla daha olumlu etkiler ve deneyimler sağlamakta ve arzu edilen kentli kimliğinin oluşmasına neden olabilmektedir.

Olmsted'in tanımlamasına göre kent parkı, konut bahçelerinden daha geniş, daha sade ve doğal görünmeli ancak bir koruluk ve orman gibi yoğun bir yeşil dokuya sahip olmamalıdır. Bu tanımlamaya göre kent parkları, kent halkının zihninde oluşan yapaylığı alıp götüren ve unutturan doğal elemanlar ve kompozisyonlar içermelidir. Olmsted, parkları sadece yeşil alanlar olarak tanımlamamış, parklarda kentlinin demokratik kent yaşamına katılımını özendirici rekreasyonel faaliyetler barındırmalarını önermiştir. Bir zamanlar kentlerin dış çeperlerinde geniş alanlarda yer alan yeşil alanların kent merkezlerine taşınmasıyla kentlinin sosyal iletişiminin sağlanması hedeflenmiştir. Bu açıdan parklar, salt yeşilin bulunduğu alanlar olmanın ötesinde sosyal yaşamın güçlenmesine ve yüz yüze iletişimin gerçekleşmesine olanak tanır (Özdemir 2009).

Kültürlerin doğaya bakışları ve değer yargıları, kentsel yeşil alanların kullanımlarını etkilemektedir. Türk toplumu, alışkanlıkları ve doğaya yakınlığı nedeniyle kentsel mekânlarda yeşil alanlara önem vermiştir. Örneğin, Osmanlı döneminde mesire yerleri olarak tanımlanan açık ve yeşil alanlar, bireylerin boş

zamanlarını değerlendirmesi ve doğadan yararlanması için oluşturulan geniş yeşillikler olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise kent merkezlerinde Avrupa'daki emsallerine benzer oluşturulan parklar, kentlinin kamusal yaşama katılımının ve modern kentsel yaşam biçiminin göstergesi olmuştur.

Ülkemizde kamu alanı olarak tarif edilen parklar ile yürüyüş yolları ve doğal alanların yapımı, işletmesi, bakımı ve kontrolü belediyeler tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle kent parkları, bulundukları bölgenin sosyal ve fiziksel özellikleri yanında yerel yönetimlerin politik ve siyasal bakış açılarına göre şekillenmektedir.

Kent toprağında yaşanan rant kavgası nedeniyle park alanlarının yerine yapı yoğunluklu yerleşimler tercih edilmektedir. Yeni tüketim mekanlarının ortaya çıkması sonucunda kent insanının yaşam biçimine müdahale edilmekte ve açık mekanla özdeşleşen rekreasyonel kullanımlar kapalı ve özel mekanlara taşınmaktadır.

Yeni tüketim mekânları yanında yeni tip yerleşim merkezlerinin oluşumu da, demokratik kentsel kimlik üzerinde tehdit edici uygulamalardandır. Yeni konut projelerinin kent dışına kayması ile kent merkezlerinde bulunabilecek neredeyse tüm sosyal ve sportif aktiviteler bu konut alanlarına kaydırılmaktadır. Residence, Towers ya da Konak gibi süslü adlarla tanıtılan ve özendirilen bu yaşam merkezlerinde, geniş yeşil alanlar ve yapay göletler yanında balkonlarda yer alan bahçeler de doğanın sembolik olarak bireylere sunulması amaçlanmaktadır. Bu merkezlerde ev sahibi olmak isteyenlerin başlıca arzusu, kent yaşamında ulaşamadıkları yeşil alanlara, özel bahçelerinde ve ortak alanlarda rahatlıkla ulaşabilmektir. Ne var ki, bu yeşil alanlara sadece toplumun belirli sınıfı sahip olabilmektedir. Özel koruma ve güvenlik önlemleri ile sınırlandırılmış bu yerleşim alanlarında site sakinleri dışında insanların girmesi engellenmektedir. Bu tür konut yerleşimlerinin yaygınlaşması sonucunda kamusal mekanın özelleştirilmesi özendirilmektedir (Özdemir 2009).

Kent parklarının kullanımı bireysellikten çok sosyal bir davranıştır ve kamusallığın oluşumuna olanak sağlar. Ayrıca bu alanlar, kentsel mekanda sağladığı yararlar ile (sağlık, sosyal iletişim, psikolojik rahatlama, çevresel kalitenin artırılması gibi) tercih edilmekte ve değer kazanmaktadır. Çok az kimse parkları, boşa harcanan kent mekanları olarak algılamaktadır. Bu alanların toplumun her kesiminden ve her sınıftan insanın cinsiyete dayalı bir ayrım olmaksızın kullanabilir ve erişebilir duruma getirilmesi, kent yaşamı, kamusallık ve çevresel kalitenin artırılması için kaçınılmaz bir durumdur (Özdemir 2009).

2.5. Kentsel Yaşam Kalitesi ve Kaliteli Kent Parkı

2.5.1. Kentsel yaşam kalitesi

Yaşam kalitesi insanların birincil gereksinimlerini karşılamalarının da ötesinde, onların biyolojik yapıları ile fiziksel çevrenin uyum içerisinde olmasıyla ilgilidir.

Kaliteli bir kentsel mekân "başarılı" kentsel mekândır. Başarılı kentsel mekânda ise aktivite, duyum zenginliği, estetik ve canlılık vardır. Orada yayalar için sonsuz hareket olanağı vardır ve mevsimlerin değişimi gözlemlenebilir.

Alexander ve Lynch'e göre kentsel mekânsal kaliteyi oluşturan elemanlar; mimari form, ölçek, özgün belirleyiciler (landmark), Vistalar, açık alanlar ve yeşil alanlardır (Öztürk 2004).

Kentsel yaşam kalitesi fiziksel çevre, sosyal çevre ve ekonomik çevre kalitesine yönelik bileşenlerden oluşmaktadır. Ekonomik çevre kalitesi yaşam maliyeti ve alım gücü gibi özellikler ile tanımlanırken; sosyal çevre kalitesi yaşam biçimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, örgütlülük ve gönüllülük esasına dayalı toplumsal faaliyetler, güvenlik, bir yerde topluma ait olma duygusu, kimlik, yerellik vb. özellikler ile tanımlanabilir. Fiziksel çevre kalitesi ise açık ve yeşil alan varlığı,

ulaşım ağı-ulaşım türü-toplutaşım, altyapı ve belediye hizmetleri, iletişim, sosyo-kültürel aktiviteler, doğal ve tarihi değerlerin korunması, konut ve yaşam çevresinin planlı olması, konut tipi ve kalitesi, çalışma alanlarının çevresel etkilerinin azaltılması, rekreasyon alanlarının varlığı gibi özellikler ile tanımlanabilir (Emür ve Onsekiz 2007).

2.5.2. Kent parkları ile ilgili kalite kriterleri

Kentlerde yaşayan insanlar, kentli olmanın getirdiği toplumsal, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik baskıları üzerinde hisseder. Yaşamlarını kendilerine sunulan ortamlarda sürdürürler. Apartman blokları, trafik yükü, kirlilik vb. gibi faktörler kentsel ortamın bileşenlerindendir. Kent ortamının kırsala bakan yüzü olan kentsel yeşil alanlar, kentte yaşamanın getirdiği olumsuz koşulları iyileştirici etkiye sahiptir. Yeşil alanlar bina, mahalle, semt, kent ve bölge ölçeğine kadar değişik kademelere sahiptir. Kent parkları, kentsel yaşam kalitesinin arttırılmasında önemli bir etkendir.

Bir parkın nasıl kullanıldığının gözlemlenmesi ve insanlarsın park ile ilgili algılamalarının ölçülmesi, parkı başarılı bir yer haline getirmek için hangi değişikliklerin yapılabileceğini anlamada önemlidir.

İyi park tasarımları; kullanıcılara katılabilecekleri değişik aktiviteler sağlamalı (aktivite ve kullanımlar), parka ulaşım kolay olmalı (ulaşılabilirlik), güvenli, bakımlı ve çekici olmalı (konfor ve imaj), insanlara diğer insanlarla bir arada olma fırsatı vermelidir (sosyallik).

Bu noktada, kalite kriterleri; aktivite ve kullanımlar (alt kriteri: çeşitlilik), ulaşılabilirlik (alt kriteri: okunaklılık), konfor ve imaj (alt kriterleri: güvenlik ve bakım) ve sosyallik (alt kriteri: sahiplik hissi) olarak belirlenmiştir (Yücel ve Yıldızcı 2006) .

Aktivite ve kullanımlar

Aktiviteler mekanların temel yapı taşlarıdır ve insanları parklara çeken sebeplerdir. Herhangi bir parkla ilgili aktivite ve kullanımların değerlendirilmesi sürecinde aşağıdaki soruların göz önünde tutulması gereklidir:

- Kullanıcılara park içerisinde farklı aktivitelere katılma imkânları verilmiş midir?
- Park içerisinde değişik kullanıcı (çiftler, aileler, arkadaşlar vs.) grupları var mıdır?
- Park günün ve yılın farklı zamanlarında ziyaret etmek için ilgi çekici midir?
- Parkın fiziksel tasarımı ve düzenlemesi parkın gece boyunca kullanımını da teşvik etmekte midir?
- Parkta bir yönetim varlığı var mıdır? Parkla ilgili herhangi bir kimseyi tanımlayabilir misiniz?

Aktivite ve kullanımlar kriteri içerisinde çeşitlilik alt kriteri söz konusu olmaktadır. Park içerisindeki fiziksel görünümlerde, aktivitelerde ve kullanıcılarda çeşitliliğin sağlanması önemlidir. Farklı aktiviteler, biçimler ve insanlar bulundukları mekânda zengin bir kavramsal karışım sağlarlar, farklı kullanıcılar mekânı farklı yollarla yorumlarlar. Mekâna farklı anlamlar yüklerler(Yücel ve Yıldızcı 2006) .

Ulaşılabilirlik

Bir parkın ulaşılabilirliğinden bahsedildiğinde öncelikle park alanına dışarıdan rahat ve kolay bir ulaşımın olması, bunun yanında park alanının okunaklığının kolay algılanması da önemlidir. Park alanına yaya, özel oto, bisiklet veya otobüs gibi değişik ulaşım araçlarıyla ulaşımın sağlanması gerekir.

Ulaşılabilirlikle ilgili ikinci önemli konu; park ve çevresinin nasıl ilişkilendirildiğidir. Ulaşımın kolaylığı park içerisindeki yolların bağlanma modelleriyle ilişkilidir. Park çevresi ve içerisindeki bağlantılar, parkın içerisi ve dışarısı arasında fonksiyonel bir birliğin oluşturulmasında önemlidir. Doğru yönlendirme de ulaşılabilirliği artırır ve fırsatları çoğaltır.

Herhangi bir parkla ilgili ulaşılabilirlik kriterlerinin değerlendirilmesi sürecinde aşağıdaki soruların göz önünde tutulması gereklidir:

- Parkın planı parkı ilk kez kullananlar için yeterince açık mıdır?
- Parkın içerisi dışarıdan görülebilir midir?
- Parkın giriş ve çıkış noktaları açık mıdır?
- Yollar ve patikalar insanları gerçekten gitmek istedikleri yerlere götürmekte midir?
- Park içerisinde iyi bir işaretleme sistemi var mıdır?
- Güvenlik ve fiziksel kontrol için yaya yolları ve bisiklet yolları birbirinden ayrılmış mıdır?
- İnsanlar parka kolaylıkla yürüyebilmekte midirler? İnsanlar parka ulaşabilmek için otobüs, tren, araba, bisiklet gibi ulaşım seçeneklerini kullanabilmekte midirler?
- Park yakınlarında otobüs durağı var mıdır?
- Parka araçlarıyla gelen kullanıcılar için yeterli otopark alanı var mıdır?

Ulaşılabilirlik kriteri içerisinde okunaklılık alt kriterleri söz konusu olmaktadır. Okunaklılık içinde bulunan yerin planının ne kadar kolay algılanabildiğidir. Okunaklılık, parkın fiziksel palanı ve parkta yer alacak kullanım modellerinden etkilenecektir. Belirli bir derinlik, iyi tanımlanmış bir mekan, düzgün tekstürler ve mekan boyunca iyi dağıtılmış ayırt edici elemanlar okunaklılığı artıracaktır. Okunaklılık etkili yaya sirkülasyonu için de önemlidir. Okunaklı yaya yolları, kolay ulaşım, açık yönlenme ve iyi tanımlanmış sınırları içerir (Yücel ve Yıldızcı 2006).

Konfor ve imaj

Konfor ve imaj, insanların bir yeri kullanırken ki bireysel tecrübelerini yansıtırlar. Güvenlik ve bakım gibi konular park konforu ve imajının şekillenmesinde etkilidir.

Herhangi bir parkla ilgili konfor ve imaj kriterlerinin değerlendirilmesi sürecinde aşağıdaki soruların göz önünde tutulması gereklidir.

- Park iyi bir izlenim vermekte midir?
- İnsanlar fotoğraf çekiyorlar mı? Fotoğraf çekmek için fırsatlar var mıdır?
- Park alanı içerisindeki yapısal tasarımlarda uygun malzemeler seçilmiş midir?
- Aktivite alanları tasarlanırken uluslar arası standartlara dikkat edilmiş midir?
- Oturmak için yeterli sayıda yerler var mıdır? Oturma yerleri uygun olarak yerleştirilmişler midir?
- Park alanında su elemanının farklı şekillerde kullanımları var mıdır?
- Park içerisindeki bitkisel tasarımlarda çocuklar, yaşlılar ve özürlüler gibi değişik kullanıcı grupları göz önünde tutulmuş mudur?
- Kullanıcılara güneş, gölge ve rüzgardan korunma olanakları sunulmuş mudur?
- Park içerisinde yönetim varlığı veya alanla görevli kimseler var mıdır?
- Park güvenli hissettirmekte midir? Park içerisinde bir güvenlik personeli var mıdır?

Konfor ve imaj kriteri içerisinde güvenlik ve bakım alt kriterleri söz konusu olmaktadır.

Algılamalar, kontrol ve aktiviteler güvenli park çevreleri oluşturmada göz önünde bulundurulması gereken konulardır.

Güvenlik ile ilgili ikinci konu kontroldür. Mekanın kontrolünün elinde olduğunu düşünmek, içerisini görebilmek, kolayca kaçabilmek, tehlike anında

zamanında yardım almak o mekanı daha güvenli hissettirecektir. Eğer mekân herhangi bir grup tarafından kontrol ediliyor ise kontrol eden grup herhangi bir negatif aktiviteye katılmasalar bile insanlar oraya gelmeyeceklerdir.

Güvenlik ile ilgili üçüncü konu ise aktivitedir. Eğer mekanda yapacak bir şey yok ise, insanların oraya gitmesi için de bir sebep olmayacak, boş kalan mekanda güvenli olmayacaktır.

Bakım kriteri konfor ve imajı destekleyen ikinci önemli alt kriter olarak ortaya çıkmaktadır. Park bakım aktiviteleri genellikle;

- Park yapı ve ekipmanlarının tamiri veya yer değiştirilmesi (oyun ekipmanlarının tamiri, karalamaların yüzeyden uzaklaştırılması),
- Çöplerin uzaklaştırılması,
- Ağaç ve çalıların düzenlenmesi, çimlerin biçilmesi gibi peyzaj aktivitelerini içerir.

Parkların bakımlarının yetersiz olması, yetersiz bütçeden veya uygun bir yönetim veya bakım programının olmayışından ileri gelebilir. Parkların bakımlarının daha etkin verimli bir şekilde yapılabilmesi için öncelikle bir bakım programının hazırlanması gereklidir (Yücel ve Yıldızcı 2006).

Sosyallik

Sosyallik her topluluk için önemli bir bileşendir. İnsanlar arkadaşları ile bir araya geldikleri, komşularını gördükleri ve selamladıkları veya yabancılarla bile rahat ilişkiler kurabildikleri yerlerde (ki bu yerlerden biriside kent parklarıdır), topluluklarına karşı daha kuvvetli bir mekan hissi veya bağlılık hissi duyarlar.

Herhangi bir parkla ilgili sosyallik kriteri değerlendirilirken aşağıdaki sorulara dikkat edilmesi gereklidir:

- İnsanlar park içerisinde gruplar halinde midirler? Birbirleriyle konuşmakta mıdırlar?
- İnsanlar gülümsüyorlar mı? İnsanlar birbirleriyle göz teması kurmakta mıdırlar?
- Aktivite alanları parkın çevresinden görülebilir midir?
- Her aktivite alanında ve park girişlerinde oturma yerleri sağlanmış mıdır?
- Park içerisinde toplanma noktaları oluşturulmuş mudur?
- İnsanlar gördükleri çöpleri toplama eğiliminde midirler?

Sosyallik kriteri içerisinde sahiplik hissi alt kriteri söz konusu olmaktadır. Parklar toplulukların bulundukları yerlere daha güçlü hislerle bağlanmalarını sağlayan sosyal ve kültürel aktiviteler sunarlar. İnsanların rutin olarak bir araya geldikleri, bir yerden başka bir yere düzenli olarak geçtikleri veya rastlantısal karşılaşmalar yaptıkları yerler insanların günlük yaşamları içerisinde önemli yer tutabilirler. Kent parkları, sahiplik hissine katkıda bulunarak, sosyal izolasyonu azaltmaya ve sosyal bağlılığı artırmaya yardım edebilirler. Sahiplik hissi arttıkça çevrenin kalitesi ile ilgili sorumluluk ve endişeler de artacaktır (Yücel ve Yıldızcı 2006).

2.5.3. Kent parklarında ekolojik kalite kriterleri

Ekolojik kalite, bir peyzajın veya ekosistemin sağlığını ve habitat değerlerini belirleyen strüktürel ve fonksiyonel özelliklerinin bileşkesidir. Bu ekosistemin doğal fonksiyonlarını devam ettirdiği seviyedir. Literatürde bir alanın ekolojik kalitesi belirlenirken Forman (1997) tarafından önerilen, doğala yakın durumda bulunması gereken dört özellik yer almaktadır. Bunlar;

- bitkisel üretim
- su
- çeşitlilik

- toprak

Bu kriterlerin biri yada bir kaçı göz önünde bulundurularak bir alandaki ekolojik kalite hakkında daha objektif yorumlar yapılabilir. Doğala yakın bitkisel üretim herhangi bir peyzaj doğal bir ekosistem olarak ele alındığında ya da kendi haline bırakıldığında ne kadar üretim yapabileceğidir. Kentsel ortamlar gibi doğal ekosistemlerin neredeyse tamamının değiştirildiği ortamlarda bu kritere göre ekolojik kaliteyi ölçmek oldukça zordur. Ekolojik kalitenin belirlenmesinde su kriteri göz önünde bulundurulduğunda hem nicelik hem de nitelik olarak doğallık değerlerine, kirliliğine veya mineral içeriğine bakarak soruna yaklaşmak gerekir. Bu kriteri deniz, göl, sulak alan gibi alanların kenarında kurulmuş şehirlerde kullanmak çok kolaydır. Kentsel ortamlardaki ekolojik kalitenin ölçülmesinde belki de en yaygın kullanılan kriterlerden birisi biyolojik çeşitliliktir. Biyolojik çeşitlilikteki doğala yakın seviyenin yakalanması bir alanda doğal bitki örtüsünden türlerin ağırlıklı olarak kullanımı ile sağlanabilir. Diğer bir deyişle, çeşitlilik derken her tür bitki ile sağlanan zenginlik yerine doğallık faktörü öne çıkmaktadır. Ekolojik kalitenin en kolay ölçülebildiği diğer bir kategori ise topraktır. Topraktaki erozyon miktarı, minerallerin durumu, tuzluluk gibi faktörler toprak kalitesi hakkında somut bilgiler sunar. Bunlara ek olarak kentsel ortamlardaki toprak yüzeylerinin geçirimlilik ya da kaplanma düzeyleri peyzaj mimarlarının kullanabileceği en yaygın kriterdir. Geçirimlilik oranı yüksek parkın habitat değeri yüksek olacağından ekolojik kalitesi de yüksektir (Eşbah 2006).

2.6. Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısı

Algı, duyular yoluyla alınan bir bilginin seçilmesi, düzenlenmesi ve yorumlanması süreci olarak tanımlanabilir. Fiziksel çevrenin algılanması birçok yolla ve farklı düzeylerde gerçekleşir. Algı pasif değil aktiftir ve çevre ile iki yönlü olarak ortaya çıkar. Bununla birlikte algı sadece fizyolojik bir olgu değildir. Aynı zamanda bireyin geçmiş deneyimleri, sosyal ve kültürel etkenler de algı üzerinde etkilidir. Çevrenin algılanması birkaç duyu (görme, işitme, duyma ve dokunma) yardımıyla

gerçekleşirken bunların en önemlisi görme duyusudur. İnsanın duyusal girdisinin % 80'inden fazlası görme duyusundan sağlanır. Bu nedenle çevre algısı büyük bir ölçüde görsel olarak ortaya çıkar (Çakçı ve Çelem 2009).

Görsel peyzaj algısının belirlenmesinde pek çok çalışmada peyzaj tercihleri ölçüt olarak kullanılmıştır. Galindo and Rodriguez (2000)'e göre; tercih, kişinin "beğenme" temelli deneyimi ile ilişkili bir düşüncedir. Tercihlere ilişkin çalışmaların ortak amacı belirli bir çevrenin estetik değerinin ya da kalitesinin belirlenmesidir (Çakçı ve Çelem 2009).

İnsanın evrimsel süreci göz önüne alındığında, tercihler temel gereksinimlerle yakından ilişkilidir. Bir başka deyişle tercih edilen çevreler insanın daha etkin olduğu ve gereksinimlerinin en fazla karşılandığı mekânlar olacaktır. Bilişsel psikologlar Kaplan ve Kaplan (Kaplan et al. 1998) insanların mekânsal tercihlerini öngören bir model ortaya koymuşlardır. Teorinin temeli insanın mekân tercihlerinin evrimsel süreci ile ilişkili olduğu görüşüne dayanır. Bu görüşe göre, insanlar kolay anlaşılabilir, kendileri ile ilişkili bilgi sağlayan (yön bilgisi, yiyecek bilgisi gibi) mekânlar ararlar. Kaplan et al. (1998) çalışmalarının sonucunda çevresel tercihleri ortaya koyan dört temel etken tanımlamışlardır (Çakçı ve Çelem 2009).

Tutarlılık/Uygunluk: Bir manzarayı oluşturan öğelerin düzenlilik ya da organizasyon seviyesidir. Tutarlı bir mekânın organizasyonu düzenlidir. Mekânı oluşturan farklı alanlar açık ve net biçimde algılanabilmektedir. İnsan, bu farklı alanları kolaylıkla ayırt edebilmektedir, bu da mekânı anlamayı ya da anlam çıkarmayı kolaylaştırmaktadır.

Okunaklılık: Bir manzaranın elemanlarını sınıflandırma ve işleme kolaylığı ya da bireyin kaybolmadan çevreyi keşfetme kolaylığıdır. Mekânın okunaklılığı ile ilgili olarak en önemli konu belirginliktir. Bir mekânın okunaklılığını artırmak için, görüntünün odak noktası ya da nirengi barındırması gerekir. Bu elemanlar yönlenmeyi kolaylaştırırlar. Okunaklı bir mekânda birey yalnızca bir varış noktasına doğru değil aynı zamanda geldiği noktaya doğru da yolunu rahatlıkla bulabilir.

Karmaşıklık: Manzaradaki elemanların çeşitliliği, bireyi ilgili ve meşgul tutacak yeterli bilgiye sahip olmasıdır. Çeşitlilik, keşfetme dürtüsünü harekete geçirir.

Gizemlilik: Manzaranın yeni bilgi temin etme potansiyeli ya da merak uyandırma ve daha fazla bilgi sunma derecesidir. Örneğin düz bir yol yerine, kıvrımlı bir yolun bulunması keşfetme dürtüsünü artıracaktır. Ancak engellenmiş manzaralar ya da görüş alanları gizemlilik yaratmazlar. Bir alanın gizemlilik duygusu yaratabilmesi için bireyin merakını uyandıracak şekilde parçalı perdelemeler ya da gizli alanlar yaratılması gerekir.

Bu dört etkenin yeterlilik seviyesindeki artış, mekanın tercih edilebilirliğini de attırmaktadır. Kaplan ve Kaplan bu etkenleri insan- bilgi ilişkisinin iki yönünü temsil eden iki alana ayırmıştır. İlk alan insanın anlama ve keşfetme gereksinimlerini içerir. İkinci alan ise bilginin ne kadar hazır olduğu ile ilgilidir; anlık düzeyde bilgi doğrudan algılanır, çıkarsanmış ve tahmini düzeyde ise bilgi anlık görünümün gerisinde yer alabilir.

Berlyne (Ungar 1999) ise insanların çevre tercihlerine ilişkin dört etken tanımlamıştır (Çakçı ve Çelem 2009);

- Karmaşıklık: Bir çevre içindeki unsurların çeşitliliği.
- Yenilik: Yeni unsurların varlığı.
- Uyumsuzluk: Unsurlar arasındaki uyuşmazlık derecesi.
- Şaşırtıcılık: Beklenmedik unsurların varlığı.

Berlyne'nin çalışmasına göre insanların estetik yargıları, yukarıda belirtilen etkenlerin orta derecede bulunduğu çevrelerde olumlu yönde gelişmektedir. Olumsuz yargılar ise bu etkenlerin çok düşük ya da çok yüksek derecede olduğu çevrelerde ortaya çıkmaktadır (Çakçı ve Çelem 2009).

Çakçı ve Çelem'in (2009) "Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi" isimli çalışmasında peyzaj algısı görsel boyutta ele alınarak, çevre tercihlerini belirlemek üzere Türkiye ve yurt dışından seçilen kent parklarına ait 25 fotoğraf, kullanıcı grubu ve peyzaj mimarlarından oluşan uzman bir grup tarafından iki farklı anket sonucunda değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına dayanarak ortaya çıkan sonuçlar çevre algısı ve değerlendirilmesi konusunda yapılan önceki çalışmalar ve kuramsal açıklamalar çerçevesinde tartışılmıştır.

Yapılan bu araştırma sonucuna dayanarak kent parklarının planlanması ve tasarlanması sürecinde yön gösterecek sonuçlar tasarımla ilgili öneriler aşağıda özetlenmiştir (Çakçı ve Çelem 2009).

Mekânlarda belirli seviyede yeniliğin varlığı, mekan tercihlerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu amaçla plancı ve tasarımcıların, mekan düzenlemelerinde, tekrar eden tasarımlar ve mekan organizasyonları yerine, mekan karakterini de koruyarak bireylerin ilgisini ve merakını uyandıracak farklı kompozisyonlar yaratmaları ya da peyzaj elemanları kullanmaları önerilmektedir. Araştırma bulgularına dayanarak belirli bir seviyede tutarlılık ve karmaşıklık içermeyen görüntülerin tercih edilmediği sonucuna ulaşılabilir. Tutarlılık seviyesi yüksek mekanlar daha çok tercih edilmektedir. Bir mekanın tutarlılık seviyesini artırmanın yollarından biri alanda benzer peyzaj elemanlarının ya da alan kullanım tiplerinin kullanılarak oluşturulduğu mekansal kompozisyonlardır. Okunaklılık seviyesi yüksek mekanlar daha çok tercih edilmektedir. Okunaklılık seviyesinin artırılması, kullanıcının bir mekan içerisinde yolunu ya da hedefini rahatlıkla bulmasını sağlayacaktır. Bu amaçla mekanda özgün odaklar kullanılabilir. Ancak bu elemanların çok sık tekrarlanması sonucu, odak noktası yaratma özelliklerini kaybettirecek ve alanda karmaşaya neden olacakları da göz ardı edilmemelidir. Mekanda gizemlilik etkisinin yaratılması bireyde keşfetme dürtüsünü harekete geçirerek mekan tercihleri üzerinde etkili olmaktadır. Kıvrımlı yolların kullanılması, bitkisel ve yapısal malzeme ile yapılan perdelemeler, ışık-gölge dengesinin kurulması ile mekanda gizemlilik yaratılması mümkün olmaktadır. Bu unsurların çok tekrarlı ya da manzarayı engelleyecek şekilde kullanılmasının kullanıcıyı olumsuz etkileyeceği unutulmamalıdır. Amaç bireyde merak uyandıracak

ve mekana katılımını teşvik edecek kompozisyonlar yaratmak olmalıdır. Mekanın bakımlı olması bir diğer tercih etkenidir. Tasarım ve planlama çalışmaları sonrasında mekanın karakterinin ve kalitesinin korunması yönünden bakım işlemlerinin ve alanın yönetim stratejilerinin tasarım ve planlama süreci sırasında belirlenmesi gerekmektedir. Yapısal peyzaj elemanlarından çok bitkisel materyallerin kullanılması ise ekolojik anlamda kente katkıda bulunacaktır. Hem de araştırma sonuçlarına da dayanarak mekanın tercih edilme derecesini artıracaktır (Çakçı ve Çelem 2009).

Araştırma bulgularının uluslar arası literatürde yer alan benzer çalışmalarla sonuçlarının tutarlılığı peyzaj tercihlerinin her ne kadar toplumsal ve bireysel özelliklerinden etkilense de evrensel ortak noktaları olduğunu ortaya koymaktadır (Çakçı ve Çelem 2009).

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini Bursa ilinde yer alan Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı ile bu kent parklarına ait Bursa Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Etüd Proje Şube Müdürlüğü ile Park ve Bahçeler Müdürlüklerinden temin edilen yazılı ve görsel bilgiler, parklarda yapılan incelemeler sonucu elde edilen bilgiler ve bu alanlara ait fotoğraflar oluşturmaktadır.

Bunun yanında kuramsal temellerin oluşturulmasında konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar; tez, makale, kitap ve bildirilerden yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

Çalışmada ilk olarak literatür taraması yapılarak konuya katkısı olabilecek tez, makale, kitap ve bildiriler temin edilmiş bu kaynaklar ışığında kuramsal temeller oluşturularak, açık-yeşil alan ve park kavramları hakkında bilgilere yer verilmiş, kent parkı kavramı, planlama ve tasarım ilkeleri, işlev ve yararları ile kent parklarının tarihsel gelişiminden bahsedilmiş, bunun yanında kalite, kimlik, kentlilik kavramlarıyla ilişkileri ortaya konulmuş ve kent parklarında görsel peyzaj algısına değinilmiştir. Yine konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ışığında kent parklarının konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları, bitkisel durumları, içerdiği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım durumları peyzaj tasarım kriterleri olarak belirlenmiştir.

İncelenecek kent parkları, Bursa ilinde yer alan Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı olarak belirlenerek, Bursa ili genel özellikleri, iklim, bitki örtüsü, nüfus, eğitim ve sosyo-kültürel yapı, üretim ve ulaşım başlıklarında ortaya konulmuştur.

Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos parkı konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları, bitkisel durumları, içerdiği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım başlıkları altında peyzaj tasarım kriterlerine göre incelenerek, bu konularda taşıdıkları olumlu ve olumsuz özellikler ortaya konulmuştur. İncelenen kent parklarından hareketle kent parklarının daha etkin ve sürdürülebilir kullanımları için çözüm önerileri sunulmuştur.

4. BURSA İLİ KENT PARKLARININ; REŞAT OYAL KÜLTÜRPARKI, SOĞANLI BOTANİK PARKI VE MERİNOS PARKI ÖRNEKLERİNDE PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

4.1. Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı'nın Değerlendirilmesinde Kullanılan Kriterler

Seçilen parkların değerlendirilmesinde kent parklarının; konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları, bitkisel durumları, içerdiği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım durumları göz önüne alınmıştır.

4.1.1. Kent parklarının konumu ve çevresel ilişkileri

Park için yer seçimi, parkın başarısını önemli derecede etkileyecektir. Pek çok aktiviteye sahip güzel bir park bile, eğer kötü konumlandırılmış ise boş kalabilir ve kullanılmayabilir. Parklar yakın çevrelerinden beslenirler. Park çevresindeki konut ve ticari alanların çeşitliliği, günün farklı zamanlarında parka gelecek pek çok farklı kullanıcıyı parka çekecektir. Eğer parkın çevresi, potansiyel kullanıcı kaynağı sağlayamazsa, potansiyel değerlerini koruyamayabilirler (Yücel 2010).

4.1.2. Ulaşım durumları

Bir parkın ulaşılabilirliğinden bahsedildiğinde öncelikle park alanına dışarıdan rahat ve kolay bir ulaşımın olması, bunun yanında park alanının okunaklığının kolay algılanması da önemlidir. Park alanına yaya, özel oto, bisiklet veya otobüs gibi değişik ulaşım araçlarıyla ulaşımın sağlanması gerekir (Yücel, Yıldızcı 2006).

4.1.3. Alan kullanımları

Aktiviteler mekânların temel yapı taşlarıdır ve insanları parklara çeken sebeplerdir. Park içerisindeki fiziksel görünümlerde, aktivitelerde ve kullanıcılarda çeşitliliğin sağlanması önemlidir. Farklı aktiviteler, biçimler ve insanlar bulundukları mekânda zengin bir kavramsal karışım sağlarlar, farklı kullanıcılar mekânı farklı yollarla yorumlarlar. Mekâna farklı anlamlar yüklerler (Yücel ve Yıldızcı 2006) .

4.1.4. Bitkisel durumları

Park alanlarında doğru bitkilendirme yapılması kentin nitelik kazanmasını sağlarken kullanıcılara da çok yönlü imkânlar sunabilmekte ve kentlinin doğa ile bağlantısını kuran ilgi çekici mekânlar ortaya çıkarabilmektedir (Erduran, Kabaş 2010). Ekolojik koşullarla dengeli, işlevsel ve estetik bitkilendirme kent parklarının kalitesini belirleyen önemli faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal bitki örtüsüne yakın türlerin birbirleriyle uyumlu kompozisyonlar oluşturacak şekilde kullanılması, gölgeleme, gürültü ve rüzgâr perdesi oluşturma gibi işlevsel amaçlar taşımaları da görsel etkileri kadar önem taşımaktadır.

4.1.5. Kentsel donatılar

Planlı ve çağdaş kentsel alanların hem kenti hem de kentin parçalarını tanımlayan ve yazılı olmayan kentsel karakteristikleri, kişilikleri vardır. Bu bağlamda, ortak kent mekânları ve kent donatılarının nitelikleri ve organizasyonlarının kent kimliğinin oluşmasında ve kent alanlarının karakter ve hayat kazanmasında çok önemli rolü bulunmaktadır (Yücel 2006).

Yaşadığımız çevrede; sokak, yol, cadde ve meydanlar ile rekreasyon amaçlı genel yada özel kullanım alanlarında yer verilen, konforun ve çevre kalitesinin göstergesi durumundaki oturma, barınma, korunma, kuşatma, ulaşım, danışma, aydınlatma, iletişim, betimleme, oyun ve spor gibi temel fonksiyonları destekleyip güçlendiren, toplumsal yaşamı kolaylaştırıp kullanıcıların beğenilerini kazanan peyzaj elemanları kentsel donatı olarak adlandırılır (Şişman ve Yetim 2004).

Kamusal mekânlardaki donatı elemanları, kentsel yaşamı daha zevkli ve anlamlı kılmaya, kentsel konfor ve estetik yaratmaya olanak verirler. Bunu sağlamak için donatı elemanlarının tasarım ve yerleştirilmesinde aranan en önemli özellik uyum olmalıdır. Kamusal mekânlarda kullanılacak mobilyalar mekânın yerine, büyüklüğüne ve fonksiyonuna göre değişecektir. Mobilyalar, mevcut düşünülen işlevlere uygun olma özelliklerinin yanında içinde yer alacağı çevrenin karakterini de yansıtmalıdır. Donatı elemanları yürüme yolları üzerinde engel oluşturmayacak biçimde ve tekerlekli sandalye kullanıcılarının geçişlerine müsaade edecek şekilde yerleştirilmelidirler.

Donatı elemanlarının tasarımında kullanıcıların ergonomik özelliklerinin göz önünde bulundurulması önemlidir. Mobilyalar uluslararası platformda belirlenmiş standartlara göre tasarlanmalıdır.

Donatı elemanlarının bir araya getirilişinde eleman seçimine özen gösterilmelidir. Donatı elemanları tek tek değil bir bütünü oluşturan parçalar olarak değerlendirilmeli ve kamusal mekânlarda konumlandırılmalıdırlar (Yücel 2006).

Genel olarak donatı elemanlarında bulunması gereken özellikler şöyle sıralanabilir;

- Ergonomi ve çeşitli fiziksel özellikleri açısından belirli standartlara uygun olmalı,
- Tasarımlarında fonksiyonel ve estetik özellikler dikkate alınmalı, aynı zamanda olabildiğince özgün tasarımlar olmalı,

- Taşınabilirlik, monte edilebilirlik ve yedek parçaların bulunabilmesi açısından uygun olmalı,
- Bakımı kolay olmalı veya fazla bakım gerektirmemeli,
- Çabuk bulunabilmeli, sağlam olmalı,
- Vandalizme dayanıklı olmalıdır (Şişman ve Yetim 2004).

Reşat Oyal Kültür Parkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı'ndaki donatı elemanları yukarıda saydığımız özellikler dikkate alınarak, aşağıda sıralanan başlıklar altında ve örnekler sunularak incelenmiştir.

- **Bilgi panoları – İşaret levhaları:**

Bildirişim öğeleri içinde yer alan, insanları bir yöne yönlendirme, bilgi verme gibi amaçlar doğrultusunda kullanılan elemanlardır. Tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalar anlatım sadeliği, kullanım ve yapım kolaylığı, amaca uygunluk, ölçülerde standartlaşma, çevreye ve birbirine uyum göstermeleridir (Şişman ve Yetim 2004).

- **Bitki kasaları:**

Bitki için yaşama ortamı sağlayan, estetik ve işlevsel amaçlar için kullanılan donatı elemanlarıdır. Bitki kasaları, kullanıldıkları mekana estetik değerler kattıkları gibi bazı durumlarda sınırlayıcı eleman olarak da görev yaparlar (Şişman ve Yetim 2004).

- **Sınırlandırma elemanları:**

Dış mekan içinde insan trafiğinden çok, oto trafiğinin görsel engel oluşturmadan kontrol altında tutulmasını sağlayan düzenleme elemanlarıdır (Şişman ve Yetim 2004).

- **Oturma elemanları:**

Peyzaj mimarlığı dış mekân tasarım düzeninde insanların konforu kadar, onların yorulan fiziki yapılarının dinlendirilmesi için kullanılan konstrüktif elemanlardır. İnsanların dinlenmek, oturmak, izlemek veya gözlem yapmak amacı ile uzun ve kısa süreli kullandıkları donatılardır (Şişman,Yetim 2004). Oturma elemanlarının boyutları, malzemesi ve tasarımı, kullanıcıların fiziksel konforunu doğrudan etkileyecektir. Arkalıklı ve kolluklu banklar kullanıcıların vücutlarını desteklemeye yardım ederler (Yücel 2006).

- **Çöp kutuları:**

Dış mekânlarda değişik yapı ve büyüklükte planlanan, alanın kirlenmesini önlemek amacı ile çeşitli yerlere farklı biçimlerde konumlandırılan donatı elemanlarıdır. Daha çok işlevsel amaçlar için kullanılan çöp kutuları bazı durumlarda diğer donatı elemanlarıyla birlikte tasarlanabilirler. Çöp kutuları dış mekan kullanış biçimleri ve yaya sirkülasyonu ile doğrudan ilişkili olacak şekilde konumlandırılmalıdır (Şişman,Yetim 2004). Çöp kutuları en çok gereksinim duyulabilecek noktalara yerleştirilmelidirler. Kolayca görülebilir olmalıdırlar. Yaya akışını kesmeyecek biçimde tesis edilmelidirler. İhtiyaç duyulan çöp kutularının sayısı, alanı kullanan kişi sayısına, biriken çöp miktarına, alanın bakım durumuna

göre değişecektir. Normal olarak 30m aralıklarla yerleştirilirler. Yoğun kullanımların olduğu alanlarda bu mesafe daha da azalabilir (Yücel 2006).

- **Aydınlatma elemanları:**

Genellikle kentsel mekânların gece kullanımlarını ve algılanmalarını sağlamak için estetik ve koruma amaçlı olarak kullanılan elemanlardır. Dış mekan aydınlatmasının amacı sanatsal, oyun, çalışma ve koruma içindir (Şişman ve Yetim 2004).

- **Çeşmeler:**

Kentsel ortamlarda gerek estetik gerekse fonksiyonel olarak kullanılan çeşmelerin özellikle yaz aylarında kullanımı önem kazanmaktadır. Sağlık açısından sürekli bakımlarının yapılarak, hijyenik olmaları son derece önemlidir.

- **Plastik objeler – Heykeller:**

Kamusal alanlarda kullanılan heykeller çoğu zaman kompozisyonu tamamlayan elemanlar olarak görev alırlar. Zaman zaman mekân içerisinde simgesel anlamlar da taşırlar. Modern veya geleneksel tarzda tasarlanabilecek heykellerde kullanılacak malzemeler heykelin niteliğine, kompozisyonla uyumuna ve maliyet koşullarına bağlı olarak değişecektir (Yücel 2006).

- **Çocuk oyun elemanları:**

Geleceğimizin yapı taşları olan çocukların fiziksel, ruhsal ve düşünsel gelişmelerine yardımcı olan, sadece onlar için tasarlanmış alanlarda kullanılan, aktif rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, çok önem taşıyan elemanlardır. Tasarımlarının sade, zararlanmaya neden olmayacak şekilde, eğlendirici, çocukların bedensel ve düşünsel gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte olması gerekir (Şişman ve Yetim 2004).

- **Üst örtü öğeleri:**

Gölge sağlama yağmurdan koruma, dinlenme, pasif rekreasyon ve mekana üçüncü boyut sağlama gibi fonksiyonları vardır. Tek ya da modüler halde konsol, yapı saçağı, çadır ve asma çelik yapılar olarak tasarlanabilirler. Pergolanın tipine göre çatılar üzerine bez, branda, bambu, kamış ve hasır örtüler ile PVC ürünü yapay çatı örtüleri döşenebilir veya bitkiyle örtülebilir. Pergolalarda kullanılan sarılıcı bitkiler, pergolanın estetik özelliğini kuvvetlendirici bir etki yapmalarının yanı sıra, kullanıcılar için konforlu bir ortam sağlarlar (Yücel 2006).

4.1.6. Bakım

Park alanlarının bakımı, konforu ve imajının kullanıcılar tarafından algılanmasında önemli bir etkendir. Park alanlarının bakımında, park yapı ve donanımlarının tamiri veya yenilenmesi, çöplerin uzaklaştırılması, bitkisel peyzajın periyodik bakımları önemlidir. Parkın bakımıyla görevli bir personelin sağlanması, vandalizm ve karalamalar gibi kullanıcı merkezli istenmeyen aktivitelerin oluşmasını önleyecektir (Yücel 2010).

4.1.7. Güvenlik

Park alanlarının güvenliği, parkın konforunun ve imajının kullanıcılar tarafından algılanmasında önemli bir etkendir. Güvenlik park çevresinde başlar. Alan üzerinde denetimin sağlandığını hissetmek, alanı görebilmek, tehlike anında kolayca kaçabilmek ve çevreden destek alabilmek, o yerin daha güvenli hissedilmesini sağlar. Güvenli park çevreleri için güvenlik personelinin, telefona ulaşımın ve ilk yardım ünitelerinin sağlanması gereklidir. Park içerisinde açık görüş sahalarının olması da güvenliğin algılanmasında etkilidir. Açık görüş sahaları, kullanıcılar için tehdit unsuru olabilecek kişilerin varlıklarının belirlenmesine yardım ederler. Doğru bitkilendirme ve yeterli aydınlatma ile açık görüş sahalarının oluşturulmasına katkıda bulunulabilir. Böylece suç aktivitelerinin oluşabileceği izole alanların azaltılması sağlanarak kullanıcılar için daha güvenli ortamlar oluşturulabilir (Yücel 2010).

5. BURSA İLİ GENEL ÖZELLİKLERİ

Bursa, 40 derece boylam ve 28–30 derece enlem daireleri arasında Türkiye'nin kuzeybatısında ve Marmara Denizi'nin güneydoğusunda yer alır. Doğuda Bilecik, Adapazarı, kuzeyde İzmit, Yalova, İstanbul ve Marmara Denizi, güneyde Eskişehir, Kütahya, batıda Balıkesir illeriyle çevrilidir. Toplam 11.027 kilometrekarelik alana sahip olan Bursa'nın 3'ü merkez ilçe Osmangazi, Nilüfer ve Yıldırım olmak üzere 17 ilçesi, 230 beldesi ve 659 köy yerleşimi vardır. Kuzeyde Marmara Denizi 135 kilometrelik bir kıyı şeridi oluşturmaktadır (Anonim 2010a).

Şekil 5.1. İl ve ilçe sınırları(Anonim 2008a)

Bursa ilinin yeryüzü şekillerini, birbirinden eşiklerle ayrılmış çöküntü alanları, yüksek olmayan dağlar, yükseklikleri kimi yerde 1000m'ye ulaşan ovalar oluşturur. Toprakların %48'e yakını platolardan oluşmaktadır. %35'ini dağların kapladığı Bursa ili topraklarında ovaların payı %17 dolayındadır (Anonim 2008a). Yine batı Anadolu'nun en yüksek dağı olan Uludağ (2543 m) Bursa sınırları içerisindedir.

İklim

Denizden yüksekliği 155 m olan Bursa, genelde ılıman bir iklime sahiptir. Ancak iklim bölgelere göre de değişiklik göstermektedir. Kuzeyde Marmara Denizi'nin yumuşak ve ılık iklimine karşılık güneyde Uludağ'ın sert iklimi ile karşılaşılmaktadır (Anonim 2010a).

Bursa'da yıllık sıcaklık ortalaması 14,53˚C'dir. En soğuk geçen ay Ocak (1,6˚C) en sıcak geçen ay ise Temmuz (30,6˚C) ayıdır.

Ortalama nispi nem oranı %66,42'dir. Nem oranı en yüksek değerine Kasım'da (%72); en düşük değerine Temmuz (%57) ayında ulaşmaktadır.

Yıllık ortalama yağış toplamı 672,9mm'dir. En çok yağış Ocak'ta (79,3mm.), en az yağış Temmuz ayında (32,8mm.) görülmüştür.

Meteorolojinin 30 yıllık ölçümlerine göre rüzgârlar ağırlıklı olarak; kuzey, doğu, kuzeydoğu ve güneybatı yönlerinden esmekte olup, kuzeydoğu rüzgârları Bursa'da hâkim rüzgârlar olarak görülmektedir (Anonim 2008b).

Bitki Örtüsü

Bitki örtüsü iklim özelliklerine, arazinin yapısına göre değişiklikler gösterir. Dağların alt eteklerinde genellikle maki türü yeşillikler kaplı olup biraz daha yamaçlara çıkıldıkça kestane, ıhlamur, meşeliklerle kaplıdır. Uludağ'ın 1200m'den yukarılarında köknar, karaçam ve ardıç ağaçları yer alır. Keles yöresinde genellikle meşelikler ve karaçamlar görülür. Mudanya, Gemlik, İznik Orhangazi yörelerinde zeytinlikler geniş bir alanı kaplamaktadır. Bu bölgelerin yükselen yamaçlarında kayın, meşe, köknar, kavak ve çınar ağaçları vardır. Bursa'nın kıyıdan uzak kesimlerinde otsu bitkiler de yer almaktadır. İnegöl ve çevresinde vadi yamaçlarında makilikler ve karaağaç türleri kaplı olup, dağ yamaçlarında yine köknar ve çam ağaçları yer almaktadır.

Özet olarak il ormanlarında karaçam, kızılçam, sarıçam, köknar, ardıç, meşe, kayın, gürgen, kestane ve çınar ağaçları bulunur. Fundalıklarında ise yabani zeytin, incir, kızılcık, böğürtlen, üvez, defne ve benzeri bitkiler yer almaktadır (Anonim 2008b).

Nüfus

Bursa'daki hızlı sanayileşme ardından artan iş imkânları ve yükselen hayat standardı, Bursa'nın göç alan bir il konumuna gelmesine neden olmuştur.

2008 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre Bursa nüfusu 2.507.963 nüfus yoğunluğu ise 231 kişi/km² dir (Anonim 2008a).

İlçe	Nüfus	Yüzölçümü(km²)	Nüfus Yoğunluğu(kişi/km²)
Gemlik	98.770	378	261
İnegöl	213.100	399	534
İznik	44.524	397	112
Karacabey	79.224	522	152
Keles	15.468	413	37
Mudanya	65.899	118	558
Mustafakemalpaşa	102.171	365	280
Orhaneli	24.072	1.006	24
Orhangazi	74.120	753	98
Yenişehir	51.687	1.247	41
Büyükorhan	13.542	640	21
Harmancık	8.156	429	19
Nilüfer	270.502	346	782
Osmangazi	753.217	1.731	435
Yıldırım	593.768	844	704
Gürsu	52.948	476	111
Kestel	46.795	772	61
Toplam	2.507.963	10.836	231

Çizelge 5.1. İlçelerin Yüzölçümleri ve 2008 Yılı Nüfus Sayımına Göre Nüfus Yoğunlukları (Anonim 2008b).

Eğitim ve Sosyo-Kültürel Yapı

Bursa ili okullaşma oranı açısından ilk-orta ve lise eğitiminde Türkiye genelinin üzerinde olmakla birlikte, yükseköğretim açısından diğer büyük kent oranlarının altında kalmaktadır (Anonim 2001). Bursa'da Türkiye'nin eski ve köklü üniversitelerinden biri olan Uludağ Üniversitesi bulunmaktadır.

Bursa çok sayıda tarihi ve kültürel eserlere sahiptir. Osmanlı'dan kalan tarihi eserlerin yanında yeni kurulan Cumhuriyetin ekonomik dönüşümlerini yansıtan pek çok yapı halen kullanılmakta, değerlendirilmektedir (Anonim 2001).

Üretim

Cumhuriyet dönemiyle birlikte sanayileşmenin ve üretimin merkezi haline gelen Bursa, var olan ticaret geleneğini de geliştirerek bugünlere aktarmayı başarmış bir şehirdir. Aralarında Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesinin de yer aldığı 13 sanayi, 19 küçük sanayi bölgesine sahip olan kent, 1 serbest bölge ve yine sanayie hizmet veren bir de teknoloji geliştirme merkezine sahiptir. Bursa'da üretim tekstil, otomotiv, otomotiv yan sanayi, hazır giyim, konfeksiyon, makine ve metal sanayii, kuru-yaş ve dondurulmuş gıda, tarım ve hizmet sektöründe yoğunlaşmıştır. Maliye Bakanlığı'nın 2008 yılı verilerine göre Bursa, ülke ekonomisine sağladığı bütçe gelirleri açısından İstanbul, Ankara, Kocaeli ve İzmir'den sonra 5. sırada yer almaktadır (Anonim 2010a).

Bursa verimli ovalarıyla da ülke tarımında çok önemli bir yere sahiptir. Hemen hemen her türlü meyve ve sebzenin yüksek kalitede üretildiği Bursa'da, tarım ürünleri hem iç piyasa hem de ihracatın gözdesi durumundadır (Anonim 2010a).

Ulaşım

Bursa kara, hava ve deniz yolu ile diğer kentlere bağlanmaktadır. Kentin karayolu ile 3 farklı giriş ve çıkışı bulunmaktadır. Doğu yönünde Ankara, Eskişehir, batı yönünde İzmir ve kuzey yönünde ise Yalova ve İstanbul kentlerine bağlanmaktadır. Bursa'da halen biri faal durumda iki havaalanı bulunmaktadır. Yenişehir Uluslararası Havaalanı yurtiçi ve yurtdışı yolcu ve kargo taşımacılığına açıktır. Bursa Havaalanı ise ulaşıma kapalıdır. Bursa Güzelyalı Feribot İskelesi ve Gemlik Limanı ile deniz ulaşımına da sahip bir kenttir. Bursa Şehirlerarası Otobüs Terminali kentin kuzey girişinde yer almaktadır ve çevre yolu ile bağlantılıdır (Anonim 2008a). Kent içi toplu ulaşımda ise otobüs, minibüs ve raylı sistem kullanılmaktadır.

6. REŞAT OYAL KÜLTÜRPARKI'NIN PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

6.1. Kültürpark Kavramı

"Kültürpark" sözcüğü terimsel olarak Türkiye'ye özgü bir kullanımdır. Ülkemizde Cumhuriyet Dönemi öncesindeki park alanları, rekreasyonel amaçlara hizmet etmelerine karşın gerçek anlamda kent parkı niteliği taşımamaktadır. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi ile birlikte planlı park dönemi başlamıştır. Büyük kentlerimizin imar planlarında, kent merkezlerinde kent parklarına büyük alanlar ayrılmıştır. İşte bu dönemde bazı kentlerimizde ilk kent parkı örnekleri Türkiye'ye özgü bir terim olan "kültürpark" olarak isimlendirilmiştir (Gündoğdu 2003).

Kültürparklar Cumhuriyet ile birlikte ortaya çıkan ve M. Kemal Atatürk'ün Cumhuriyet kentini yaratma çabaları kapsamında mimari yapılanma ile birlikte kent bütünü içinde yerini alan rekreatif, sosyo-kültürel açık ve yeşil alanlardır. Cumhuriyet kentlerinin tarihsel gelişimlerine tanıklık ettiklerinden, kent merkezlerinde konumlanmışlardır ve zaman içinde kentin gelişimini yönlendirmişlerdir. Kentlerimize Cumhuriyet tarihimizden kalan miraslardır. Kentlerin merkezinde bulunan kültürparklar; tarihsel, mekânsal ve kavramsal olarak önemli açık yeşil alanlardır (Gündoğdu 2003).

Kültürparklar, Türkiye'deki planlı kent parklarının ilk denemeleridir. Günümüzde kullanış şekillerine göre kent parkları, botanik, zooloji, eğlence, sanat, tarih parkları olarak sınıflandırılabilir. Dönemin koşullarında ise birçok alanda olduğu gibi park kavramı ve mekânsal kullanımlarında da ihtisaslaşma olması beklenemezdi. Kültürparklar, kendini modern dünyaya kabul ettirme çabasında olan

bir ülkenin, kentlerine yeni bir imaj, kentliye rekreasyon bilinci kazandırma çalışmalarıdır. Bu da birçok farklı kullanımın kültürparklar bünyesinde yer almasına neden olmuştur. Kültürparklar tam anlamıyla doğanın kopyası olmaya çalışan doğal parklar değildir. Kültürparklar konulu parklardır ve adından gelen kültür fonksiyonu, bir yerde tasarımcıyı; bilgilendirmek, parkta eğitsel ve eğlendirici aktiviteler bulundurmak yönünde şartlandırmaktadır. Fuar alanları, hayvanat bahçesi, lunapark, büyük suni göletler, yeme içme birimleri kültürparklar içinde bulunan standart kullanımlar olarak belirlenebilir (Gündoğdu 2003).

Reşat Oyal Kültürparkı ülkemizde yukarıda saydığımız amaçlar doğrultusunda oluşturulan kültürparkların en önemli örneklerinden biridir.

6.2. Reşat Oyal Kültürparkı Tarihçesi

Bursa'nın simgelerinden olan Kültürpark'ın temelleri Bursa Valisi Haşim İşcan döneminde 1950'li yıllarda atılmıştır. İşcan'ın genel bir park oluşturulması düşüncesi ışığında, uzmanlar tarafından konu araştırılmış ve şimdiki Kültürpark'ın bulunduğu yerde Haşim İşcan'ın kamulaştırdığı 26.500 m² lik Yaycılar Pınarı arazisi uygun bulunmuştur. Belediye Başkanı Reşat Oyal'ın İzmir Fuarı'ndan küçük olmayan ikinci uluslararası fuar oluşturulması düşüncesiyle Yaycılar Pınarı'na bitişik 33 dönümlük arazinin satın alınmasıyla gerekli alan temin edilmiştir. Kültürpark temelinin atılmasından yaklaşık bir yıl sonra 6 Temmuz 1955 günü törenle hizmete açılmıştır.

Kültürpark'taki ilk sergi, Kültürpark'ın açılış tarihi olan 6 Temmuz 1955'te park içinde yaptırılan barakalarda "Yerli Sanayi Sergisi" adıyla açılmıştır. 1958'de Kültürpark ve fuar alanın düzenlenmesi amacıyla bir proje yarışması açılmıştır. Bu yarışmaya gönderilen projeler ulusal bir jüri tarafından değerlendirilmiş, sonuçta

Yüksek Mühendis Günay Özmen'in projesi birinci seçilmiştir. Bu proje uyarınca kamulaştırmalar sürdürülmüştür (Anonim 2001).

1963 yılında ilk kez düzenlenen Bursa Festivali'nin uyandırdığı ilgi, Kültürpark'ta Milli Fuar açılması düşüncesini gündeme getirmiştir. Birinci Bursa Milli Fuarı 17 dönümlük bir alanda, 107 firmanın katılımıyla, 10 Temmuz 1964'te açılarak 25 Temmuz'a kadar sürmüştür. Ertesi yıl; Bursa Belediye Meclisi 10 Mart 1965 gün ve 482 sayılı ikinci bir kararla Bursa Milli Fuarı'nın 3–31 Temmuz tarihleri arasında açılması öngörülmüştür. Açık ve kapalı 27.000m²'lik alanı kapsayan ve Kültürpark içinde yer alan Bursa Milli Fuarı, Uluslararası Bursa Milli Fuar Alanı'nın 1997 yılında açılmasıyla işlevini yitirmiştir.

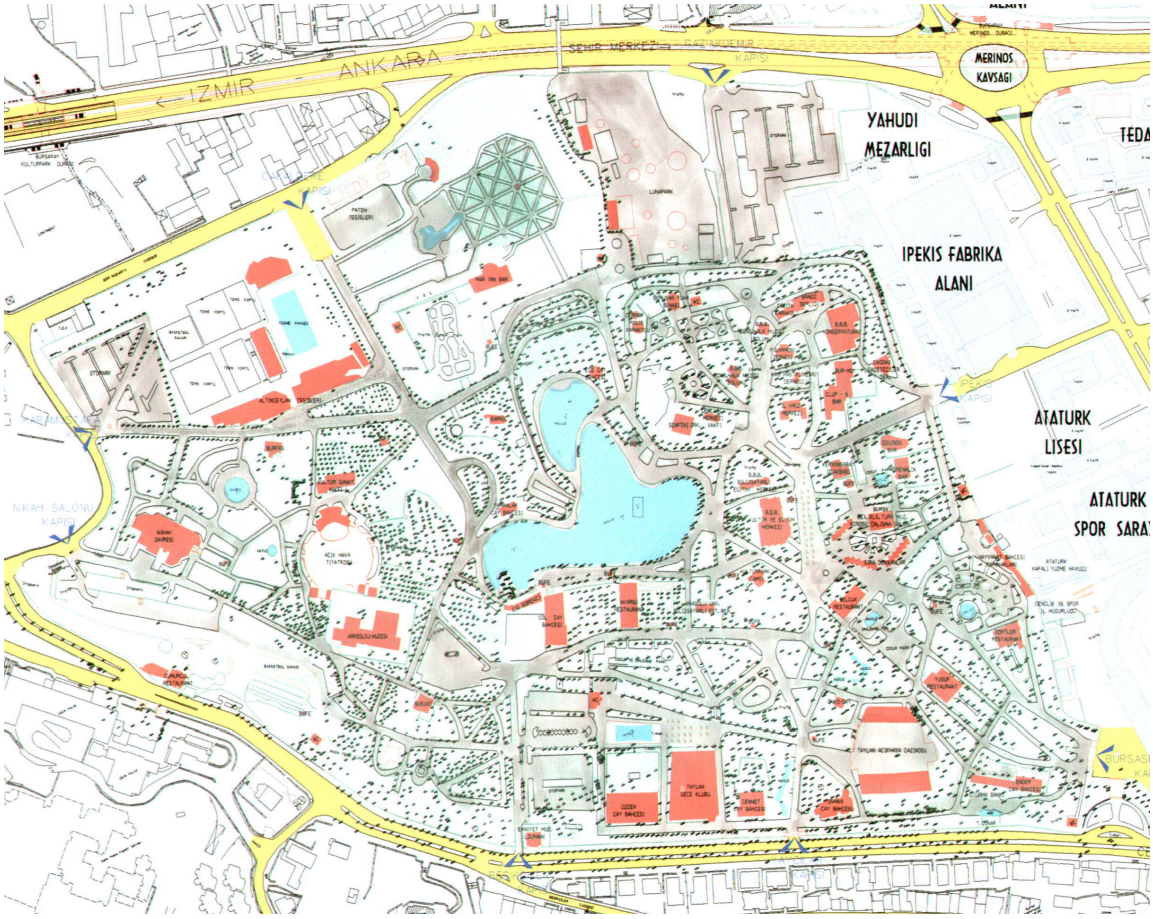
Kültürpark'ın adı 1999 yılında alınan Büyükşehir Belediye Meclisi kararıyla " Reşat Oyal Kültürparkı" olarak değiştirilmiştir (Anonim 2001).

Bursa'nın düzenlenmiş ilk büyük yeşil alanlarından biri olan Kültürpark'ta 1997 yılından itibaren ziyaretçi sayısında düşüşler görülmüştür. Buna sebep olan unsurlar aşağıda sıralanmıştır (Anonim 2001).

- Fuarların kaldırılması
- Şehir içinde yeni park alanlarının açılması
- Şehir içerisinde açılan çok sayıda hipermarket ve plazaların olması
- Park müstecirlerinin değişen piyasa koşullarına göre hizmet kalitelerini geliştirememiş olması

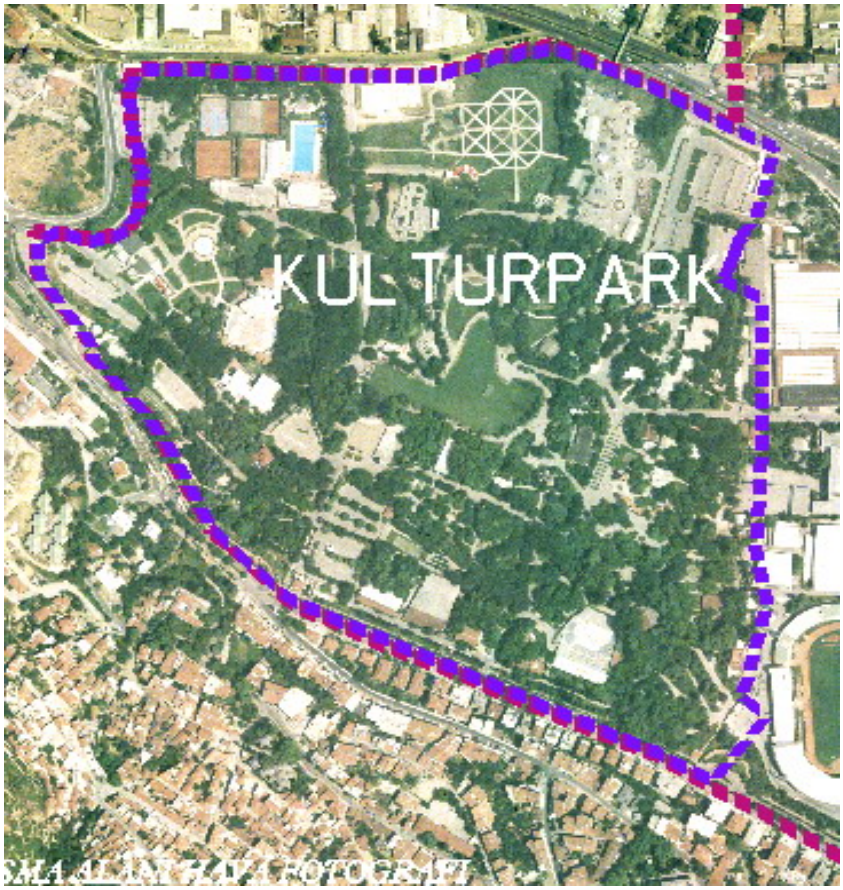
Kültürpark, geçmişte kendisini canlı kılan fuar, hayvanat bahçesi gibi bazı işlevlerin kentsel gelişim süreci içinde yeni yerlerine taşınmaları ile boşalan binaların çoğu zaman spontane ve eklektik bir biçimde kullanılması ile anlamsal bütünlüğünü yitirmiş, köhneleşmiştir. Bu nedenlerle kültürpark alanında kimliksiz, uyumsuz, üslupsuz bir yapı stoğu ve onları birbirine bağlayan karmaşık okunaksız bir yol dokusu ortaya çıkmıştır. Yaklaşık 400.000 m² lik Kültürpark alanı 2000'li yıllara gelene kadar plansız, programsız bir yapılaşma sürecine bırakılmıştır. Ancak bu olumsuzluğu yaratan yapı kalabalığının neredeyse tümü maddi değeri olmayan,

kaldırılabilecek ve yıkılabilecek binalardan oluşmaktadır. Buna rağmen Kültürpark içindeki yeşil doku yıllar boyunca daha da gelişerek paha biçilmez bir değere ulaşmıştır. Dolayısıyla Kültürpark'ın doğal varlığıyla, kuruluş amacına uygun bir şekilde korunup geliştirilmesi, yakın çevresi ile ele alınıp irdelenmesi, yeni kentsel işlevlerle donatılması için planlama ve tasarım süreçlerine gereksinim duyulmuştur (Gündoğdu 2003).

Şekil 6.2.1. Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması öncesi parkın karmaşık yol dokusu (Anonim 2010b).

Bursa Büyükşehir Belediyesi mülkiyetindeki Reşat Oyal Kültürpark alanı ve yakın çevresinin, kentin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katkıda bulunacak şekilde düzenlenmesi ilkesiyle, ulusal ve tek kademeli olarak " Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması" düzenlenmiş, mimar, şehir plancısı ve peyzaj mimarlarının katılımına açılmıştır.

Şekil 6.2.2. Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması öncesi parka ait hava fotoğrafı (Anonim 2010b).

Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından 2001 yılında düzenlenen bu yarışma ile Bursa kentinin geliştirilerek geleceğe taşınması amacıyla, kentin kültürel kimliği bağlamında önemli bir işlev yüklenmesi beklenen Reşat Oyal Kültürparkı ve yakın çevresinin yeniden çağdaş bir düzenlemeye kavuşturulması hedeflenmiştir (Gündoğdu 2003).

Yarışma sonucunda Y. Mimar Nimet Aydın, Y. Şehir Plancısı Nalân Özkadif ve Peyzaj Mimarı Sevinç Gündoğdu'ya ait olan proje birincilik ödülüne layık görülmüştür. Projede; Kültürpark alanında yapılan en önemli şey alanın yapılardan arındırılmasıdır. Kültürpark'taki yeşil alanın maksimum kullanılması için alanın içindeki dağınık fonksiyonlar kaldırılmış, yapılar Mudanya Caddesi, Ankara-İzmir Yolu ve Stadyum Caddesi yönünde şerit halinde tasarlanmıştır (Gündoğdu 2003).

Elde edilen alanlar, bitkisel dokuya zarar vermemek kaydıyla bitkisel ve yapısal anlamda yeniden tasarlanmıştır. Ancak proje bu şekliyle uygulamaya konulmamıştır.

Bu yarışmanın da sonuçları ışığında 2007 yılı içinde "Kültürpark Sağlıklaştırma Projesi" başlatılmış, Kültürpark alanının doğal ve rekreatif özelliklerini geliştirmek, her türlü doğal ve sağlıklı yaşam aktivitelerine olanak sağlamak, yeme, içme ve eğlence aktivitelerini nitelikli bir yapıya kavuşturmak amacıyla yürütülen çalışmalarla; Bursa'nın yeşil kimliğine uygun olacak şekilde yeşil alanlar arttırılırken, park içindeki mevcut yapılaşma azaltılmıştır. Proje kapsamında; koşu, bisiklet ve yürüyüş yolları aksı oluşturulmuş, gölet yeniden düzenlenmiş, kent mobilyaları estetik bütünlük sağlaması için değiştirilmiştir. Bunların yanında bitkisel anlamda da alanda yeni düzenlemelere gidilmiştir.

6.3. Reşat Oyal Kültürparkı Çevresindeki Alan Kullanımları

Bursa Atatürk Stadyumu:

1950 yılında Bursa Valisi Haşim İşcan tarafından yaptırılmıştır. Son 50 yıl içinde yapılan ilavelerle bugünkü durumunu almıştır. Tüm spor ve sosyal aktivitelerin yapıldığı tesis 26.500 m² alanda hizmet vermekte olup, kapasitesi 20.000 kişiliktir (Anonim 2001).

Atatürk Spor Sarayı:

Yapımı 1973 yılında tamamlanan 2820 kişi oturma kapasiteli kapalı spor salonu ile 1985 yılında faaliyete geçen yarı olimpik ölçülerdeki kapalı yüzme havuzundan oluşmaktadır.

Atatürk Anadolu Lisesi:

1961 yılında eğitim-öğretime başlayan okul, 16000 m² alan üzerine kuruludur.

Reşat Oyal Kültürparkı bu alan kullanımları dışında; SSK Müdürlüğü, İpekiş Dokuma Fabrikası, Yahudi Mezarlığı, Tedaş, Tübitak Mam Tekstil Enstitüsü, Merinos Parkı, Hakimevi ve konut dokusuyla yakından ilişkilidir.

Kent parkları kentin tümüne hitap eden alanlar olsalar da özellikle yakın çevrelerinden beslenirler. Reşat Oyal Kültürparkı örneğinde olduğu gibi, park çevresindeki konut, ticari ve kamusal alan gibi farklı kullanım tiplerinin varlığı, parkın kullanıcı çeşitliliğini ve kullanıcı sayısını arttırmaktadır.

Şekil 6.3.1. Parkın genel görünümü (Anonim 2009a).

6.4. Reşat Oyal Kültürparkı Ulaşım Durumu

Kültürpark şehir merkezinde bulunması nedeniyle ulaşımın rahatlıkla sağlanabildiği konut dokusu ve yakın çevredeki farklı kullanım tipleri için yürüyüş

mesafesi içinde kalan bunun yanında otobüs, dolmuş, hafif raylı sistem gibi toplu taşıma araçlarıyla ilişkilendirilmiş bir kent parkıdır.

Kültürpark çevresindeki önemli arterler; Ankara-İzmir Yolu, Stadyum Caddesi, Çekirge Caddesi, Eski Kaplıca Yolu ve BursaRay Güzergâhıdır.

6.5. Reşat Oyal Kültürparkı Alan Kullanımları

Şekil 6.5.1. Reşat Oyal Kültürparkı vaziyet planı (Anonim 2010d).

Girişler: Kara Mustafa, Nikah Salonu, Beşikçiler, Yağcılar, Stadyum (Bursaspor), İpekiş, Gaziakdemir, Çakaldere girişleri olmak üzere 8 adet giriş

mevcuttur. Bunlardan Beşikçiler, Yağcılar, Stadyum, İpekiş, Gaziakdemir girişleri direk olarak toplu taşımayla ilişkilidir.

Şekil 6.5.2. Parkın Stadyum (Bursaspor) kapısı (Orijinal 2010).

Arkeoloji Müzesi: 1972 yılında ziyarete açılmış olan müzede, M.Ö. 3000'den Bizans Devri sonlarına kadar Bithynia ve Mysia bölgelerinde bulunmuş eserler sergilenmektedir (Anonim 2001).

Şekil 6.5.3. Park içinde bulunan Arkeoloji Müzesi (Orijinal 2010).

Açık Hava Tiyatrosu: Daha önce halk dansları festivalinde kullanılmak üzere doğal bir eğim üzerinde teraslama sistemi ve ahşap bir konstrüksiyondan oluşan

sahneyi içeren, açık hava sahnesinin yerine 1982 yılında 70 gün gibi kısa bir sürede inşa edilmiştir. 32.120m² alanda 2500 kişilik oturma grubu ile Türkiye'nin ilk donanımlı açık hava tiyatroları arasında yer almaktadır. Mülkiyeti Büyükşehir Belediyesi'ne, kullanım hakkı Büyükşehir Belediye Meclisi kararıyla Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı'na aittir. Festival dönemi dışında özel organizasyonlara kiraya verilmektedir (Anonim 2001).

Park içerisinde Bursa Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (BUSİAD) ve Bursa Kültür, Sanat ve Turizm Vakfı yapıları da bulunmaktadır.

Altın Ceylan Tesisleri: Parkın Kara Mustafa girişinde, içerisinde balo salonu ile yüzme havuzu, mini futbol sahası, tenis kortları gibi spor alanları da olan tesis 17.000m² alan kaplamaktadır, yap-işlet-devret modeliyle oluşturulan tesis günümüzde özel sektör tarafından işletilmektedir.

Kültürpark Camii: 272m² alanda hizmet vermektedir (Anonim 2001).

Şekil 6.5.4. Kültürpark Camii (Orijinal 2010).

Yeme İçme Mekânları: Alanda 5 adet restaurant, 2 adet bar, 12 adet kafe-çay bahçesi ve 7 adet büfe bulunmaktadır.

Lunapark: 350m² kapalı alanı bulunan toplam 14.232m² alana sahiptir. İçerisinde farklı yaş gruplarına yönelik oyun-eğlence ekipmanları bulunmaktadır. Özellikle bahar ve yaz aylarında yoğunluk yaşanmaktadır.

Şekil 6.5.5. Lunaparkta bulunan oyun-eğlence ekipmanları (Orijinal 2010).

Çocuk Oyun Alanları: Alanın değişik yerlerinde bir tanesi kum saha çocuk oyun alanı olmak üzere değişik büyüklüklerde toplam 10 adet çocuk oyun alanı yer almaktadır.

Şekil 6.5.6. Çocuk oyun alanı (Orijinal 2010).

Spor Alanları: Parkta çeşitli spor aletlerinin bulunduğu iki ayrı noktada sağlıklı yaşam alanları oluşturulmuştur. Çakaldere girişi yakınında bir adet futbol sahası mevcuttur. Alanda bisiklet yolu bulunmakta ve bisiklet kiralama olanağı da sunulmaktadır.

Şekil 6.5.7. Sağlıklı yaşam alanı (Orijinal 2010).

Satranç Alanı: Parkta satranç alanı olarak ayrılan alan, amfi şeklinde düzenlemiş oturma birimleriyle çevrelenmiştir. Alan amaç dışı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 6.5.8. Satranç alanı (Orijinal 2010).

Piknik Alanları: Parkın merkezine yakın olan iki ayrı alan piknik alanı olarak düzenlenmiştir. Piknik masalarının bulunduğu bu alanlar çocuk oyun alanlarıyla da ilişkilidir.

Şekil 6.5.9. Piknik alanı (Orijinal 2010).

Su Yüzeyleri: Parkın merkezini oluşturan alanda düzenlenmiş olan gölet, önceki yıllarda sandalla gezinti yapmak gibi aktif rekreasyon olanakları sunarken, günümüzde sadece çevresindeki oturma alanları ve gezinti yollarıyla pasif rekreasyon yönünden hizmet vermektedir. Gölet içinde suya hareket kazandıran fıskiyeler bulunmaktadır. Gölet çevresi hem manzara seyri, hem gezinti hem de oturup dinlenme amaçlarına yönelik olmak üzere yoğun bir potansiyele sahiptir.

Şekil 6.5.10. Gölet (Anonim 2009a).

Parkın batısında Karamustafa ve Nikâh Salonu girişleri arasında kalan alanda da süs havuzu bulunmaktadır. Ancak aktif olarak kullanılmamaktadır.

Şekil 6.5.11. Kullanım dışı olan havuz (Orijinal 2010).

Sıhhi Tesisler: Alanın farklı yerlerinde 5 adet tuvalet bulunmaktadır.

Otopark: Parkın çeper kısmında oluşturulmuş, çeşitli büyüklüklerde, farklı araç kapasitelerine sahip ve girişlerle ilişkilendirilmiş 8 adet otopark mevcuttur.

Genel olarak otopark ihtiyacını karşılamasına rağmen, Atatürk Stadyumu ile ilişkili olması maç günlerinde otoparkların yetersiz olmasına sebep olmakta ve araçların park içinde gelişi güzel park edilmesine yol açmaktadır.

Şekil 6.5.12. Park içinde bulunan otoparklar (Orijinal 2010).

6.6. Reşat Oyal Kültürparkı Bitkisel Özellikleri

Toplam alanı 394.279m² olan Reşat Oyal Kültürparkı'nın 143.000m² olan yeşil alan miktarı Kültürpark sağlıklaştırma ve yenileme projesi ile birlikte kaldırılan yol, otopark, kamu kullanımlı bina ve işletmelerin yeşil alana dönüştürülmesiyle 174.000m²'ye ulaşmıştır (Yörüklü 2010).

Parkın yeşil dokusunu oluşturan bitki türleri ağaç, ağaççık, çalı, mevsimlik ve yer örtücü türler olarak belirlenmiştir. Bitkisel materyaller genel olarak Bursa kent iklimine uygun türlerdir.

Alanda yüksek boylu bitkilerin oranı fazladır, bu da alanın yaşlı bitkilerden oluşmasından kaynaklanmaktadır.

Kültürpark sağlıklaştırma projesi kapsamında yapılardan arındırılarak yeşil alana katılan ancak tanımsız ve bitkisel dokudan yoksun birtakım alanlar mevcuttur.

Bu alanların birbiriyle ve parkın bitkisel dokusuyla uyumlu türler kullanılarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Parkın odak noktasını oluşturan gölet çevresinin de bitkisel tasarım yönünden oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Gölet çevresinde özellikle çalı, yer örtücü ve mevsimlik türlerden oluşan görsel etkisi yüksek ve birbirleriyle uyumlu bitkisel kompozisyonlara yer verilmelidir.

Parkta yumuşak zeminlerin neredeyse tamamını oluşturan çim alanların oldukça bakımsız oldukları görülmektedir.

Görsel yönden en büyük etkiyi incelediğimiz diğer parklarda da olduğu gibi erken ilkbaharda lalelerle oluşturan düzenlemeler oluşturmaktadır.

6.7. Reşat Oyal Kültürparkı Kentsel Donatıları

Bilgi Panoları

Parkta ahşap ve metal olmak üzere iki tip malzemeden üretilmiş, bilgi, işaret ve yön bildiren donatı elemanları kullanılmıştır. Ahşap elemanların estetik olması dikkate alınarak, alanda bütünlük sağlaması açısından metal malzemeden üretilmiş donatılar yerine ahşap malzemeli elemanlar kullanılması önerilebilir. Bunun yanında girişlerde parka ait bir planın bulunmaması bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 6.7.1. Bilgi ve yön panoları (Orijinal 2010).

Yolu Trafiğe Kapatan Engeller – Bitki Kasaları

Parkta araç trafiğini engellemek amacıyla az sayıda beton bitki kasası ve demir elemanlar kullanılmıştır.

Şekil 6.7.2. Bitki kasaları ve yolu trafiğe kapatan engeller (Orijinal 2010).

Oturma Birimleri

Parkta ahşap malzemeden üretilmiş oturma birimleri kullanılmıştır. Yine piknik alanlarında da ahşap malzemeden üretilmiş oturma birimleri-piknik masaları bulunmaktadır. Oturma birimlerinin cepler oluşturulmadan yürüyüş yolu ve bisiklet

yolu üzerine konumlandırılması özellikle dar olan bazı kısımlarda sorun teşkil edebilir.

Şekil 6.7.3. Oturma birimleri (Orijinal 2010).

Çöp Kutuları

Parkın tamamında ahşap malzemeden üretilmiş tek tip çöp kutusu kullanılmıştır. Sayıca yeterli ve konumlandırılmalarının genel olarak doğru olduğu görülmektedir. Bunun yanında çöplerin alandan uzaklaştırılmasına kullanılan büyük ebatlardaki plastik çöp kutularının bazı yerlerde gelişigüzel bırakılması görsel açıdan olumsuzluk teşkil etmektedir.

Şekil 6.7.4. Çöp kutuları (Orijinal 2010)

Aydınlatma Elemanları

Parkta iki tip yüksek aydınlatma elemanı kullanılmıştır. Yeterli sayıda ve doğru konumlandırılmış oldukları söylenebilir.

Şekil 6.7.5. Aydınlatma elemanları (Orijinal 2010).

Çeşmeler

Alanın farklı noktalarında yeterli sayılabilecek sayıda tek tip çeşme kullanılmıştır.

Şekil 6.7.6. Çeşme (Orijinal 2010).

Plastik Objeler

Reşat Oyal Kültür Parkı Stadyum girişinde Atatürk büstü bulunmaktadır.

Şekil 6.7.7. Atatürk büstü (Orijinal 2010).

Çocuk Oyun Elemanları

Parkın farklı yerlerinde oluşturulmuş çocuk oyun alanlarında genel olarak ahşap malzemeden üretilmiş çocuk oyun elemanları kullanılmıştır. Oyun elemanlarının bakımlı olduğu görülmektedir.

Şekil 6.7.8. Çocuk oyun elemanları (Orijinal 2010).

Spor Aletleri

Parkın iki farklı yerinde oluşturulmuş sağlıklı yaşam alanlarında, farklı renklerde demir konstrüksiyonlu spor aletleri kullanılmıştır. Kültürpark sağlıklaştırma projesinden sonra oluşturulan bu alanlardaki donatıların bakımlı oldukları ancak kullanım yoğunluğu dikkate alındığında sayıca yeterli olmadıkları görülmektedir.

Şekil 6.7.9. Spor aletleri (Orijinal 2010).

Üst Örtü Öğeleri

Alanın batısında tek bir noktada üst örtü öğesi kullanılmıştır. Demir konstrüksiyonlu olan yapı bitkisel materyalle desteklenerek özellikle bahar ve yaz aylarında işlevsel olmasının yanında görsel olarak da güzel bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 6.7.9. Üst örtü elemanı (Orijinal 2010).

6.8. Reşat Oyal Kültürparkı Bakım ve Güvenlik Durumu

6.8.1. Bakım

Reşat Oyal Kültürparkı'nda bakım hizmetlerinde görev alan; 1'i elektrikçi, 15'i temizlik görevlisi olmak üzere 16 personel bulunmaktadır (Anonim 2009b). Personel, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan ihaleyle belirlenen şirket tarafından temin edilmektedir. Bakım işlerinin denetimi ise Bursa Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün teknik ekibi tarafından yapılmaktadır.

Personelin yapacağı işler teknik şartnamede belirtilmiştir:

Elektrik hizmetleri; Reşat Oyal Kültürparkı ünitelerinin ve açık alan aydınlatmalarının elektrik işlerinin bakım ve onarımını yapacaktır. Ayrıca müdürlükçe verilen diğer onarım işlerini de yapacaktır (Anonim 2009b).

Temizlik hizmetleri; Park alanlarındaki üniteler ile açık alanların her türlü temizliğini yapacak, alandaki tuvaletlerin temizliğini yapacak ve çöp torbalarını boşaltacak, yenilerini takacak, çöpleri toplama yerine usulünce biriktirecektir. Burada toplanan çöpler çöp aracına yüklenerek atılacaktır. Ayrıca müdürlükçe verilen diğer görevleri de yerine getirecektir (Anonim 2009b).

Parkta yeşil alanlar ve bitkilerin bakımıyla ilgili daimi kalifiye eleman bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak parkın pek çok bölümünde yeşil alanların bakımsız olduğu görülmektedir. Parkların kalitesini belirleyen önemli unsurlardan olan bakım; park yapı ve donanımlarının tamiri veya yenilenmesi, çöplerin uzaklaştırılması ile bitkisel peyzajın periyodik bakımlarını kapsamaktadır. Parkın birçok noktasında gerek yapısal gerekse bitkisel bakım eksiklikleri göze çarpmaktadır. Parkta bu konudaki eksiklikler giderilerek daha sağlıklı bir görünüme kavuşturulmalıdır.

Şekil 6.8.1.1. Piknik alanlarındaki bakımsızlık ve çöplerin sebep olduğu kötü görünüm (Orijinal 2010).

6.8.2. Güvenlik

Kara Mustafa, Nikah Salonu, Beşikçiler, Yağcılar, Stadyum (Bursaspor), İpekiş, Gaziakdemir, Çakaldere girişleri olmak üzere 8 adet giriş mevcuttur. Girişler kontrollü ve aynı zamanda ücretlidir. Parkta üç vardiya halinde çalışan 25 güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Güvelik görevlileri bakım konusunda olduğu gibi ihale usulü belirlenen şirketler tarafından temin edilmektedir. Girişler dışında park içinde güvenlik görevlilerine çok sık rastlanmamaktadır.

Doğru bitkilendirme ve yeterli aydınlatma ile açık görüş sahalarının oluşturulması da güvenliğin sağlanması açısından son derece önemlidir. Reşat Oyal Kültürparkı'nda aydınlatma elemanlarının güvenlik açısından yeterli denebilecek ölçülerde ve bitkilendirmenin de genel olarak sorun teşkil etmeyecek şekilde olduğu görülmektedir. Parkın şehir merkezinde yer alması ve girişlerin kontrollü olması da güvenli olduğu hissini arttırmaktadır.

7. SOĞANLI BOTANİK PARKI'NIN PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

7.1. Botanik Parkı Kavramı

Botanik parklarında bir yörede bulunan ve bulunmayan bitkiler özel koşullar altında yetiştirilerek insanlara bitkisel örnekler sunulur. Bu tür alanlara "botanik eğitim alanları" denilebilir. Burada bitkiler guruplar halinde yetiştirilir ve her birini tanıtan levhalarla, bitkilerin özellikleri, yaşam, yetiştirme ve bakım koşulları ile hangi yörede normal şartlarda yetiştikleri açıklanır. Yalnız yöredeki insanların değil yabancı turistlerin de ilgisini çeken yerlerdir (Gündoğdu 2003).

Botanik parkları ya da diğer bir deyişle botanik bahçeleri, çok çeşitli canlı ve cansız bitki türlerinin bir araya getirildiği açık hava müzesi ya da bitki koleksiyonu olup, kentsel dış mekânlar sisteminin topluma açık bir parçasıdır. Günümüzdekinden farklı da olsa, ilk örneklerine M.Ö. 350 yıllarında rastlanan botanik bahçeleri; temel olarak, bilimsel (araştırma ve koruma), eğitsel (öğretim, kültür) ve rekreasyonel açıdan önemli işlevlere sahiptir (Hepcan ve Özkan 2005).

Botanik bahçeleri dünyada; nesli tükenme tehlikesi bulunan bitki türlerinin saptanması, bitki tür çeşitliliğinin korunması, dünyadaki canlı yaşam ortamlarının ve biyolojik çeşitliliğin sürekliliğinin sağlanması ile botanik bilim dalı konusunda araştırmalar yapılmasına olanak sağlaması konusunda yürütülen çalışmaların merkezini oluşturmaktadır. Bugünkü tahminlerle dünyada var olduğu kabul edilen 270.000 bitki türünün yaklaşık %30'u Dünya Koruma Birliği (IUCN) Kırmızı Listesi'ne göre; nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan 10.000'den fazla bitki türünün üçte birinin botanik bahçelerince kültüre alındığı tahmin edilmektedir (Hepcan ve Özkan 2005).

Ziyaretçilerine Dünya'nın değişik bölgelerinde yetişen bitkilerin yanı sıra, kendi yörelerinin doğal bitki örtüsünü tanıtma misyonuna da sahip olan botanik bahçeleri, her yaş grubundaki insanlara bitkiler hakkında bilgiler sunarak, bitki yaşamının zenginliklerinin tanıtılması ile çevre duyarlılığı ve koruma bilincinin oluşmasına da katkı sağlamaktadır.

Aynı zamanda, çeşitli eğitim toplantıları düzenlemek, kurumsal yayınlar ve dokümanlar oluşturmak gibi amaçlara da hizmet eden botanik bahçelerinin pek çoğunun, son yıllarda sahip oldukları pasif rekreasyon olanaklarının yanı sıra, toplumun aktif rekreasyon gereksinimlerine de cevap verecek kullanımlar ve organizasyonlara da yer verdiği dikkati çekmektedir (Hepcan ve Özkan 2005).

7.2. Soğanlı Botanik Parkı Tarihçesi

Soğanlı Botanik Parkı, Yeşil Kuşak Projesi kapsamında, kente soluk aldıracak alternatif bir oksijen ünitesi oluşturmak, doğal yaşam kültürünün zengin örneklerini yansıtmak, Bursa'ya yeni bir eğlence, dinlence ve huzur beldesi kazandırmak üzere hayata geçirilen bir projedir.

Parkın yapımına 1995 yılında başlanmış olup 24.04.1998 tarihinde hizmete açılmıştır. Park Bursa Büyükşehir Belediyesinin önerisi ile Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 13.08.1998 tarihinde 1. Derece Doğal Sit olarak belirlenmiştir.

Soğanlı Botanik Parkı 400.000 m2'lik yayılış alanı ile verimli Bursa Ovasının korunmasını sağlayacak sınırı oluşturmasının yanı sıra bitkisel araştırma ve bilimsel çalışmalara açık bir parktır.

Soğanlı Botanik Parkı'nın proje ve uygulama kontrolörlüğü İTÜ Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Cengiz Yıldızcı'ya aittir (Anonim 1998).

7.3. Soğanlı Botanik Parkı Çevresindeki Alan Kullanımları

Bursa Hayvanat Bahçesi:

Bursa Hayvanat Bahçesi Yakın Çevre Yolu üzerinde, Soğanlı Botanik Parkı'nın doğusunda 206.600m²'lik alana kurulmuştur. Daha çok ülkemize özgü hayvan popülasyonundan oluşan 55 türde yaklaşık 500 adet hayvanın doğal ortamları ile ekolojik bir dengenin sağlandığı kompleks bir ortamdır (Anonim 2010). 9 gölet, 1.500 ağaç, 3.500 çalı, 50.000 yer örtücü ve yeşil alanlarla çevreye ve doğaya katkı sağlamaktadır (Anonim 2006).

Nilüfer Vadisi Rekreasyon Alanı:

Yaklaşık 5.6km km uzunluğundaki vadi, temiz su kaynaklarının korunmasını sağlamak, hava kirliğine karşı bir koridor oluşturmak ve rekrasyonel yönden hizmet vermek amacıyla düzenlenerek 2008 yılında halkın kullanımına açılmıştır (Anonim 2010).

Yakın çevre yolu üzerinde bulunan Soğanlı Botanik Parkı yukarıda saydığımız alanlar dışında çok yakın olmamakla birlikte konut dokusuyla da ilişkilidir.

7.4. Soğanlı Botanik Parkı Ulaşım Durumu

Soğanlı Botanik Parkı, Reşat Oyal Kültürparkı ve Merinos Parkı gibi kent merkezinde yer almamaktadır ve konut dokusuyla yakın ilişkisi bulunmamaktadır.

Dolayısıyla bu alana ulaşmak için özel araçlar ve toplu taşıma araçları daha çok kullanılmaktadır. Bu anlamda en çok kullanılan ulaşım güzergâhı Yakın Çevre Yolu'dur. Soğanlı Botanik Parkı'na otobüs ve minibüs gibi toplu taşıma araçlarıyla ulaşmak mümkündür.

7.5. Soğanlı Botanik Parkı Alan Kullanımları

1. Giriş; **2.** Otopark; **3.** Ihlamur yolu;
4. Çınarlı yol; **5.** Bisiklet yolu; **6.** Koşu parkuru;
7. Su oyunları havuzu; **8.** Pastahane;
9. Çocuk oyun alanı; **10.** WC; **11.** Büfe;
12. Bisiklet kiralama yeri; **13.** Gösteri terası;
14. Japon bahçesi; **15.** Fransız bahçesi;
16. İngiliz bahçesi; **17.** Açelya-Rododendron bahçesi;
18. Meşe ve akçaağaç türleri; **19.** Dutluk;
20. Meyve ağacı türleri; **21.** Gül bahçesi;
22. Renk bahçeleri; **23.** Kokulu bitkiler bahçesi;
24. Kaya bahçesi; **25.** İbreli ağaç koleksiyonu;
26. Şekilli bitkiler bahçesi; **27.** Model araç pisti;
28. Tarihi Bursa evleri; **29.** Yönetim.

Şekil 7.5.1. Soğanlı Botanik Parkı yerleşim planı (Anonim 1998).

Girişler: Parkta Soğanlı, Çukurca ve Osmangazi kapıları olmak üzere üç giriş mevcuttur. Soğanlı ve Osmangazi girişleri Yakın Çevre Yolu üzerinde olmalarından dolayı toplu taşımayla daha çok ilişkilidir.

Şekil 7.5.2. Parkın Soğanlı girişi (Orijinal 2010).

Su yüzeyleri: Parkın odak noktasını oluşturan mekânda düzenlenmiş olan büyük gölet 14.655 m² büyüklüğünde olup etrafı suyu seven pek çok bitkiyle düzenlenmiştir. Bu gölet içinde suya hareket kazandıran fıskiyeler de bulunmaktadır. Gölet etrafında oturma birimleri ve gösteri terası bulunmaktadır. Gölet çevresi hem manzara seyri, hem gezinti hem de oturup dinlenme amaçlarına yönelik olmak üzere yoğun bir potansiyele sahiptir. Gölet her mevsimde kendisini izleyenlere farklı manzara olanakları sağlamakta ve kullanıcılar bu su elemanının etrafında dolaşarak parkta keşfetmeye ve değişik bakış açılarını yakalamaya yönlendirilmektedir (Başer 2002).

Parkın kuzeyinde toplam alanı 3180 m² olan birisi Japon bahçesine ait diğeriyse gül bahçesinin yanında olmak üzere iki farklı su elemanı daha vardır. Bu su yüzeylerinin etrafında da su kenarı bitkileriyle düzenlemeler yapılmıştır. Bu göletler de informal yapıda olup yine çevrelerinde oturma birimleri ve manzara seyrine olanak verecek biçimde bir takım mekânlar tasarlanmıştır (Başer 2002).

Parkın soğanlı girişinden girildiğinde, ıhlamurlu yolun ilerisinde iki parçalı, toplam alanı 430 m² olan su oyunları havuzu bulunmakta fakat aktif olarak kullanılmamaktadır. Bu su elemanı da organik formlarda tasarlanmış olmasına rağmen kullanılan malzeme tipi ve yerden yüksek olması nedeniyle diğer göletlere göre daha geometrik bir yapıya sahiptir.

Şekil 7.5.3. Büyük gölet (Orijinal 2010).

Şekil 7.5.4. Su oyunları havuzu (Orijinal 2010).

Tema bahçeleri: Tema bahçeleri parkın kuzey kesiminde birbirleriyle kombine olacak şekilde tasarlanmış olup bunlar, ülke bahçeleri; Japon Bahçesi, Fransız Bahçesi, İngiliz Bahçesi ile şekilli bitkiler bahçesi, kokulu bitkiler bahçesi, gül bahçesi, açelya bahçesi, kaya bahçesi ve renk bahçesi olmak üzere dokuz adettir.

Şekil 7.5.5. Şekilli bitkiler bahçesi (Orijinal 2009).

Tema bahçelerinin toplam alanı 48.340 m² dir. Bu alanlarda pek çok farklı türdeki bitkiler sergilenirken insanlara dinlenebilecekleri ve bitkileri, doğayı ve değişik kültürleri tanıyabilecekleri bir mekân sunulmuştur (Başer 2002).

Bahçe adı	**Alan (m²)**	**Bahçe adı**	**Alan (m²)**
Japon bahçesi	10450	Açelya bahçesi	5800
İngiliz bahçesi	8740	Gül bahçesi	4800
Şekilli bitkiler bahçesi	2300	Fransız bahçesi	2370
Kaya bahçesi	4250	Renk bahçesi	6340
Kokulu bitkiler bahçesi	3290	**Toplam:**	48340

Çizelge 7.5.1. Tema bahçelerinin alansal büyüklükleri (Başer 2002).

Şekil 7.5.6. Fransız Bahçesi (Orijinal 2010).

Bu mekânlar parkta açıkça sergilenen ve kolay ulaşılabilen mekânlar olmaktan çok, insanları arayıp bulmaya ve keşfetmeye yönelten daha gizli ve estetik özelliklerin ağır bastığı mekânlardır. Bunlar fonksiyonel olarak kullanılmaktan çok insanları bilgilendirmek ve farklı bahçe tasarımlarını, bitkileri gösterebilmek amacıyla düzenlenmiş eğitime yönelik mekânlardır. Bu alanlar içinde de pasif rekreasyon gerçekleştirmeye yönelik donatı elemanları kullanılmıştır (Başer 2002).

Şekil 7.5.7. Gül bahçesi (Orijinal 2010).

Çocuk oyun alanları: Çocuk oyun alanları parkın iki ayrı noktasına çeşitli yaş gruplarına göre yerleştirilmiştir. Parkın çukurca girişine yakın olan çocuk oyun alanı 740 m², üç parçalı ve dairesel formludur. Bu alanda ahşap komple oyun setleri ve

diğer ekipmanlar mevcuttur. Parkın batı kesiminde yer alan çocuk oyun alanı 1500m²'dir ve alanda yine ahşap malzemeden tasarlanmış çocuk oyun elemanları kullanılmıştır. Parktaki toplam çocuk oyun alanı 2240m²'dir.

Belirli işleve hizmet eden bu alanlarda mekânların hacmi ve ölçeği çocukların ergonomisine uygun olarak düşünülmüştür. Park girişine yakın olarak konumlandırılmış çocuk oyun alanı bir tarafı yapay tepelerle, diğer tarafı boylu ağaçlarla ve parkın sınırıyla kuşatıldığından bu mekân daha kapalıdır. Diğer çocuk oyun alanı ise daha açık ve güneş ışınlarıyla daha fazla ilişkili bir mekândır (Başer 2002).

Şekil 7.5.8. Çocuk oyun alanı (Orijinal 2010).

Spor amaçlı alanlar: Parkta; koşu parkuru, 1800m uzunluğunda bisiklet yolu, parkın güneyinde 1500m² büyüklüğünde masa tenisi alanı ve projelendirme aşamasında olmayarak sonradan oluşturulan iki adet sağlıklı yaşam alanı mevcuttur. Sağlıklı yaşam alanlarının biri tema bahçeleri yanında diğeri ise parkın güneyinde bulunmaktadır. Ayrıca parkta çocuklar için düzenlenmiş 1100 m² büyüklüğünde model otomobil pisti bulunmakta fakat günümüzde kullanılmamaktadır.

Şekil 7.5.9. Masa tenisi alanı (Orijinal 2010).

Şekil 7.5.10. Sağlıklı yaşam alanı (Orijinal 2010).

Tarihi Bursa Evleri: Botanik Parkının güney bölümünde; 17.,18.,19., yüzyılda Bursa'da bulunan Halıcı İzzet evi, Havuzlu Konak, Çift Bacalı ev, Abdülvahap evi, gibi tarihi yapıların birebir uygulanması ile oluşan Bursa evleri yer almaktadır. Bu yapılardan biri Otantik Club Otel adıyla butik olarak kullanılmakta diğerleri ise restaurant olarak hizmet vermektedir.

Şekil 7.5.11. Tarihi Bursa Evleri (Orijinal 2010).

Yeme-içme mekânları: Parkta; Tarihi Bursa Evleri içinde hizmet veren restaurantlar dışında üç adet büfe ve bir adet pastane bulunmaktadır. Büfelerden ikisi aynı zamanda bisiklet kiralama imkânı sunmaktadır.

Sıhhi mekânları: Parkta temel ihtiyaçları karşılamak üzere beş adet wc ve bunun yanında parkın Çukurca girişi kısmında mescit bulunmaktadır.

Şekil 7.5.12. WC (Orijinal 2010).

Piknik alanları: Parkta; biri pakın doğusunda su oyunları havuzu yanında diğeri ise parkın Çukurca girişi yakınında bulunan iki alan piknik alanı olarak düzenlenmiştir. Projede yer almayan ve az sayıda piknik masası ve oturma elemanlarıyla düzenlenmiş piknik alanları da dâhil olmak üzere parkın tümünde mangal ve tüp kullanmak yasaktır.

Şekil 7.5.13. Parkın doğusunda bulunan piknik alanı (Orijinal 2010).

Gösteri Alanı: Büyük göletin kuzeyinde 1780m²'lik alan gösteri alanı olarak ayrılmıştır. Alanın kuzeyini amfi şeklinde düzenlenmiş üç katlı oturma elemanı çevrelemektedir.

Şekil 7.5.14. Gösteri Alanı (Orijinal 2010).

Uygulama bahçesi: Parkın Çukurca girişi kısmında Bursa Kent Konseyi Çocuk Meclisi'ne tahsis edilmiş olan hobi ve eğitim amaçlarıyla meyve-sebze yetiştirilen uygulama bahçesi bulunmaktadır.

Otoparklar: Parkın Osmangazi girişinde 150 araçlık, Soğanlı girişinde 176 araçlık ve Çukurca girişinde 98 araçlık olmak üzere üç adet girişlerle ilişkilendirilmiş otopark bulunmaktadır.

Şekil 7.5.15. Parkın Çukurca girişinde bulunan otopark (Orijinal 2010).

7.6. Soğanlı Botanik Parkı Bitkisel Özellikleri

Soğanlı Botanik Parkı incelediğimiz diğer parklara kıyasla daha çeşitli bitki türlerini barındırmaktadır. Parkın yeşil dokusunu oluşturan bitki türleri ağaç, ağaççık, çalı, mevsimlik ve yer örtücü türler ile su ve su kıyısı bitkileri olarak belirlenmiştir.

Alandaki taban suyu seviyesinin yüksek olması, yayılıcı-yayvan kök sistemine sahip olan bitkilerin gelişimi için sorun oluşturmakta ve bitkilerin zaman zaman görülen şiddetli rüzgârlardan daha çok etkilenmelerine sebep olmaktadır.

Soğanlı Botanik Parkı'nda Japon Bahçesi, Fransız Bahçesi, İngiliz Bahçesi ile şekilli bitkiler bahçesi, kokulu bitkiler bahçesi, gül bahçesi, açelya bahçesi, kaya bahçesi ve renk bahçesi olmak üzere dokuz adet tema bahçesi oluşturulmuştur. Parkta Tema bahçeleri içinde nilüfer havuzu da bulunmaktadır.

Şekil 7.6.1. Nilüfer havuzu (Orijinal 2010).

Kaya bahçeleri içinde zengin bitki örtüsüne sahip olan Uludağ'da doğal olarak bulunan değişik bitki türlerinden oluşan bir koleksiyon oluşturulmuştur (Anonim 2010c).

Parkta bulunan gölet ve çevreleri su ve su kıyısı bitkileri ile düzenlemiştir. Özellikle büyük gölet, çevresindeki bitkilerin bakımsız görünümü nedeniyle görsel etkisini kaybetmektedir.

Şekil 7.6.2. Büyük gölet (Orijinal 2010).

Parkın Bursa ovası üzerine kurulu olması; alanda yükselti farkları ve eğimin hissedilemeyecek derecede az olmasına sebeptir. Alandaki bu monoton yapı bitkisel materyallerle desteklenerek oluşturulan tepelerle hareketlendirilmiş ve parka görsel yönden katkı sağlamıştır.

Şekil 7.6.3. Parkta oluşturulan bitkisel tepeler (Orijinal 2010).

Parkın görsel etkisini arttıran en önemli unsurlardan biri de her sene erken ilkbaharda yaklaşık 200.000 laleyle yapılan düzelmelerdir.

Şekil 7.6.4. Parkta erken ilkbaharda lalelerle yapılan düzenlemeler (Orijinal 2010).

Bisiklet yolu şekerakçaağaçlarla, parkın doğu-batı yönündeki ana aksını oluşturan yürüyüş yolu çınar ağaçlarıyla ve parkın doğusunda kuzey-güney yönündeki aks ise ıhlamur ağaçlarıyla çevrelenmiştir. Tanımlayıcı ve yönlendirici etkileri yanında, oturma alanlarına gölge temin etmek açısından da kullanımları olumdur.

Şekil 7.6.5. Şekerakçaağaçlar'la tanımlanan bisiklet yolu (Orijinal 2010).

Gül bahçesi içerisinde bulunan üst örtü elemanlarının sarılıcı bitkiler kullanılarak hem işlevsel hem de estetik yönden geliştirilmesi gerekmektedir.

Şekil 7.6.6. Gül bahçesindeki demir konstrüksiyonlu üst örtü elemanları (Orijinal 2010)

Parkın batısında bulunan çocuk oyun alanı bitkisel açıdan en zayıf alanlardan biridir. Çocuk oyun alanı içerisinde gölge etkisi yaratacak tepe tacı geniş türlerin kullanılması uygun olacaktır.

Şekil 7.6.7. Parkın batısında bulunan çocuk oyun alanı (Orijinal 2010).

Şekil 8.6.8. Soğanlı Botanik Parkı bitkisel projesi (Anonim, 2010d).

7.7. Soğanlı Botanik Parkı Kentsel Donatıları

Bilgi Panoları

Alanın bütününde metal malzemeden üretilmiş bilgi, işaret ve yön bildiren donatı elemanları kullanılmıştır. Çeşitli tip ve ebatlara sahip olan donatı elemanlarında sarı ve yeşil renkler kullanılmıştır. Renkleri ve kullanılan malzeme dikkate alındığında park genelinde bütünlük gösterdiği, anlaşılır ve okunaklı olduğu söylenebilir.

Şekil 7.7.1. Bilgi ve yön panoları (Orijinal 2010).

Sınırlayıcı Elemanlar – Bitki Kasaları:

Parkta araç geçişini engellemek amacıyla az sayıda bitki kasası kullanılmıştır. Beton malzemeden üretilmiş olan elemanlar bitkisel düzenleme olmaksızın, gelişi güzel yerleştirilmiş ve estetikten yoksundur.

Şekil 7.7.2. Bitki kasaları (Orijinal 2010).

Oturma Birimleri

Parkın tamamında ahşap oturma birimleri kullanılmıştır. Birçok yerde farklı manzara açıları olması sebebiyle sırt desteği olmayan oturma elemanlarının kullanımı bedensel engelli kişiler açısından sorun teşkil edebilir. Yine piknik

alanlarında bulunan oturma birimleri-piknik masaları ve amfi biçiminde düzenlemiş oturma alanlarında da ahşap malzeme kullanılmıştır. Amfi biçimindeki oturma alanın yıpranmış, bakımsız oluşu olumsuz bir özellik olarak göze çarpmaktadır.

Şekil 7.7.3. Oturma birimleri (Orijinal 2010).

Çöp Kutuları:

Soğanlı Botanik Parkı'nda çöp kutusu olarak metal ayaklara tutturulmuş mavi çöp poşetleri ve daha az sayıda yeşil konteynırlar kullanılmıştır. Sayıca yeterli olan bu elemanlar estetikten tamamen yoksundur. Görsel olarak parkta kötü bir görünüm oluşturmaktadır.

Şekil 7.7.4. Çöp kutuları (Orijinal 2010).

Aydınlatma Elemanları

Parkta tema bahçeleri dışında tek tip aydınlatma kullanılmıştır. Şekil 7.7.5'te ilk aydınlatma tipi park genelinde kullanılan aydınlatma elemanı olup sırsıyla ikinci ve üçüncü aydınlatmalar Japon bahçesi ve Fransız bahçesinde kullanılan aydınlatma elemanlarına örnektir. Parktaki güvenli dolaşım da dikkate alınarak sayıca yeterli ve genel olarak doğru konumlandırılmış oldukları görülmektedir.

Şekil 7.7.5. Aydınlatma elemanları (Orijinal 2010).

Çeşmeler

Parkta iki tip çeşme kullanılmıştır. Parkın 10 farklı yerinde bulunan çeşmeler şekil yönünden olduğu gibi ebatları itibariyle de farklılık göstermektedir. Bazı alanlardaki çeşmelerin bakımsız olduğu, Şekil 4.4.7.6'da ilk görülen örnekte de görüldüğü gibi ergonomik ölçülere de uymadıkları görülmektedir.

Şekil 7.7.6. Çeşmeler (Orijinal 2010).

Plastik Obje

Parkta plastik obje olarak tek bir noktada, gölete yakın bir alanda konumlandırılmış, toplumsal bir mesaj verme misyonu da olan Toplumsal Duyarlılık Anıtı bulunmaktadır.

Şekil 7.7.7. Toplumsal duyarlılık anıtı (Orijinal 2010).

Çocuk Oyun Elemanları

Parkın iki farklı noktasında oluşturulmuş çocuk oyun alanlarında ahşap malzemeden üretilmiş çocuk oyun elemanları kullanılmıştır. Oyun elemanlarının genel olarak bakımlı olduğu görülmektedir.

Şekil 7.7.8. Çocuk oyun elemanları (Orijinal 2010).

Spor Aletleri

Parkın iki farklı yerinde oluşturulmuş sağlıklı yaşam alanlarında, demir konstrüksiyonlu spor aletleri kullanılmıştır. Projelendirme aşamasında olmayan ve yakın zamanda oluşturulan bu alanlarda kullanılan spor aletlerinin bakımlı oldukları görülmektedir.

Şekil 7.7.9. Spor aletleri(Orijinal 2010).

Üst Örtü Öğeleri:

Soğanlı Botanik Parkı'nda kullanılan üst örtü elemanlarının gölge sağlama, yağmurdan koruma ve dinlenme amaçlı olmaktan çok mekâna üçüncü bir boyut sağlama amacıyla kullanıldıkları görülmüştür. Özellikle parkın batısında kullanılan üst örtü elemanının bakımsız olduğu görülmektedir. Gül bahçesinde kullanılan elemanların ise sarılıcı bitkilerle hem işlevsel hale getirilmesi hem de estetik özelliğinin arttırılması gerekmektedir.

Şekil 7.7.10. Japon bahçesi içinde bulunan üst örtü elemanı ile parkın doğusunda yer alan bir üst örtü elemanı (Orijinal 2010).

Şekil 7.7.11. Gül bahçesi içinde bulunan üst örtü elemanları (Orijinal 2010).

7.8. Soğanlı Botanik Parkı Bakım ve Güvenlik Durumu

7.8.1. Bakım

Soğanlı Botanik Parkı'nda bakım hizmetlerinde görev alan; 1'i bahçıvan, 1'i sıhhi tesisatçı, 8'i temizlik görevlisi olmak üzere 10 personel bulunmaktadır. (Anonim 2009b). Personel, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan ihaleyle belirlenen şirket tarafından temin edilmektedir. Bakım işlerinin denetimi ise Bursa Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün teknik ekibi tarafından yapılmaktadır.

Personelin yapacağı işler teknik şartnamede belirtilmiştir:

Bahçıvanlık Hizmetleri; Ağaçların budanmaları, kuruyan dalların kesilmesi, çalı ve bitkilerin budanması, şekil verilmesi, çiçeklenme dönemi bitmiş bitkilerin (güllerin ve mevsimlik veya çok yıllık bitkilerin) budanmasını yapmak. Çevre çitlerin meyve bahçesinin çitlerinin onarımını yapmak, kırılan bankların ve spor aletlerinin mümkün olabilecek tamirlerinin yapılması, park içinde idarenin belirleyeceği işleri yapmak. Dikilecek ağaç çalı ve çiçeklerin dikimini yapmak veya yaptırmak (Anonim 2009b).

Sıhhi Tesisat Hizmetleri; Park alanı içinde ve otoparklardaki su tesisatlarının bakım ve onarımı işlerinin yapılması ile park içindeki umumi çeşmelerin, tuvaletlerdeki ve idari binadaki su tesisatlarının bakımı ve onarımını yapmak. Sulama sistemini kontrol etmek, arızaların onarımını ve yapılacak ilavelerin onarımını yapmak. Sulama sistemine su pompalayan motorların düzenli çalışmasını sağlamak, su fıskiyelerinin çalışmasını kontrol etmek, arızaların tamirini yapmak. Göletlerin devir daim ve tahliyeleri dâhil bakım ve onarımlarını yapmak. Ayarıca müdürlükçe verilen diğer onarım işlerini de yapacaktır (Anonim 2009b).

Temizlik hizmetleri; Park alanlarındaki üniteler ile açık alanların her türlü temizliğini yapacak, alandaki tuvaletlerin temizliğini yapacak ve çöp torbalarını boşaltacak, yenilerini takacak, çöpleri toplama yerine usulünce biriktirecektir. Burada toplanan çöpler çöp aracına yüklenerek atılacaktır. Ayrıca müdürlükçe verilen diğer görevleri de yerine getirecektir (Anonim 2009b).

Parkta yeşil alanlar ve bitkilerin bakımıyla ilgili yeterli sayıda kalifiye eleman bulunmamaktadır. Botanik parkı niteliğindeki bir alanın bitkisel bakımı, konusunda bilgili teknik personel tarafından ciddiyetle yapılmalıdır. Parkın kentsel donatılarının bazı bölümlerde tahrip edilmiş ve bakımsız oldukları da görülmektedir.

Şekil 7.8.1.1. Bitkisel ve yapısal elemanlardaki bakımsız görünüm (Orijinal 2010)

7.8.2. Güvenlik

Osmangazi, Soğanlı ve Çukurca girişleri olmak üzere 3 adet giriş mevcuttur. Girişler yarı kontrollü denilebilecek kapılardan sağlanmaktadır. Parkta üç vardiya halinde çalışan 16 güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Güvelik görevlileri bakım konusunda olduğu gibi ihale usulü belirlenen şirketler tarafından temin edilmektedir. Park içinde güvenlik görevlilerine rastlanmaktadır.

Doğru bitkilendirme ve yeterli aydınlatma ile açık görüş sahalarının oluşturulması da güvenliğin sağlanması açısından son derece önemlidir. Soğanlı Botanik Parkı'nda aydınlatma elemanlarının güvenlik açısından yeterli denebilecek ölçülerde ve bitkilendirmenin de genel olarak sorun teşkil etmeyecek şekilde olduğu görülmektedir.

8. MERİNOS PARKI'NIN PEYZAJ TASARIM KRİTERLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

8.1. Kentsel Dönüşüm ve Endüstri Parkı Kavramları

Kentsel alanlarda sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak ortaya mekânsal eskime, yıpranma veya terk edilmişlik sorunları ortaya çıkmaktadır. Kentsel dönüşüm yaklaşımı bu alanların kentsel yapıya geri kazandırılması açısından önemli olmaktadır (Ergen ve Ergen 2008).

Bu dönüşüm modellerinden biri de kent içinde atıl durumda bulunan ve kentsel kayıp alan olarak nitelendirilebilecek endüstri alanlarının kente kazandırılması ve kamu kullanımına açılması amacıyla ortaya konulan ve dünya gelişmiş kentlerinde yayılmaya başlayan "Endüstri Parkı" modelidir.

Sanayi kentlerinde çevrenin korunup geliştirilmesinde son yılların ana gündem maddesi kentin içinde sıkışıp kalmış, üretim yapma kapasiteleri ve mantıkları sorgulanmaya başlanan, ekonomik önemini yitirmiş sanayi alanlarının uygun dönüşüm modellerinin tespitidir (Nalbantoğlu 2008).

Sanayi yapıları bir yandan işlevsiz kalırken öte yandan kentlerin büyümeleri ve gelişmeleri paralelinde kentin önemli merkezlerindeki konumları ile de ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmışlardır. Bu yapı türlerine örnek olarak: çeşitli depo yapıları, elektrik santralleri, gazhaneler, gar binaları, fabrika yapıları gibi çeşitli kullanımlar sayılabilir (Nalbantoğlu 2008).

Almanya'nın en büyük sanayi bölgesi olan Ruhr Havzası'nda hayata geçirilen Emscher Park Projesi ile 1950'lerde Alman sanayisinin kalbi olan, bu gün ise üretim etkinliği azalan fabrikalar bir sanayi mirası olarak korunmaktadır. Fabrikalar ve çevreleri bir park olarak geliştirilmiş ve yerli-yabancı ziyaretçilerin kullanımına

açılmıştır. Gerek Alman kültürel mirasını koruması, gerekse park kavramına farklı bir yaklaşım getirmesi nedeniyle Emscher Park günümüzde Almanya'da en fazla ziyaret edilen parklar arasında yer almaktadır (Atik, Işıklı 2008). Bunun yanında İngiltere Güney Galler'de yer alan Blaenavon Endüstri Parkı ve Meksika'daki Fundidora Parkı da bu anlamda oluşturulan parklara örnek teşkil etmektedir. Yurtdışından verilen bu örnekler yanında Kocaeli'de bulunan Seka Park'da ülkemizde endüstri parkı modeli doğrultusunda oluşturulmuş bu alanlara örnek olarak verilebilir.

Sanayi tesisleri ve endüstri alanları kapladığı alan, üretim tipi, çevresel etkisi, kaynağa olan uzaklık gibi nedenlerle kentlerin dışında planlanmalarına karşın ülkemizde yaklaşık son 50 yılda yaşanan kentleşmeyle kentsel dokunun içinde kalmaktadır. Yani sanayi endüstri alanları kent peyzajının bir parçası olarak düşünülmemesine rağmen Bursa Merinos Fabrikası örneğinde olduğu gibi kent dokusu içinde kalan örnekler vardır.

Merinos Parkı kongre ve kültür merkeziyle bütünleşen bir konsepte sahip olsa da sahip olduğu endüstri mirası, kültürel ve doğal değerleri ile endüstri parkı niteliği de taşımaktadır.

8.2. Merinos Parkı Tarihçesi

Cumhuriyet Türkiye'si sanayi devriminin simgelerinden biri olan Merinos Yün Fabrikası'nın temeli Kasım 1935 tarihinde atılmış ve fabrika 2 Şubat 1938 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından hizmete açılmıştır. Uzun yıllar faaliyet göstermesine rağmen 1970 yılından sonra eski verimini devam ettiremeyip, zarar eden bir işletme durumuna gelmiştir. Sümer Holding A.Ş. mülkiyetinde bulunan toplam 261.806m² yüz ölçümlü Merinos Yün Fabrikası alanının mülkiyeti iktisadi ömrünü tamamlamış olması sebebiyle Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 25.10.2004 tarihli kararı ile "eğitim, halka açık kültür, sanat ve rekreasyon amaçlarında

kullanılmak üzere" Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne devredilmiştir. Devir sonrası alanda bulunan yapı stoğu ve mevcut yeşil alanın yeniden işlevlendirilerek kentin sosyal-kültürel ihtiyacına cevap verecek şekilde değerlendirilmesine yönelik bir 'Kentsel Dönüşüm Projesi' yapılması kararı alınmış ve öncelikle 'Kültür ve Rekreasyon Alanı' olarak İmar Planı Değişikliği gerçekleştirilmiştir (Anonim 2007a).

Şekil 8.2.1. Merinos fabrika alanının 2004 yılına ait hava fotoğrafı (Anonim 2007a).

Proje alanı 1. derece doğal sit alanında olduğu için Bursa KTVK, projenin sürecinde ve gelişmesinde büyük rol oynamıştır. Öncelikle alandaki 55 adet yapının envanteri çıkartılmıştır. Koruma Kurulu'nca Müdüriyet, İplik İşletmesi, Laboratuar, Puantörlük, Tabldot-Misafirhane-Revir-Tüketim Kooperatifi, Su Kulesi, Müdür Evi, Su Soğutma Kulesi dâhil olmak üzere 11 adet yapının tescili yapılarak alanda korunmasına karar verilmiştir (Anonim 2007a).

Bursa kentinin sosyal, kültürel ve rekreasyon ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde bir ihtiyaç programı ortaya konulmuş ve bu bağlamda korunacak yapılara ilişkin kullanım kararları belirlenmiştir.

Proje çalışmaları 01.06.2005 tarihinde başlatılarak tüm yapıların rölöveleri, korunarak restore edilecek yapıların restitüsyon projeleri, ağaç rölöve planı ve bitki örtüsü iyileştirmesi raporu hazırlanmış, mevcut yapı stoğunun analitik değerlendirilmesi yapılmış ve 2007 yılı başı itibariyle de Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından restorasyon projelerinin onayı alınmıştır (Anonim 2007a). Park 2008 yılında kullanıma açılmıştır.

Şekil 8.2.2. Parkın yapım aşamasından bir görünüm (Anonim 2009c).

8.3. Merinos Parkı Çevresindeki Alan Kullanımları

Almira Otel

Bursa'nın önemli otellerinden biri olan beş yıldızlı Almira Otel parkın doğusunda yer almaktadır.

Merinos Stadı

Merinos Stadı parkın batısında yer alan ve Merinos Fabrikasıyla aynı yıllarda yapılmış, Bursa açısından tarihsel önem arz eden yapılardan biridir.

Uludağ İlköğretim Okulu

Parkın kuzeyinde yer alan okul, 1961 yılından bu yana hizmet vermektedir.

Osmangazi Belediyesi

Osmangazi Belediyesi parkın güneyinde yer almaktadır.

Yukarıda saydığımız alan kullanımları dışında Merinos Parkı; Tedaş, Tübitak Mam Tekstil Enstitüsü, Kültürpark ve konut dokusuyla ilişkilidir.

8.4. Merinos Parkı Ulaşım Durumu

Merinos Parkı, Kültürpark gibi şehir merkezinde bulunması nedeniyle ulaşımın rahatlıkla sağlanabildiği yakın çevresindeki farklı kullanım tipleri ve konut dokusuyla ilişkisinin kuvvetli olmasından dolayı yürüyüş mesafesinde bulunan bir kent parkıdır. Bunun yanında, kentin birçok farklı yerinden Park'ı ziyarete gelenler

için otobüs, dolmuş, hafif raylı sistem gibi toplu taşıma araçlarıyla da ilişkilendirilmiştir.

Merinos Parkı çevresindeki en önemli arterler; Ankara-İzmir Yolu ve BursaRay Güzergâhıdır.

8.5. Merinos Parkı Alan Kullanımları

Şekil 8.5.1. Merinos Parkı vaziyet planı (Anonim 2007c).

Girişler: Alanda doğu, kuzey ve güney kapıları ve batıda kontrolsüz ve farklı noktalardan olmak üzere girişler mevcuttur. Merinos Fabrikası'nın yeniden işlevlendirilmesinde fabrikanın orijinal yapısındaki batı girişi ve batı- doğu aksı esas

alınmış ve bu aksla kentle ve yeni kültür merkezi ile bütünleşmeyi sağlayan yeni bir kentsel mekân aksının yaratılması amaçlanmıştır. Parkın güney kapısı hafif raylı sistem ve diğer toplu taşıma araçlarıyla daha çok ilişkilidir.

Şekil 8.5.2. Parkın doğu ve güney girişleri (Orijinal 2010).

Merinos Fabrikası (Konservatuar- Sanat Merkezi- Müze): Projedeki iki büyük tesisten birisi olan 60.000m² alanlı eski Merinos Fabrikası konservatuar, sanat merkezi, tekstil müzesi, kütüphane gibi fonksiyonları içerisinde barındırarak eğitim, sosyal ve kültürel ihtiyacın karşılanmasına hizmet etmektedir.

Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi: Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi binası, konumu, mimari özellikleri ve teknik altyapısı ile en geniş katılımlı kültürel, bilimsel ve sosyal etkinliklerin gerçekleştirilebileceği bir merkez olarak tasarlanmıştır. Teknolojinin tüm yenilikleri ile donatılmış salonlar; ulusal uluslararası kongre, seminer, toplantı, konferans organizasyonları ile birlikte konser, tiyatro, opera ve bale gibi kültürel etkinliklerin gerçekleştirilmesine de olanak sağlayacak niteliktedir.

Ulusal politikalara bağlı olarak oluşturulan " Merinos Kentsel Dönüşüm Projesi" ile ayrıca Bursa'da ve Türkiye'de kongre turizminin gelişimine katkıda bulunulması bunun paralelinde de kongre turizminin Bursa'ya katacağı;

- Yerel ve ulusal ekonomiye katkıda bulunması
- Yeni istihdam alanları yaratması

- Tarihi ve doğal çevrenin korunması
- Havaalanının aktif kullanılmasına yönelik teşvik etmesi
- Diğer turizm dallarının gelişimine yardımcı olması
- Bilimsel yeniliklerin kente katkısının sağlanması gibi, kazanımlardan yararlanmak amaçlanmıştır (Anonim 2007a).

Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi'nde 1800 kişilik (opera, bale, senfoni, kongre), 800 kişilik salon (konferans, konser ve gösteriler), 300 kişilik salon (konferans ve konser) ayrıca 11 adet 50- 150 kişi arasında değişen seminer odaları yer almaktadır (Anonim 2007c).

Şekil 8.5.3. Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi (Orijinal 2010).

Nikâh Salonu: Alanın güneybatısında yer alan eskiden tabldot, düğün salonu, revir ve tüketim kooperatifi olarak kullanılan bina yeniden düzenlenerek nikâh salonuna dönüştürülmüştür.

Özellikle bahar ve yaz aylarında hafta sonları kullanımı artan nikâh salonunun otoparkla doğru ilişkilendirilmemesi park çevresindeki yollarda araçların gelişi güzel park etmesine, dolayısıyla trafik sorununa sebep olmaktadır.

Yeme İçme Mekânları: Parkın güneybatısında bulunan, eskiden müdür evi olarak kullanılan bina restaurant olarak, eskiden puantörlük olarak kullanılan bina ise çay evi olarak kullanılmak üzere yeniden düzenlenmiştir. Parkın kuzeybatısında yer

alan su soğutma kulesi ve salaş ambarları da çay evi ve kafeterya olarak düzenlenmiştir.

Bunların dışında parkta göletle ilişkilendirilmiş kafeterya olarak hizmet veren yeni bir yapı da mevcuttur.

Şekil 8.5.4. Kafeterya (Orijinal 2008).

Şekil 8.5.5. Kafeterya ve restauranta dönüştürülen soğutma kulesi ve salaş ambarları (Orijinal 2010).

Seyir Kulesi: Alanın güneyinde yer alan ve daha önce su deposu olarak kullanılan yapı düzenlenerek seyir kulesine dönüştürülmüştür, ancak kullanıma açık değildir.

Şekil 8.5.6. Seyir kulesi (Orijinal 2008).

Çocuk Oyun Alanı: Parkın güneydoğusunda 360 m²'lik çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Parkın büyüklüğü ve kullanım yoğunluğu dikkate alındığında çocuk oyun alanının yeterli büyüklükte olmadığı görülmektedir.

Şekil 8.5.7. Çocuk oyun alanı (Orijinal 2008).

Spor Alanları: Alanın ağaç potansiyeli ve konumu itibariyle büyük alan isteyen futbol, basketbol, tenis gibi organize spor alanları düşünülmemiştir (Anonim 2007b). Alanda yürüyüş, koşu ve bisiklet yolu oluşturulmuştur ve bisiklet kiralama imkânı bulunmaktadır. Projede yer almamakla birlikte parkın kuzeyinde yer alan, içerisinde spor aletlerinin yer aldığı sağlıklı yaşam alanları oluşturulmuştur.

Şekil 8.5.8. Bisiklet kiralama evi (Orijinal 2010).

Şekil 8.5.9. Sağlıklı yaşam alanı (Orijinal 2010).

Afet Yönetim ve Açık Gösteri Alanı: Afet yönetim ve açık gösteri alanı alanın kuzeydoğusunda çim alan olarak tasarlanmıştır. Bu alan afet zamanlarında geçici yerleşilebilir mekânlar olması yanında yönetim tarafından organize edilecek sosyal faaliyetlere de cevap verecek şekilde düşünülmüştür (Anonim 2007b).

Şekil 8.5.10. Afet yönetim ve açık gösteri alanı (Orijinal 2010).

Su Elemanları: Parkta değişik amaçlara hizmet eden su elemanları tasarlanmıştır. Bunlar gölet ve havuzlardan oluşmaktadır. 5600 m² lik gölet parkın güney girişinin doğusunda, kültür merkezinin güneyinde yer almakta olup, doğu diyagonal aksıyla bütünleşmekte ve parkın odak noktasını oluşturmaktadır. Konservatuar güney giriş ve çıkışlarında fon oluşturma ve dinlenme alanlarını zenginleştirme amacı ile toplam alanı 630 m² olan havuzlar oluşturulmuştur (Anonim 2007b). Bunun dışında bir de nikâh salonunun avlusunda küçük bir havuz bulunmaktadır.

Şekil 8.5.11. Gölet ve kültür merkezi yakınındaki su elemanları (Orijinal 2008).

Sıhhi Birimler- WC: Park içinde kongre merkezi, nikâh salonu, kafeterya ve restaurantların kendi tuvaletleri haricinde park içinde bu yöndeki tek yapı parkın

doğu girişinde yer almaktadır. Kent geneline hizmet veren böyle büyük bir park alanında sıhhi birimlere yer verilmemiş olması büyük bir eksikliktir.

Şekil 8.5.12. Parkın doğu girişinde yer alan tuvalet (Orijinal 2010).

Otoparklar: Merinos parkının kuzeybatısında 1000 araçlık kapalı otopark bulunmaktadır. Projede doğu kapısı ile ilişkili park ziyaretçilerinin kullanabileceği otopark tasarlanmış olmasına rağmen parkın dışında kalan bu otopark Almira Otel'e aittir. Bunun yanında diğer girişlerde de otoparkların bulunmaması büyük bir eksikliktir.

Alanda otopark konusundaki en büyük sorun nikâh salonuyla direk ilişki kurulmamış olmasıdır. Buda özellikle yoğun kullanımın olduğu günlerde park çevresinde trafik sorunlarına sebep olmaktadır.

8.6. Merinos Parkı Bitkisel Özellikleri

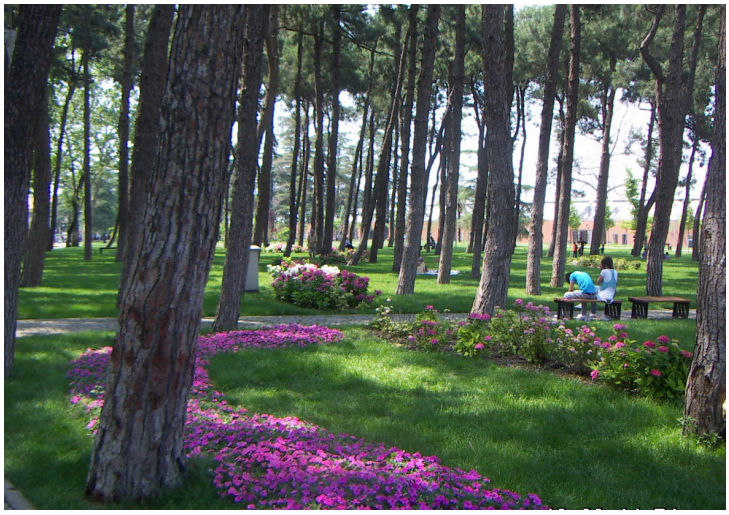
Kongre ve kültür merkezleri de dâhil olmak üzere Merinos Parkının Toplam alanı 261.806m² iken, parktaki çim alan miktarı yaklaşık olarak 108.000m²'dir (Anonim 2007b).

Parkın yeşil dokusunu oluşturan bitki türleri ağaç, ağaççık, çalı, mevsimlik ve yer örtücü türler olarak belirlenmiştir. Bitkisel materyaller genel olarak Bursa kent iklimine uygun türlerdir.

Şekil 8.6.1. Gölet çevresindeki bitkisel düzenleme (Orijinal 2010).

Yapısal farklılıklar olduğu gibi bitkisel tasarım yönünden de Merinos Parkı'nın doğu ve batı kesimleri arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Fabrika alanının parka dönüştürülmesi aşamasında batı kesimdeki ağaç varlığı büyük ölçüde korunurken, parkın doğusunda çok az sayıda ağacın varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Aynı şeklide parkın batısında mevsimlik bitki, yer örtücü ve çalı türleri kullanılırken, parkın doğusunda bu türlere yer verilmediği görülmektedir.

Şekil 8.6.2. Merinos Parkı'nın batı kısmındaki yoğun ağaç varlığı (Orijinal 2010).

Parkın kuzeydoğu kesiminde afet yönetim ve açık gösteri alanı olarak projelendirilen ve çim alan olan ayrılan alanın da varlığıyla parkın doğusu bitkisel yönden oldukça zayıftır.

Şekil 8.6.3. Alanın Batı kısmındaki afet yönetim ve açık gösteri alanı olarak ayrılan çim alan (Orijinal 2010).

Bitkilerin fonksiyonel açıdan kullanımlarının zayıf olduğu görülmektedir. Parkın çevresi batı kısmın geçirgen yapısı dışında duvarlarla çevrilidir ancak, özellikle güney ve kuzeydeki yoğun taşıt trafiğiyle artan gürültü ve toza karşı,

bitkisel perdeleme yapılmadığı görülmektedir. Özellikle parkın doğu kesimlerine gidildikçe gölge verici ve görsel etkisi olan bitkilerin azaldığı, birçok oturma biriminin ve özellikle çocuk oyun alanın güneş ışınlarına maruz kaldığı görülmektedir.

Parkın doğusu yetişkin ağaç varlığıyla, çalı yer örtücü ve mevsimlik türlerle desteklenmeli, bitkisel materyaller alanın tüm bölgelerinde dengeli yoğunlukta kullanılarak fonksiyonel kullanımı destekleyen bitkisel tasarımlar arttırılmalı, hava koşullarına karşı korunaklı alanlar oluşturulmalıdır. Parkın merkezini oluşturan gölet çevresinde, aktivite alanlarında ve oturma grupları çevresinde tepe tacı geniş ve gölge elemanı özelliği bulunan yapraklı ağaçlar kullanılarak, uzun süreli kullanıma elverişli, gölgelik oturma ve dinlenme mekânları yaratılmalıdır.

Şekil 8.6.4. Merinos Parkı bitkisel projesi (Anonim, 2010d).

8.7. Merinos Parkı Kentsel Donatıları

Bilgi Panoları

Merinos Parkı içinde parka ait aynı tipte ve aynı malzemeden üretilmiş, okunaklı ve anlaşılır bilgi, işaret ve yön bildiren donatı elemanları kullanılmıştır, ancak bunun yanında parktaki işletmelere ait plastik ve metal malzemeden üretilmiş yön bildiren donatılar alanda karmaşaya sebep olmaktadır.

Şekil 8.7.1. Bilgi ve yön panoları (Orijinal 2010).

Yolu Trafiğe Kapatan Engeller - Bitki Kasaları

Parkın bazı bölümlerinde araç geçişini engellemek amacıyla iki tip beton bitki kasası kullanılmıştır. Ayrıca projelendirilirken sert zeminde kalan yetişkin ağaçların çevresi de bitki kasası şeklinde düzenlemiştir.

Şekil 8.7.2. Bitki kasaları (Orijinal 2010).

Oturma Birimleri

Parkta ahşap malzemeden üretilmiş üç tipte oturma birimi kullanılmıştır. Yine incelediğimiz diğer parklarda olduğu gibi Merinos Parkı'nda da oturma birimlerinin sayıca yeterli ancak yine cepler oluşturulmadan yol kenarına konumlandırıldığı görülmektedir.

Şekil 8.7.3. Oturma birimleri (Orijinal 2008).

Çöp Kutuları

Parkta ahşap malzemeden üretilmiş iki tip çöp kutusu bulunmaktadır. Parkın bazı bölümlerinde yeterli sayıda kullanılmalarına rağmen bazı bölümlerinde eksiklik duyulmaktadır.

Şekil 8.7.4. Çöp kutuları (Orijinal 2010).

Aydınlatma Elemanları

Alan aydınlatması güvenlik açısından yeterli denilebilecek ölçülerdedir. Alan genelinde yüksek aydınlatma elemanı kullanılırken nikâh salonu çevresinde daha farklı ve yüksekliği daha az olan aydınlatma elemanları bulunmaktadır. Bunun yanında havuz içinde zemine gömülü aydınlatma elemanları kullanılmıştır.

Şekil 8.7.5. Aydınlatma elemanları (Orijinal 2010).

Çeşmeler

Parkta tek tip çeşme bulunmaktadır. Çeşme ağzının yerden yüksekliği standartların altında olup ergonomik açıdan uygun değildir. Alan büyüklüğü itibariyle yeterli sayıda olmadıkları görülmektedir.

Şekil 8.7.6. Çeşme (Orijinal 2010).

Plastik Objeler

Parkta nikâh salonu önünde Atatürk büstü bulunmaktadır.

Şekil 8.7.7. Atatürk büstü (Orijinal 2010).

Çocuk Oyun Elemanları

Merinos Parkı'nda tek bir noktada oluşturulan çocuk oyun alanında ağırlıklı olarak ahşap malzemeden üretilmiş çocuk oyun elemanları kullanılmıştır. Oyun

elemanlarının bakımlı olduğu görülmektedir. Parkın büyüklüğü ve kullanım yoğunluğu dikkate alındığında çocuk oyun alanının büyüklüğü ve çocuk oyun elemanlarının sayısı yeterli değildir.

Şekil 8.7.8. Çocuk oyun elemanları (Orijinal 2010).

Spor Aletleri

Parkın kuzeyinde oluşturulan sağlıklı yaşam alanlarında demir konstriksiyonlu gri ve mavi renklerde spor aletleri kullanılmıştır ve bakımlı oldukları görülmektedir.

Şekil 8.7.9. Spor aletleri (Orijinal 2010).

Üst Örtü Öğeleri

Alanın batısında tek bir noktada üst örtü öğesi kullanılmıştır. Demir konstrüksiyonlu olan yapı bitkisel materyalle desteklenerek özellikle bahar ve yaz aylarında işlevsel olmasının yanında görsel olarak da güzel bir görünüm sergilemektedir.

Şekil 8.7.10. Üst örtü elemanının bahar ve kış aylarındaki görünümü (Orijinal 2008).

8.8. Merinos Parkı Bakım ve Güvenlik Durumu

8.8.1. Bakım

Merinos Parkı'nda da incelediğimiz Reşat Oyal Kültürparkı ve Soğanlı Botanik Parkı'nda olduğu gibi bakım hizmetlerinde görev alan personel, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan ihaleyle belirlenen şirket tarafından temin edilmektedir. Bakım işlerinin denetimi ise Bursa Büyükşehir Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün teknik ekibi tarafından yapılmaktadır.

Parkta yeşil alanlar ve bitkilerin bakımıyla ilgili daimi kalifiye eleman sayısı yeterli değildir. Bunun sonucu olarak parkın özellikle kullanım yoğunluğu düşük olan doğu bölümünde yeşil alanların bakımsız olduğu görülmektedir. Parkların kalitesini belirleyen önemli unsurlardan olan bakım; park yapı ve donanımlarının tamiri veya yenilenmesi, çöplerin uzaklaştırılması ile bitkisel peyzajın periyodik bakımlarını kapsamaktadır. Her üç konu da parkta bakım konusundaki eksiklikler göze çarpmaktadır.

Şekil 8.8.1.1. Alanda bakım konusundaki eksikliklerden kaynaklanan kötü görünümler (Orijinal 2010).

Şekil 8.8.1.2. Park yeşil alanlarında bakım eksikliğinden kaynaklanan görünümler (Orijinal 2010).

8.8.2. Güvenlik

Doğu, batı, kuzey ve güney girişleri olmak üzere 4 adet giriş mevcuttur. Batı girişi dışındaki girişler yarı kontrollü kapılardan yapılmaktadır. Batı girişi ise geçirgen bir yapıya sahiptir. Güvelik görevlileri bakım konusunda olduğu gibi ihaleyi alan firma tarafından temin edilmektedir. Girişler dışında park içinde de güvenlik görevlilerine rastlanmaktadır.

Merinos Parkı'nda aydınlatma elemanlarının güvenlik açısından yeterli denebilecek ölçülerde ve bitkilendirmenin de genel olarak sorun teşkil etmeyecek şekilde açık görüş sahaları oluşturduğu görülmektedir. Parkın şehir merkezinde yer alması ve girişlerin kontrollü olması da güvenli olduğu hissini arttırmaktadır.

Şekil 8.8.2.1. Merinos Parkı gece görünümü (Anonim 2009).

9. TARTIŞMA VE SONUÇ

9.1. Tartışma

Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları (aktivite, rekreasyon olanakları), bitkisel durumları, içerdiği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım durumları göz önüne alınarak incelenmiştir.

Konumları, çevresel ilişkileri ve ulaşım durumları itibariyle;

Reşat Oyal Kültürparkı ve Merinos Parkı'nın şehir merkezinde yer almaları çevresindeki alan kullanımlarının çeşitliliği ve yoğunluğu, parka ulaşımın daha çeşitli ulaşım araçlarıyla ve daha kolay sağlanması yönleriyle Soğanlı Botanik Parkı'na göre günün farklı zamanlarında ve yıl boyu kullanımını daha çok desteklediği görülmektedir.

Alan kullanım tipleri ve aktivite olanakları itibariyle;

Reşat Oyal Kültürparkı, geçmişte kendisini canlı kılan fuar, hayvanat bahçesi gibi bazı işlevlerin kentsel gelişim süreci içinde yeni yerlerine taşınmaları ile özelikle 2000'li yıllara gelindiğinde eski yoğunluğunu kaybetmiştir. Bu durumunun oluşmasında yeni tüketim mekânlarının ve yeni tip yerleşim merkezlerinin de oluşumu önemli bir etkendir. Tüm bunların yanında, Reşat Oyal Kültürparkı'nın Arkeoloji Müzesi, Kültürpark Açık Hava Tiyatrosu, lunapark, piknik alanları, futbol sahası, sağlıklı yaşam alanları, bisiklet yolu, yeme-içme mekânları gibi farklı kullanım tiplerini barındırması kullanıcı çeşitliliğini ve sayısını arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Parkta 1950'li yıllardan bu yana yapılan değişiklikler, yeni yapıların eklenmesi ve bazı yapıların zamanla kaldırılması alan içinde karmaşaya ve okunaksız bir yol dokusunun oluşmasına sebep olmuştur. 2007 yılında yapılan Kültürpark Sağlıklaştırma Projesi kapsamında alanda bu yönde çalışmalar yapılsa da yıllar içinde oluşan bu olumsuz durum tamamen ortadan kaldırılamamıştır. Bunun sonucu olarak alan içindeki ulaşılabilirlik ve mekânsal ilişkiler zayıftır.

Soğanlı Botanik Parkı daha çok pasif rekreasyona olanak tanıyan mekânlar barındırmaktadır, bunun yanında koşu parkuru, bisiklet yolu, masa tenisi alanı ve sağlıklı yaşam alanları da aktif rekreasyona yönelik mekânlar olarak tasarlanmıştır. Tema bahçeleri, uygulama bahçesi ve sahip olduğu bitkisel varlıklarıyla eğitsel yönü de fazladır. Bu yönüyle okullar tarafından geziler düzenlenerek öğrencilere doğayı ve bitkileri tanıma fırsatı sunmaktadır. Mekânsal kurgular iyi yapılmış ve park içinde ulaşılabilirlik sağlanmıştır.

Merinos Parkı koşu parkuru, bisiklet yolu ve sağlıklı yaşam alanları gibi aktif rekreasyona imkân veren alanlar yanında nikâh salonu, kongre ve kültür merkezi, enerji müzesi, seyir kulesi, yeme-içme mekânları, çocuk oyun alanı ile afet yönetim ve açık gösteri alanına sahiptir. Kongre ve kültür merkezi ile açık gösteri alanı aktif kullanımlar değildir, bu alanlarda düzenlenecek organizasyon ve aktiviteler parkın kullanım potansiyelini arttıracaktır. Parkta mekânsal kurgu zayıftır. Otoparklarla kapalı mekânlar arasında doğru ilişki kurulamamıştır, bu durum özellikle parkın batı kesiminde trafik karmaşasına yol açmaktadır. Parkın diğer girişleriyle ve nikâh salonuyla direk ilişkili otopark alanları oluşturulmalıdır. Ancak park içinde ulaşılabilirlik sağlanmıştır. Parkın doğu ve batı kesimleri arasında yapısal ve bitkisel farklılıklar bulunmaktadır. Aktivite alanları parkın batısı ile merkezinde yer almaktadır, parkın doğusunda ise insanları çekecek olanaklar sunulmamıştır. Bu da kullanım yoğunluğunun parkın batısı ile merkezinde yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. Parkın doğu kesiminde de farklı aktivite alanları oluşturulmalıdır. Sıhhi birimlere yeterli sayıda yer verilmediği ve çocuk oyun alanının da yeterli büyüklükte olmadığı görülmektedir. Park içinde sıhhi birimlere yer verilmelidir. Mevcut çocuk

oyun alanı genişletilmeli ya da parkın farklı yerlerinde de çocuk oyun alanları oluşturulmalıdır.

Bitkisel durumları yönüyle;

Reşat Oyal Kültürparkı'ı kent merkezi içinde yoğun ve yetişkin ağaç varlığına sahip en önemli alanlardandır. Genel olarak kent iklimine uygun türleri barındırmaktadır. Ancak bitkisel tasarım yönüyle zayıftır. Park çalı ve yer örtücü türler kullanılarak desteklenmeli, özellikle parkın merkezinde yer alan gölet çevresi görsel etkisi yüksek türler kullanılarak düzenlenmelidir.

Soğanlı Botanik Parkı, isminde de anlaşılacağı gibi pek çok bitki türünü barındırmaktadır. Tema bahçelerinde farklı kompozisyonlar oluşturulduğu gibi, ana akslar ve bisiklet yolu da farklı ağaçların kullanımıyla tanımlanmıştır.

Merinos Parkı, fabrika alanı durumunda sahip olduğu ağaç varlığının büyük çoğunluğunu parka dönüşümü sırasında kaybetmiştir. Bitkisel yönden parkın doğu ve batı kesimleri arasında kopukluk bulunmaktadır. Parkın doğusu yetişkin ağaç varlığıyla desteklenmelidir. Bunun yanında gölge etkisi olan türler oturma elemanlarıyla ilişkilendirilerek kullanıcılara konforlu oturma alanları sunulmalıdır.

Bulundurdukları kentsel donatılar yönüyle;

İncelenen her üç parkta da göze çarpan en büyük eksiklik kentsel donatıların parka özgü, parkın kimliğine katkı sağlayacak farklı tasarımlarının ve bütünlüğünün olmamasıdır. Bunun yanında;

Reşat Oyal Kültürparkı'nda parka ait planların bulunmayışı büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Park girişlerine erişimi kolaylaştıracak bu tür kentsel donatılar yerleştirilmelidir. Parkta bulunan donatılarda bütünlük sağlamak ve doğayla

uyumlu olması gözetilerek metal malzemeden oluşturulmuş bilgi, işaret ve yön panoları kaldırılarak ahşap malzemeli kentsel donatılar tercih edilmelidir. Trafiği belirli noktalarda engellemek amacıyla kullanılan bitki kasaları görsel yönden etkileyici bitkiler kullanılarak düzenlenmelidir. Parkta kullanılan oturma birimleri ahşap malzemeden ve tek tiptedir, ancak yürüyüş ve bisiklet yolları üzerinde cepler oluşturulmadan konumlandırılmışlardır. Oturma elemanları için, yaya ve bisiklet geçişini engellemeyecek şekilde cepler oluşturulmalıdır. Parkta kullanılan ahşap malzemeden üretilmiş çöp kutularının sayıca yeterli ve uygun konumlandırılmış oldukları görülmektedir, çöplerin alandan uzaklaştırılmasında kullanılan plastik çöp konteynırları ise park içinde gelişi güzel bırakılmamalıdır. Parkta kullanılan yüksek aydınlatmalar yanında alçak aydınlatma elemanları kullanılarak parkın gece görünümü olumlu yönde desteklenebilir. Reşat Oyal Kültürparkı'nda plastik obje olarak Stadyum girişinde Atatürk Büstü bulunmaktadır, bunun yanında parkın değişik bölümlerinde farklı türde plastik objeler kullanılarak odaklar yaratılabilir. Parkta iki farklı noktada oluşturulmuş sağlıklı yaşam alanlarında kullanılan spor aletleri parkın büyüklüğü ve kullanım yoğunluğu dikkate alındığında sayıca yeterli değildir, bu elemanların sayıca arttırılması gerekmektedir.

Soğanlı Botanik Parkı'nda kullanılan bilgi panoları metal malzemeden sarı, yeşil renklerde üretilmiştir, anlaşılır ve okunaklıdır. Araç geçişini engellemek amacıyla kullanılan beton bitki kasaları estetikten yoksundur. Daha estetik bitki kasaları kullanılabileceği gibi, bitkisel düzenlemelerle de bu elemanların görsel etkisi arttırılmalıdır. Park genelinde ahşap malzemeden üretilmiş oturma birimleri kullanılmıştır sayıca yeterli oldukları görülmektedir. Pakın bazı bölümlerinde bakımsız oldukları görülen oturma elemanlarının özellikle amfi şeklinde düzenlenen oturma birimlerinin gerekli tamirat işlemlerinden geçirilerek sağlıklı görünüme kavuşturulmaları gerekmektedir. Parkta kentsel donatılar yönüyle en büyük eksikliği çöp kutuları oluşturmaktadır. Parkta çöp kutusu olarak mavi çöp poşetleri kullanılmıştır, bu yönüyle hem sağlıksız hem de estetikten yoksundur. Parkta oturma birimleriyle de bütünlük sağlayacak şekilde ahşap malzemeden üretilmiş çöp kutuları kullanılabilir. Parkta kullanılan yüksek aydınlatma yanında alçak aydınlatma elemanları kullanılarak gece kullanımı da görsel yönden desteklenebilir. Çocuk oyun

elemanları ahşap malzemeden üretilmiştir, sayıca yeterli ve bakımlı oldukları görülmektedir. Parkta iki farklı alanda oluşturulan sağlıklı yaşam alanlarında kullanılan spor aletleri demir konstrüksiyonludur ancak alan büyüklüğü ve kullanım yoğunluğu göz önüne alındığında sayıca arttırılmalıdırlar. Parkta kullanılan üst örtü elemanları gerekli bakım işlemlerinden geçirilmeli ve bitkisel materyalle desteklenerek fonksiyonel olması yanında estetik yönden de geliştirilmelidir.

Merinos Parkı'nda bilgi panolarında anlam bütünlüğünün sağlanması ve karmaşaya yol açılmaması için plastik ve metal malzemeden üretilmiş yön bildiren panolar kaldırılmalıdır. Parkta kullanılan oturma elemanları diğer parklar da da olduğu gibi yaya ve bisiklet geçişini engellemeyecek şekilde cepler oluşturularak yerleştirilmelidir. İki tipte bulunan çöp kutuları bütünlük taşıması açısından tek tipte kullanılmalı, parkın doğu kesiminde sayıca arttırılmalıdır. Parkta sayıca yeterli olmadıkları görülen çeşmelerin sayıca arttırılması yanında ergonomik ölçülere uygun olması da gözetilmelidir. Parkta kullanılan çocuk oyun elemanları sayıca yetersizdir, bu çocuk oyun alanının yetersiz olmasından da kaynaklanmaktadır. Parkın farklı bölümlerinde çocuk oyun alanları düzenlenmeli dolayısıyla çocuk oyun elemanları sayıca arttırılmalıdır.

Bakım ve güvenlik yönleriyle;

Her üç parkta da bakım konusunda büyük eksiklikler vardır. Bu da parklarda yönetim modelinin tam olarak oluşturulamamasından kaynaklanmaktadır. Park alanlarının bakımı, park yapı ve donanımlarının tamiri veya yenilenmesi, çöplerin uzaklaştırılması, bitkisel peyzajın periyodik bakımları gibi pek çok konuyu kapsamaktadır. İncelenen parklarda özellikle yeşil alanların yeterince bakımlı olmadıkları görülmektedir. Parkların bakımı konusunda yeterli bütçenin ayrılması, parklarda etkin yönetim modelinin ve bakım programlarının oluşturulması, yeterli sayıda ve nitelikli personelin sağlanması parkların kalitesi üzerinde olumlu etki yaratacağı gibi kullanıcı profilini ve sayısını da olumlu yönde etkileyecektir.

Parklarda güvenliğin sağlanması konusunda, parkta yeterli sayıda güvenlik elemanının bulunması, aktivite alanlarının dengeli dağılımının sağlanması, gece kullanımı için gerekli aydınlatmanın sağlanması, açık görüş sahaları yaratacak bitkisel düzenlemelerin yapılması, araç-yaya-bisiklet yollarının birbirinden ayrılması önem taşımaktadır. Bu konular dikkate alındığında Reşat Oyal Kültürparkı'nda karmaşık yol dokusunun çözümlenerek daha güvenli dolaşımın sağlanması, Merinos Parkı'nda, Parkın doğu kesiminde aktivite olanakları yaratılarak alanın boş kalmasının önlenmesi ve her üç parkta da güvenlik elemanlarının alanlarda yeterli sayıda ve dengeli dağılımlarının sağlanması parklarda gerekli güvenliğin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

9.2. Sonuç

Konumları ve çevresel ilişkileri, ulaşım durumları, alan kullanımları, bitkisel durumları, içerdiği kentsel donatılar ile güvenlik ve bakım durumları olarak belirlenen başlıklarda peyzaj tasarım kriterlerine göre incelediğimiz Reşat Oyal Kültürparkı, Soğanlı Botanik Parkı ve Merinos Parkı örneklerinden hareketle; kent parklarının konumları ve çevresel ilişkilerinin parkı kullanım yoğunluğu üzerinde etkili olduğu, parka ulaşımın yürüyüş mesafesinde olması ya da farklı toplu taşıma araçlarıyla ulaşımın desteklenmesinin yine kullanıcı sayısını arttırdığı görülmektedir. Farklı alan kullanım tipleri de kullanıcı sayısını arttırdığı gibi farklı kullanıcı tiplerinin oluşmasına da katkı sağlamaktadır. Bitkisel tasarım, kent iklimine uyum sağlayacak bitkilerin kullanımı yanında estetik, görsel ve fonksiyonel yönlerden de uygun bitkilerin seçilmesini ve uygun kompozisyonlar oluşturulmasını sağlamalıdır. Kent parklarında kullanılacak kentsel donatılar, kentin ve parkın kimliğine uygun, anlatım bütünlüğü sağlayacak şekilde birbirleriyle uyumlu, estetik ve fonksiyonel, ergonomik ölçülere uygun ve dayanıklı olmaları yanında park içinde doğru konumlandırılmalıdırlar. Parkların kullanımını etkileyen diğer unsurlar ise bakım ve güvenlik olarak belirlenmiştir. Park alanlarının bakımı, park yapı ve donanımlarının tamiri veya yenilenmesi, çöplerin alandan uzaklaştırılması, bitkisel peyzajın

periyodik bakımını kapsamakta parkın imajını ve kullanıcı sayısını da etkilemektedir. Parklarda güvenliğin sağlanması, yeterli sayıda güvenlik elemanının bulunması, aktivite alanlarının dengeli dağılımının sağlanması, gece kullanımı için gerekli aydınlatmanın sağlanması, açık görüş sahaları yaratacak bitkisel düzenlemelerin yapılması gibi pek çok konuyu kapsamakta parkın imajı ve kullanıcı sayısı üzerinde etkili olmaktadır.

Kent parkları, kentin yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen, kenti çekici ve yaşanır kılan, kentin karakter ve imajına olumlu katkıda bulunan, rekreasyonel kullanım potansiyeli yüksek, işlev, estetik ve ekoloji arasında dengeyi sağlama özellikleri ile kentteki açık-yeşil alanlar içerisinde öne çıkan mekanlardır. Böylesine önemli işlevleri bulunan kent parkları, saydığımız peyzaj tasarım kriterleri göz önünde bulundurularak, ön analizler yapılarak, katılımcı yöntemler izlenerek, uluslar arası yarışmalar sonucunda seçilen projelerin denetimli ve kaliteli uygulamalar ortaya konulması ile oluşturulmalı, gerekli bakım çalışmaları ile etkin ve sürdürülebilir kullanımının sağlanmasına önem verilmelidir.

KAYNAKLAR

Anonim 1998, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Soğanlı Botanik Parkı Tanıtım Broşürü, Bursa.

Anonim 2001, Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması Bilgi Kitabı, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bursa.

Anonim 2006, T.C. Bursa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bursa Tanıtım Kitapçığı, Bursa.

Anonim 2007a, Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Şb. Müd. Bursa Atatürk Kongre-Kültür Merkezi ve Merinos Parkı Projesi Açıklama Raporu, Bursa.

Anonim 2007b, Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Şb. Müd., Atatürk Kültür Merkezi ve Merinos Parkı Uygulama Çalışmalarına Yönelik Basın Bülteni, Bursa.

Anonim 2007c, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kongre ve Kültür Merkezi-Merinos Parkı Tanıtım Kitapçığı, Bursa.

Anonim 2008a, İl Çevre Durum Raporu, T.C. Bursa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Bursa.

Anonim 2008b, Bursa Nazım İmar Planı Araştırma Raporu, Doğukan İmar, İnşaat LTD. ŞTİ., Ankara.

Anonim 2009a, http://www.lifeinbursa.com (Erişim tarihi: Kasım 2009)

Anonim 2009b, Bursa Büyükşehir Belediyesi, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Bakım, Onarım, Temizlik ve Belseme Hizmetlerinin Yaptırılması İşine Ait Teknik Şartname, Bursa.

Anonim 2009c, http://www.bursa.bel.tr (Erişim tarihi: Haziran 2009)

Anonim 2010a, http://www.bursa.gov.tr (Erişim Tarihi: Mayıs 2010)

Anonim 2010b, Reşat Oyal Kültürparkı Sağlıklaştırma ve Yenileme Projesi Sunu, Bursa Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı, Bursa.

Anonim 2010c, Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Şube Müdürlüğü Raporu, Bursa.

Anonim 2010d, Bursa Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Şube Müdürlüğü, Bursa.

Al-Qudah Y. M., 2006, Amman (Ürdün) Kent Parklarının Peyzaj Erişebilirliği Yönünden İrdelenmesi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Atik M., Işıklı C., 2008, Endüstri Parklarının Kent Peyzajındaki Yeri ve Antalya Dokuma Fabrikası Örneği, Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi Bildiriler Kitabı, s: 72-78, Ankara.

Arkun A. K., 2006, Ankara-Eryaman Yerleşkesi Yakın Çevresinde Tasarlanan Son Dönem Parklarının Tasarım Özelliklerinin Belirlenmesi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Başer B., 2002, Bursa Soğanlı Botanik Parkı'nın Sert Peyzaj Tasarımının İşlevsel ve Estetik Açıdan Değerlendirilmesi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Çakçı I., Çelem H., 2009, Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi, AÜZF Tarım Bilimleri Dergisi, s:88-95, Ankara.

Çelik D., Yılmaz O., 2007, Kentsel Açık Yeşil Alanlar Neden Değişiyor?: Ankara Çankaya Aziziye Mahallesi Örneği, Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi Bildiriler Kitabı, s:122-129, Antalya.

Dedeoğlu İ., 2006, Kentsel Yeşil Alanların Gece Kullanımında Dış Mekan Aydınlatmasının Önemi ve Yöntemi: Gülhane Parkı Örneği, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Emür S. H., Onsekiz D., 2007, Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi – Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi, Erciyes Üniversitesi SBE Dergisi Sayı: 22, s:367-396, Kayseri.

Erduran F., Kabaş S. 2010, Parklarda Ekolojik Koşullarla Dengeli, İşlevsel ve Estetik Bitkilendirme İlkelerinin Çanakkale Halk Bahçesi Örneğinde İrdelenmesi, Ekoloji Dergisi 19, 74 s:190-199, İzmir.

Ergen M., Ergen Y. B., 2008, Küreselleşme İçindeki Yarışmacı Kentler: Ekonomik Kültürel ve Ekolojik Kaynak Destekli Kentsel Dönüşüm Projelerinde Peyzaj Mimarlığı Mesleğinin Yeri, Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi Bildiriler Kitabı, s: 279-289, Ankara.

Eşbah H., 2006, Aydın'da Kent Parklarının Bazı Ekolojik Kalite Kriterleri Yönünden İrdelenmesi, Ekoloji Dergisi, s:42-48, Aydın.

Gül A., Küçük V., 2001, Kentsel Açık ve Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, SDÜ Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı:2, s:27-48, Isparta.

Gündoğdu S., 2003, Tarihi Süreç İçinde Kültürparklar ve Bursa Örneği, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Hepcan Ç., Özkan B., 2005, Botanik Bahçelerinin Kentsel Dış Mekanlar Olarak Kullanıcılara Sunduğu Olanakların Belirlenmesi, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 42(3), s:159-170, İzmir.

Kart N., 2002, Emirgan Parkı'nda Kullanıcıların Memnuniyet Derecelerinin Değerlendirilmesi, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kızılaslan S., 2007, Trabzon Kenti Park ve Bahçelerinin Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından İncelenmesi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kiper T., Köylü P., 2007, Kent Kimliğini Oluşturan Değerler ve Kimliksizleşme Üzerine Örneklemeler, Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi Bildiriler Kitabı, s:42-49, Antalya.

Kuter N., 2007, Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Nalbantoğlu O., 2008, Sanayi Dönüşümünde Yeni Bir Model: "Seka- Park", Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi Bildiriler Kitabı, s: 290-297, Ankara.

Önder S., Ülger F. N., 2006, Kayseri Kent Açık-Yeşil Alanlarının Nitelik ve Nicelik Açısından İrdelenmesi, S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, s:108-118, Konya.

Önder S., Polat A.T., 2004, Kent Parkı Kavramı ve Konya Kenti İçin Bir Kent Parkı Örneği, S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi 18 (34), s:76-86, Konya.

Özdemir A., **2009**, Katılımcı Kentli Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü; Ankara Kent Parkları Örneği, SDÜ Orman Fakültesi Dergisi Seri:A, Sayı:1, s:144-153, Isparta.

Öztürk B., 2004, Kentsel Açık ve Yeşil Alan Oluşturulması: Kayseri Kent Bütünü Örneği, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Sarıkaya M., 2007, Göksu Parkı'nın (Eryaman-Ankara) Mevcut Kullanımı ve Kullanıcı Beklentilerinin İrdelenmesi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Şişman E.E., Yetim L. 2004, Tekirdağ Kentinde Donatı Elemanlarının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 5(1) s:43-51, Tekirdağ.

Tosun E., 2007, Tekirdağ İli Çorlu İlçesi Açık ve Yeşil Alanlarının Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.

Uçkaç L., 2006, Kentsel Tasarımın Kent Kimliği Üzerine Etkileri: Keçiören Örneği, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yılmaz Z., 2006, Kentsel Parklar ve Kentsel Tasarım İlişkisi "İstanbul/Gülhane Parkı Örneğinin İrdelenmesi", Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yörüklü N. 2010, Reşat Oyal Kültürparkı Sağlıklaştırma ve Yenileme Projesi Sunu, Bursa Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı, Bursa.

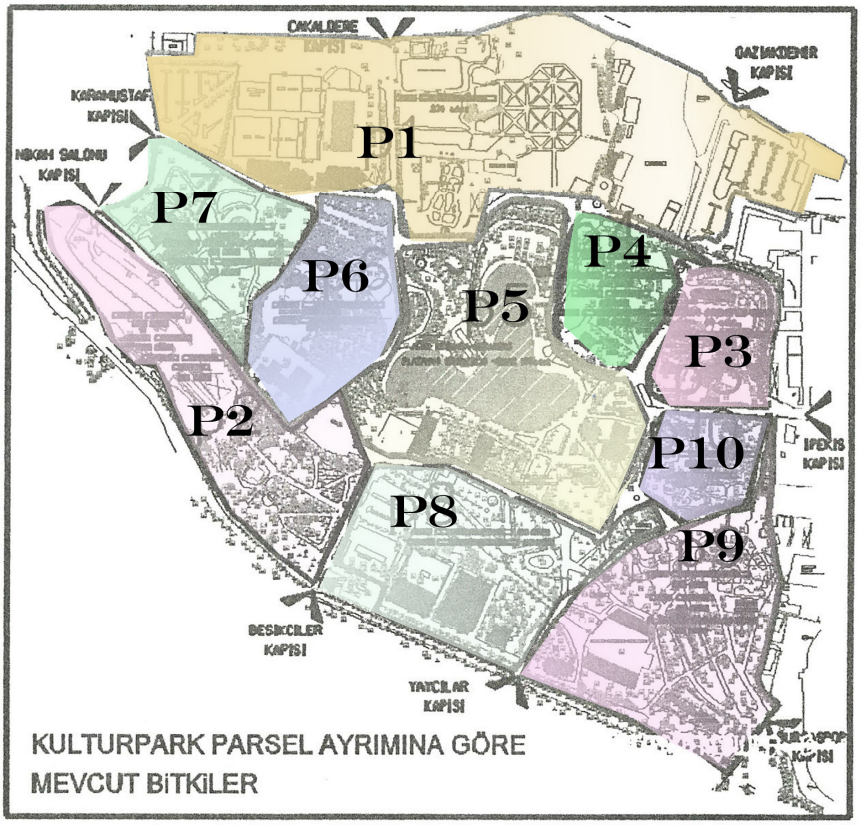
Yücel F. G., 2010, Kaliteli Kent Parkı Tasarımı, http://www.peyzajist.com, (Erişim Tarihi: Şubat 2010).

Yücel G. F., Yıldızcı A. C., 2006, Kent Parkları İle İlgili Kalite Kriterleri, İTÜ Dergisi/a Cilt 5, Sayı 2, s:220-230, İstanbul.

Yücel G. F., 2006, Kamusal Açık Mekanlarda Donatı Elemanlarının Kullanımı, Ege Mimarlık Dosya, 2006/4-59, s:26-29, İzmir.

Zaloğlu A., 2006, Ankara Kent Parklarında Suyun Gösteri Elemanı Olarak İrdelenmesi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

EK 1. Reşat Oyal Kültürparkı Parsellere Ayrılarak Oluşturulan Bitki Listesi

Reşat Oyal Kültürparkı parsel ayrımına göre mevcut bitkiler (Gündoğdu 2003)

P1 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Acer negundo	Akçaağaç	234
Chamaerops excelsa	Palmiye	1
Celtis australis	Çitlenbik	21
Papulus spp	Kavak	21
Aillanthus altissima	Kokar ağaç	12
Pinus spp	Çam	2
Acer platanoides	Çınar yapraklı akçaağaç	5
	İncir	1
Cedrus sp	Sedir	11
Robinia pseudoacacia	Yalancı akasya	24
Cupressus spp	Servi	15
Platanus orientalis	Çınar	11
Fraxinus orientalis	Dişbudak	4

Juglans regia	Ceviz	2
Salix spp	Söğüt	1
Prunus laurocerasus	Karayemiş	1
Morus spp	Dut	1

P 2 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Cupressus spp	Servi	8
Broussonetia papyrifera	Kâğıt dutu	2
Laurus nobilis	Defne	4
Aesculus hoppocastanum	Atkestanesi	2
Punica granatum	Süs narı	1
Magnolia grandiflora	Manolya	3
Prunus laurocerasus	Karayemiş	2
Cedrus spp	Sedir	125
Pinus spp	Çam	125
Fraxinus excelsior	Dişbudak	40
Sophora japonica	Sofora	10
Chamaerops excelsa	Palmiye	1
Sophora japonica Pendula	Ters aşılı sofora	3
Acer negundo	Akçaağaç	76
Platanus orientalis	Çınar	2
Ailanthus altissima	Kokar ağaç	5
Robinia pseudoacacia	Yalancı akasya	61
Melia azaderach	Tesbih	4
Salix spp	Söğüt	8
Picea spp	Latin	2
Populus spp	Kavak	10
Acer platonoides	Çınar yapraklı akçaağaç	3
Ulmus spp	Kara ağaç	8
Koelreuteria paniculata	Güvey kandili	10
Morus nigra	Dut	1
Tillia spp	Ihlamur	1
Celtis australis	Çitlenbik	26

P 3 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Koelreuteria paniculata	Güvey kandili	2
Fraxinus excelsior	Dişbudak	29
Cupressus spp	Servi	1
Cedrus spp	Sedir	26
Catalpa bignonioides	Katalpa	16
Melia azaderach	Tesbih	1
Celtis australis	Çitlenbik	24

Platanus orientalis	Çınar	40
Acer pseudoplatanus	Dağ akçaağaç	1
Thuja spp	Mazı	1
Ailanthus altissima	Kokar ağaç	1
Chamaerops exelsa	Palmiye	11
Robinia pseudoacacia	Yalancı akasya	1
Sophora japonica	Sofora	4
Laurus nobilis	Defne	1
Populus spp	Kavak	1
Aesculus hoppocastanum	At kestanesi	4
Magnolia grandiflora	Manolya	1
Acer negundo	Akçaağaç	48

P 4 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Pinus spp	Çam	52
Platanus orientalis	Çınar	48
Cedrus spp	Sedir	31
Acer negundo	Akçaağaç	46
Aesculus hippocastanum	At kestanesi	10
Fraxinus excelsior	Diş budak	8
Acacia spp	Akasya	2
Celtis australis	Çitlenbik	14
Cupressus spp	Servi	1
Tillia spp	Ihlamur	1
Morus nigra	Dut	1
Acer pseudopplatanus	Dağ akçaağaç	3
Catalpa bignonioides	Katalpa	1

P 5 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Prunus ceracifera athropurpurea	Süs eriği	4
Celtis australis	Çitlenbik	27
Acer negundo	Akçaağaç	235
Pinus spp	Çam	9
Cedrus spp	Sedir	39
Platanus orientalis	Çınar	135
Fraxinus excelsior	Dişbudak	20
Catalpa bignonioides	Katalpa	23
Albizzia julibrissin	Gülibrişim	12
Acer pseudoplatanus	Dağ akçaağacı	18
Acacia spp	Akasya	1
Chamarops excelsa	Palmiye	47

Taxus baccata	Adi porsuk	3
Ailanthus altissima	Kokar ağaç	1
Sophora japonica	Sofora	2
Aesculus hippocastanum	Atkestanesi	2
Tillia spp	Ihlamur	3
Cupressus spp	Servi	4
Melia azaderach	Tesbih	41
Acer platanoides	Çınar yapraklı akçaağaç	13
Picea spp	Ladin	6
Cryptomeria japonica	Japon kadife çamı	36
Elaegnus angustifolia	İğde	1
Koelreuteria paniculata	Güvey kandili	22
Sophora japonica	Ters aşılı sofora	27
Lagerstromia indica	Oya	2
	Erik	2

P 6 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Celtis australis	Çitlenbik	400
Gladitchia triacanthos	Gladiçya	1
Tillia spp	Ihlamur	2
Pinus spp	Çam	23
Acer negundo	Akçaağaç	49
Chamaerops excelsa	Palmiye	2
Acacia spp	Akasya	12
Acer pseudoplatanus	Dağ akçaağacı	7
Fraxinus excelsior	Dişbudak	1
Catalpa bignonioides	Katalpa	7
Robinia pseudoacacia	Yalancı akasya	26
Ulmus spp	Karaağaç	5
Melia azaderach	Tesbih	6
Koelreuterio paniculata	Güvey kandili	1

P 7 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Acer negundo	Akçaağaç	68
Platanus orientalis	Çınar	18
Prunus cercifera athropurpurea	Süs eriği	4
Juglans regia	Ceviz	4
Celtis australis	Çitlenbik	3
Ligustrum spp	Kurtbağrı	1
Cedrus spp	Sedir	20
Coryllus avellana	Fındık	1
Pinus spp	Çam	28

Fraxinus excelsior	Dişbudak	59
Cercis siliguastrum	Erguvan	2
Acacia spp	Akasya	3
Chamaerops excelsa	Palmiye	3
Diospyros kaki	Trabzon hurması	1
Thuja spp	Mazı	1
Picea spp	Ladin	1

P 8 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Chamaerops excelsa	Palmiye	5
Papulus spp	Kavak	3
Acer negundo	Akçaağaç	113
Robinia pseudoacacia	Yalancı akasya	4
Celtis australis	Çitlenbik	59
Prunus ceracifera athropurpurea	Süs eriği	29
Aesculus hippocastanum	Atkestanesi	24
Cupressus spp	Servi	34
Taxus baccata	Adi porsuk	3
Abies spp	Göknar	1
Pinus spp	Çam	24
Melia azaderach	Tesbih	13
Laurus nobilis	Defne	13
Acer platanoides	Çınar yapraklı akçaağaç	1
Ulmus spp	Karaağaç	25
Betula spp	Huş	3
Quercus spp	Meşe	1
Cryptomeria japonica	Japon kadife çamı	1
Ligustrum spp	Kurtbağrı	2

P 9 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Gladitchia triacanthos	Gladiçya	4
Acer negundo	Akçaağaç	165
Pinus spp	Çamçınar	38
Cupressus spp	Servi	23
Platanus orientalis	Çınar	46
Tillia spp	Ihlamur	11
Acer platanoides	Çınar yapraklı akçaağaç	1
Ulmus spp	Karaağaç	1
Robinia pseudoacacia	Yalancı akasya	8
Celtis australis	Çitlenbik	38
Cedrus spp	Sedir	18
Prunus laurocerasus	Karayemiş	5
Thuja spp	Mazı	4

Papulus spp	Kavak	37
Taxus baccata	Adi porsuk	5
Ginkgo biloba	Ginko	4
Sophora japonica	Sofora	4
Aesculus hippocastanum	Atkestanesi	8
Abies spp	Göknar	6
Melia azaderach	Tesbih	8
Prunus ceracifera athropurpurea	Süs eriği	1
Magnolia grandiflora	Manolya	6
Acacia spp	Akasya	3
Sambucus nigra	Mürver	1
Laurus nobilis	Defne	2
Catalpa bignonioides	Katalpa	10
Fraxinus excelsior	Dişbudak	1
Picea spp	Ladin	2
Cercis siliguastrum	Erguvan	2
	Erik	1

P 10 PARSELİ		
BİTKİ CİNSİ-TÜRÜ	**TÜRKÇE ADI**	**ADEDİ**
Aesculus hippocastanum	Atkestanesi	12
Fraxinus excelsior	Dişbudak	9
Celtis australis	Çitlenbik	9
Acer negundo	Açaağaç	53
Sophora japonica	Sofora	21
Abies spp	Göknar	1
Catalpa bignonioides	Katalpa	3
Aesculus carnea	Atkestanesi	2
Chamaerops excelsa	Palmiye	6
Magnolia grandiflora	Manolya	1
Pinus spp	Çam	1
Cupressus spp	Servi	3
Cedrus spp	Sedir	4
Acer pseudoplatanus	Dağ akçaağacı	11
Platanus orientalis	Çınar	4
Prunus ceracifera athropurpurea	Süs eriği	3
Albizzia julibrissin	Gülibrişim	6
Thuja spp	Mazı	1
Acacia spp	Akasya	3
Ailanthus altissima	Kokar ağaç	1

Reşat Oyal Kültürparkı parsellere ayrılarak oluşturulan bitki listesi (Gündoğdu 2003).

EK 2. Soğanlı Botanik Parkı Bitki Listesi

KOD NO	BİTKİ ADI
10	*Abies alba*
11	*Abies bornmulleriana*
12	*Abies nordmanniana*
20	*Acer campestre*
21	*Acer dissectum viridis*
22	*Acer ginnala*
23	*Acer negundo*
24	*Acer negundo Flamingo*
25	*Acer negundo variagatum*
26	*Acer palmatum atropurpurea*
27	*Acer palmatum dissectum atropurpurea*
28	*Acer palmatum dissectum Garnet alba*
29	*Acer platanoides*
30	*Acer platanoides Crimson King*
31	*Acer platanoides Deborah*
32	*Acer platanoides Globosum*
33	*Acer pseodoplatanus*
34	*Acer rubrum*
35	*Acer saccharum*
40	*Aesculus hippocastanum*
50	*Albizzia julibrissin*
60	*Alnus glutinosa*
70	*Azalea sp.*
80	*Bambusa gracilis*
90	*Betula alba*
91	*Betula pendula*
92	*Betula verrucosa Youngeii pendula*
100	*Buxus macrophylla*
101	*Buxus sempervirens*
110	*Camelia japonica*
120	*Carpinus betulus*
121	*Carpinus betulus pyramidalis*
130	*Castanea sativa*
140	*Catalpa bignonoides*
150	*Cedrus atlantica*
151	*Cedrus atlantica Glauca*
152	*Cedrus atlantica Glauca pendula*
153	*Cedrus atlantica Glauca pyramidalis*
154	*Cedrus atlantica pendula*
155	*Cedrus deodora*
156	*Cedrus deodora aurea*

157	*Cedrus deodora pendula*
158	*Cedrus libani*
160	*Celtis australis*
170	*Cercis siliquastrum*
180	*Chamaecyparis nootkatensis pendula*
181	*Chamaecyparis lawsoniana Elwodii*
182	*Chamaecyparis lawsoniana Stardust*
183	*Chamaecyparis obtusa nana gracilis*
190	*Coryllus maxima*
200	*Cotinus coggyrgria*
210	*Creteagus oxyacantha*
220	*Criptomeria japonica*
221	*Criptomeria japonica globosa nana*
230	*Cupressocyparis leylandii*
231	*Cupressocyparis leylandii Cast. Gold*
232	*Cupressus arizonica Glauca*
233	*Cupressus macrocarpa Aurea*
234	*Cupressus macrocarpa Gold Crest*
235	*Cupressus sempervirens*
240	*Eleagnus angustifolia*
250	*Fagus sylvatica*
260	*Fraxinus excelsior pendula*
270	*Ginkgo biloba*
280	*Ilex aquifolium*
281	*Ilex aquifolium variagatum*
290	*Juglans nigra*
300	*Juniperus sp.*
301	*Juniperus psifera*
302	*Juniperus virginiana Skyrocket*
310	*Laburnum watereri*
320	*Lagerstromia indica*
330	*Libocedrus decurrens*
340	*Ligustrum jonandrum*
350	*Liquidamber straciflua*
360	*Liriodendron tulipifera*
370	*Magnolia grandiflora*
371	*Magnolia grandiflora gallica*
372	*Magnolia soulangeana*
373	*Magnolia stellata*
380	*Malus floribunda*
381	*Malus purpurea Eleyii*
390	*Metasequoia glyptotroboides*
400	*Morus alba*
401	*Morus alba pendula*
410	*Nandina domestica*
420	*Osmanthus aquifolium*

430	*Photinia serrulata*
439	*Picea alba*
440	*Picea glauca conica*
441	*Picea excelsa*
442	*Picea excelsa Inversa*
443	*Picea pungens glauca*
444	*Picea pungens glauca Globosa*
445	*Picea pungens Hoopsi*
450	*Pinus griffithii*
451	*Pinus mugo mughus*
452	*Pinus nigra*
455	*Pinus austriaca nigra*
460	*Platanus acerifolia*
470	*Prunus ceracifera pissardi nigra*
471	*Prunus persica cardinal*
472	*Prunus serrulata Kanzan*
473	*Prunus sp.*
474	*Prunus sperrulata Amanogava*
480	*Quercus ilex*
481	*Quercus palustris*
482	*Quercus robur fastigiata*
483	*Quercus rubra*
484	*Quercus rubra Americana*
485	*Quercus rubra Pyramidalis*
490	*Rhododendron sp.*
491	*Robinia pseudoacacia*
492	*Robinia pseudoacacia Rubicunda*
493	*Robinia pseudoacacia Umbraculifera*
500	*Rosa sp.*
510	*Salix babylonica*
511	*Salix carnea*
512	*Salix matsudana*
520	*Sophora japonica*
521	*Sophora japonica pendula*
530	*Sorbus aucuparia*
540	*Syringa vulgaris*
550	*Tamarix gallica*
560	*Taxus baccata*
561	*Taxus baccata fastigiata aurea*
562	*Taxus baccata rependens*
570	*Thuja accidentalis pyramidalis*
571	*Thuja occidentalis Rheingold pyrmidalis*
572	*Thuja occidentalis Emeraud*
573	*Thuja orientalis compacta nana*
574	*Thuja orientalis compacta aurea nana*
575	*Thuja plicata Atrovirens*

580	*Tilia tomentosa*
590	*Viburnum opulus*

Soğanlı Botanik Parkı bitki listesi (Anonim, 2010d).

EK 3. Merinos Parkı Bitki Listesi

BİTKİ TÜRÜ	**ADEDİ**
Abies bornmülleriana	7
Abelia rupestris	240
Acer platanoides	235
Acer sacharinum	203
Aesculus carnea	30
Albizzia julibrissin	15
Azalea sp.	42
Betula alba	73
Buddleia davidii	71
Berberis thunbergii "Atropurpurea"	326
Cedrus deodora	1567
Cedrus deodora "Aurea"	159
Cedrus atlantica "Glauca"	17
Cedrus atlantica	6
Celtis australis	78
Cercis siliquastrum (çalı)	297
Cornus rubra	182
Cupressus sempervirens	27
Cupressus arizonica "Glauca"	45
Eleagnus pungens	245
Forsythia intermedia	217
Juniperus x pfitzeriana "Aurea"	242
Juniperus x pfitzeriana "Glauca"	434
Juniperus sabina " Tamariscifolia"	127
Liquidambar styraciflua	171
Liriodendron tulipifera	325
Laurus nobilis	71
Lonicera pileata	189
Magnolia soulangeana	14
Malus floribunda	19
Picea abies	6
Picea pungens	3
Picea orientalis	6
Pinus nigra austrica	102
Pinus pinea	7
Pinus sylvestris	5
Pinus strobus	5
Prunus cerasifera "Pissardi Nigra" (ağaç)	29
Prunus cerasifera "Pissardi Nigra" (çalı)	213
Prunus lauracerasus	143
Prunus serrulata "Kanzan"	237
Pyrecantha coccinea	180

Quercus rubra	149
Rhododendron sp.	100
Salix babylonica	10
Spiraea sp.	182
Spiraea sp.	93
Syringa vulgaris	115
Tamarix sp.	88
Tilia tomentosa	58
Viburnum tinus	95
Viburnum opulus	81

Merinos Parkı bitki listesi (Anonim, 2010d).

Ad Soyad :	**Ayşenur BEKTAŞ**	
Adres :	Çamlıca mh. Akkan sk. Platin st. 16/6 Nilüfer/BURSA	
Telefon :	(Gsm) 0505 684 92 30 (Ev) 0224 453 04 95	
E-Mail :	nurbektas@hotmail.com	

EĞİTİM	
Fakülte/ Bölüm :	Ziraat Fakültesi/ Peyzaj Mimarlığı
Üniversite : **Lisans** **Yüksek Lisans**	 Ankara Üniversitesi 2002 - 2006 Selçuk Üniversitesi 2008 – 2010
Lise :	Bursa Kız Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı) 1998-2002
Yabancı Dil :	İngilizce (orta düzey)
Bilgisayar :	Autocad, Photoshop, Arc Wiew, Microsoft XP, Excel, Word, PowerPoint, Internet

KİŞİSEL	
Doğum Tarihi :	17.05.1984
Doğum Yeri :	BURSA
Medeni Durumu :	Bekar
İlgi Alanları :	Görsel sanatlar, yüzmek..

YAPILAN ÇALIŞMA VE PROJELER	
_ *Villa bahçesi tasarımı* _ *A.Ü.Z.F. lojmanları toplu konut tasarımı* _ *Ankara 100. yıl parkı ve Ankara-Maltepe parklar serisi peyzaj tasarımı* _ *Kreş tasarımı* _ *A.Ü.Z.F. dekanlık çevresi peyzaj tasarımı* _ *Ankara Üniversitesi mezunlar derneği binası ve çevresi roleve çalışması* _ *Ankara Yüksel Caddesi yaya bölgesi tasarımı* _ *Kırsal alan köy ve tarım işletmesi tasarımı ve maket çalışmaları* _ *Gaziantep kenti Alleben göleti peyzaj tasarımı* _ *Gaziantep kentsel peyzaj gelişim stratejilerinin belirlenmesi* _ *Konya Emrul Gazi türbe ve dinlenme alanı peyzaj tasarımı* _ *Konya Emirgazi ilçesi öğretmen evi bahçesi peyzaj tasarımı* _ *Kent ormanı, kent ormancılığı ve Bursa Atatürk Kent Ormanı üzerine bir araştırma, kent parkları, kent parklarının bedensel engelliler açısından uygunluğu ve kent mobilyaları üzerine araştırmalar.*	

İŞ DENEYİMİ	
2004 Yaz: Lobelya Peyzaj (fidanlık ve uygulama stajı) - 2005 Yaz: Life Peyzaj (büro stajı) 09/2006-12/2006 :İnta Uzay Sistemleri ve İletişim A.Ş. (proje elemanı)	